

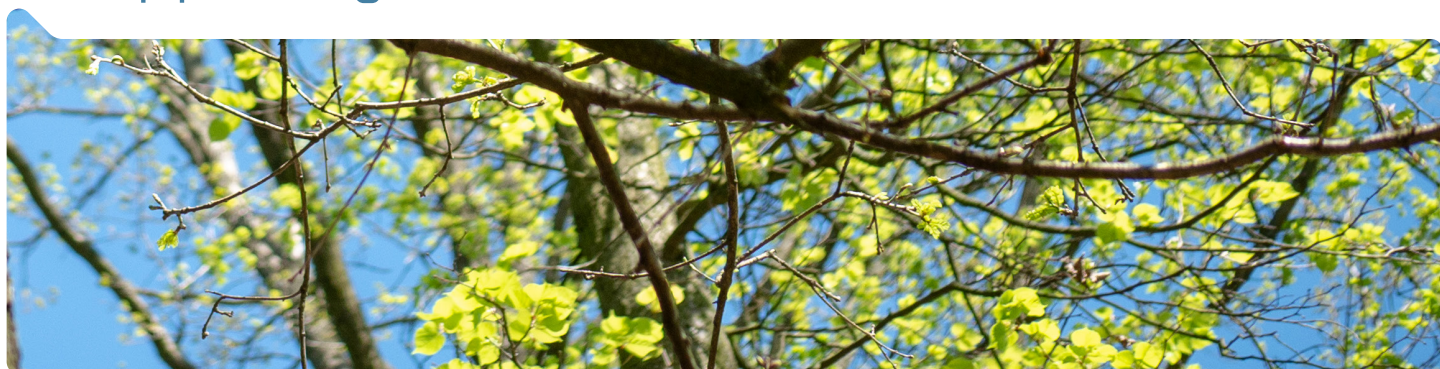

Maatschappelijk Verantwoord Beleggen

Rapportage H2 2022

achmea

Investment Management

Inhoudsopgave

1.	Activiteiten & Ontwikkelingen	03
2.	Inleiding verantwoord beleggen	06
3.	Uitsluitingsbeleid	13
4.	Stembeleid & Corporate Governance	31
5.	Engagement	41
6.	Samenwerking & Collectieve Initiatieven	80
7.	Bijlagen	86

1. Activiteiten & Ontwikkelingen

Nog nadrukkelijker dan voorheen zijn maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB) en ondernemen belangrijke thema's in onze maatschappij. Dit zien we zowel terug in de groei van onze MVB-dienstverlening aan onze klanten, als in toenemende weten regelgeving op het gebied van MVB. Naast het verlenen van directe MVB-dienstverlening, hebben we ons in lopende, actuele discussies nadrukkelijker gepresenteerd. Enkele daarvan lichten we graag toe.

1.1. Achmea IM op de eerste plaats voor duurzame stemactiviteiten

Het Britse ShareAction heeft voor het vierde achtereenvolgende jaar een wereldwijd benchmarkonderzoek uitgevoerd naar het stemgedrag van asset managers ten aanzien van aandeelhoudersresoluties die volgens ShareAction door aandeelhouders gesteund zouden moeten worden. De onderzoeksgroep betrof 68 van de grootste asset managers wereldwijd en hun stemgedrag op 252 aandeelhoudersresoluties in 2022. Achmea IM is op een gedeelde nummer-1-positie geëindigd als vermogensbeheerder die de meeste duurzame aandeelhoudersresoluties steunt.

Waar Achmea IM in 100% van de gevallen vóór de door ShareAction als duurzaam gekwalificeerde resoluties heeft gestemd, blijkt dat de grootste vermogensbeheerders wereldwijd vooruitgang blokkeren op sociale-, milieu- en governance-issues. Op wereldwijd niveau toont de sector als geheel een wisselend beeld toont.

Lees [hier](#) de samenvatting.

1.2. Aanscherping beleid voor ondernemingen die de internationale normen schenden

Ondernemingen die internationale normen schenden zoals die van de UN Global Compact, OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en UN Guiding Principles on Business and Human rights, worden uitgesloten als beleggingsmogelijkheid. Achmea IM heeft het proces voor het uitsluiten van normschenders verder aangescherpt. Ondernemingen die als normschender worden aangemerkt worden direct uitgesloten van beleggingen in plaats van na 2 jaar. Mochten de ondernemingen echter al stappen ondernemen om de schending op te heffen en dit ook aan kunnen tonen dan kan de onderneming op een watchlist worden geplaatst. Door de aanscherping van het beleid zijn er meer ondernemingen op de uitsluitingslijst geplaatst per 1 januari 2023.

1.3. Ambitiethema's van Achmea IM

Achmea IM heeft in 2021 vier ambitie thema's benoemd: Klimaat, Biodiversiteit, Gezondheid en Water. Over de thema's Klimaat en Biodiversiteit publiceerden we eerder al twee papers. In de tweede helft van 2022 hebben we tevens een paper voor het derde ambitiethema Gezondheid gelanceerd.

Gezondheid is een thema dat ons allemaal raakt, maar waar we als individu niet altijd invloed op hebben. De ongelijkheid die hieruit voortvloeit, wil Achmea IM tegengaan. Daarom is Gezondheid een speerpunt in ons maatschappelijk verantwoord beleggen-beleid.

Naast de maatschappelijke relevantie van Gezondheid is dit thema ook vanuit een financieel perspectief relevant. Slechte voeding leidt tot een verlies van meer dan 2,9 biljoen euro economische groei wereldwijd. Vanuit risicoperspectief is het bovendien van belang dat bedrijven inspelen op wet- en regelgeving op het gebied van Gezondheid. Denk bijvoorbeeld aan regelgeving op het gebied van tabaksontmoediging, de belasting op suiker die in meerdere landen wordt ingevoerd en stringenter wetgeving op het gebied van ongezonde voeding.

Institutionele beleggers kunnen het verschil maken door directe investeringen, engagement, stemmen en uitsluitingen. Achmea IM onderscheidt drie belangrijke deelonderwerpen op het thema Gezondheid: goede en toegankelijke gezondheidszorg wereldwijd, een samenleving die gezondheid stimuleert en een gezonde leefomgeving.

Op dit moment is de beschikbare ESG-data voor het thema Gezondheid minder ver ontwikkeld dan die voor bijvoorbeeld klimaat. Achmea IM pakt deze handschoen op en werkt samen met andere institutionele beleggers en experts om dit gat te helpen dichten.

Klik [hier](#) voor meer informatie.

1.4. Klimaat commitment van de financiële sector

Als ondertekenaar van het Klimaatcommitment van de Nederlandse financiële sector committeert Achmea IM zich aan het leveren van een bijdrage aan het behalen van de doelstellingen uit het Klimaatakkoord van Parijs. Concreet betekent dit het terugdringen van de wereldwijde CO₂-uitstoot tot netto 0 in 2050 (klimaatneutraliteit). Samen met circa 50 banken, verzekeraars, pensioenfondsen, vermogensbeheerders en hun koepels ondertekende Achmea IM in 2019 dit Klimaatcommitment.

Als onderdeel van het Klimaatcommitment heeft Achmea IM in december 2022 [het klimaatactieplan gepubliceerd](#).

1.5. Lancering van Achmea IM Climate Infrastructure Fund

Achmea IM lanceerde in december 2022 het Achmea IM Climate Infrastructure Fund. Dit fonds draagt bij aan de versnelling van de energietransitie in Europa door te investeren in een goed gediversifieerde portefeuille van beleggingen in zonne- en windenergie en waterkrachtprojecten. Het Achmea IM Climate Infrastructure Fund geeft invulling aan de duurzaamheidsambities van Achmea IM.

1.6. Kerncijfers

Kerncijfers MVB-halfjaarverslag Achmea IM Beleggingsfondsen

KLIMAATNIEUWS

Klimaatcommitment

Als ondertekenaar van het Klimaatcommitment van de Nederlandse financiële sector committeert Achmea IM zich aan het leveren van een bijdrage aan het behalen van de doelstellingen uit het Klimaatakkoord van Parijs. **Concreet betekent dit het terugdringen van de wereldwijde CO₂-uitstoot tot netto 0% in 2050 (klimaatneutraliteit).**

Als onderdeel van het Klimaatcommitment heeft Achmea IM in december 2022 het **Klimaatactieplan** gepubliceerd.

Ambitiethema's

Achmea IM heeft vier ambitie thema's benoemd: **Klimaat, Biodiversiteit, Gezondheid en Water.**

#1
positie op ranglijst
ShareAction

Stemcijfers (periode H2 2022)

996 aandeelhoudersvergaderingen
7117 agendapunten

65
DIALOGEN

Thematische engagement

Access to Nutrition	5
Goede en Beschikbare Medicijnen	7
Human Capital	5
Biodiversiteit in de landbouwketen	7
Klimaatadaptatie en water	6
Arbeidsomstandigheden in de voedingsmiddelenketen	5
Reductie CO ₂ uitstoot	8
Klimaat en Transport (2)	6
Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen	8
Mensenrechten & Governance	8

976 ISSUERS EN
LANDEN WAARIN
WIJ NIET INVESTEREN

Uitsluitingen

94	Controversiële wapens
385	Staatsbedrijven
353	Steenkool, teerzanden, schalieolie- en gas en Arctisch olie- en gas
54	Normschenders
11	Goed bestuur
23	Tabaksproducenten
56	Landen

138 DIALOGEN MET 83
ONDERNEMINGEN

Normatieve engagement

Mensenrechten	32
Milieu	33
Arbeidsnormen	39
Corruptie	34

Nieuwe thema's:

- Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
- Mensenrechten en governance
- Klimaat en Transport

Afgesloten thema's:

- Goede en beschikbare medicijnen
- Human capital

NEW

2. Inleiding verantwoord beleggen

Achmea IM beheert institutionele beleggingsfondsen, waarbij er sinds 2008 MVB-instrumenten worden toegepast bij het beheer van het vermogen in deze fondsen. In dit verslag leest u de laatste stand van zaken met betrekking tot deze instrumenten en vindt u terug welke activiteiten we voor de beleggingsfondsen hebben ondernomen. Beleidsdocumenten en rapportages zijn terug te vinden op de website van Achmea Investment Management.

2.1. Verantwoord beleggen

Achmea IM staat voor een goed en betaalbaar pensioen voor huidige en toekomstige generaties, en is van mening dat maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB) hieraan bijdraagt. Binnen haar fiduciaire verantwoordelijkheid besteedt Achmea IM daarom, waar nodig en mogelijk, aandacht aan ecologische, sociale en governance (ESG) onderwerpen. Maatschappelijk verantwoord ondernemen door de ondernemingen waarin belegd wordt, speelt een belangrijke rol.

2.2. Uitgangspunten

Voor het MVB-beleid hanteert Achmea IM de principes van het Global Compact van de Verenigde Naties (UN Global Compact) als uitgangspunt. Hetzelfde geldt voor de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen (OESO-richtlijnen) en de UN Guiding Principles on Business and Human Rights (Guiding Principles).

Het UN Global Compact bestaat uit tien breed geaccepteerde principes (zie bijlagen 7.1) en beslaat vier hoofdthema's:

- Mensenrechten;
- Arbeidsnormen;
- Milieu;
- Anticorruptie.

Deze principes vinden hun oorsprong in internationale verdragen zoals de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en principes van de International Labour Organisation (ILO). Het UN Global Compact verlangt van bedrijven dat zij binnen hun eigen invloedssfeer kernwaarden op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anticorruptie omarmen, ondersteunen en uitvoeren.

De OESO-richtlijnen en Guiding Principles geven, naast de vier genoemde thema's, richting aan ondernemingsgedrag op de volgende thema's:

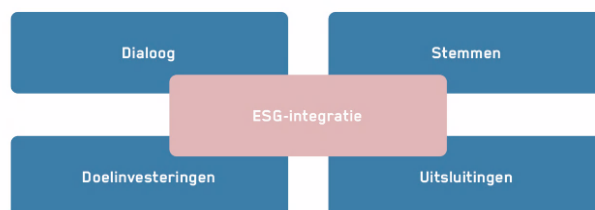
- Consumentenbelangen;
- Wetenschap en technologie;
- Mededinging;
- Belastingen.

2.3. Instrumenten

Bij het in praktijk brengen van Achmea IM's MVB-beleid, wordt gebruik gemaakt van vijf instrumenten:

1. Uitsluiting van producenten van controversiële wapens en tabak, ondernemingen die op structurele wijze principes van het UN Global Compact schenden en landen die vallen onder de sanctiewet 1977. Daarnaast voert Achmea IM restrictief beleid ten aanzien van steenkolen, teerzanden, schalieolie- en gas en Arctisch olie en gas;
2. Engagement: het aangaan van de dialoog met ondernemingen;
3. Corporate governance en stemmen op aandeelhoudersvergaderingen;
4. Doelinvesterings (Green Bonds);
5. ESG-integratie in beleggingsprocessen.

FIGUUR 2.3.1 MVB-INSTRUMENTEN ACHMEA IM

2.4. Transparantie en verantwoording

Transparantie is onlosmakelijk verbonden met een goed MVB-beleid. Achmea IM rapporteert tweemaal per jaar over hoe zij de afgelopen periode invulling gaf aan het MVB-beleid. Ook rapporteert Achmea IM over de wijze waarop instrumenten zijn ingezet op sociale, governance en milieuthema's en geven we inzicht in ons stemgedrag via een [vrije disclosure system](#). De rapportages en het systeem zijn toegankelijk via de [website van Achmea IM](#). Daarnaast staan de volgende documenten op website:

1. [Beleid Maatschappelijk Verantwoord Beleggen](#);
2. [Engagement Guidelines](#);
3. [Achmea IM Stembeleid](#);
4. [Uitsluitingslijst landen en ondernemingen](#) ;
5. [SFDR-statement belangrijkste ongunstige effecten](#).

2.5. Scope van rapportage

Het MVB-beleid is van toepassing op de Achmea IM beleggingsfondsen. In deze rapportage leggen we verantwoording af voor het in de beleggingsfondsen gevoerde MVB-beleid. Daarnaast voert Achmea IM een aantal fund-of-funds, waarop het MVB-beleid van externe vermogensbeheerder van toepassing is. In bijlage 7.5 vindt u een overzicht van de beleggingsfondsen van Achmea IM.

2.6. Due diligence

Via de beleggingen in de Achmea IM beleggingsfondsen en het beleggingsuniversum, kunnen we risico's (negatieve impact) voor de samenleving en milieu identificeren. Met ons normatieve engagementprogramma spreken we ondernemingen aan op hun gedrag om potentiële negatieve impact te voorkomen of te verminderen. Over het monitoren van voortgang en de resultaten van deze dialoog rapporteren we periodiek. Wanneer een onderneming schade veroorzaakt aan samenleving of milieu zal Achmea IM de onderneming nadrukkelijk oproepen tot herstel- en verhaalmogelijkheden voor degene die schade hebben geleden. Een uitvoerige beschrijving van het due diligencescreeningsproces vindt u terug in ons MVB-beleid.

De uitkomsten van de due diligencescreening categoriseren we naar thematische aandachtgebieden en beoordelen we op de mate van betrokkenheid van de onderneming en het effect op de samenleving en/of het milieu. De thematische aandachtgebieden van Achmea IM zijn Mensenrechten, Arbeidsnormen, Milieu en Anticorruptie.

In het geval van (potentiële) negatieve impact gaan we de dialoog aan met de onderneming. Als na verloop van tijd blijkt dat een onderneming geen progressie maakt in het voorkomen/ verhelpen van de negatieve impact, gaan we

over tot uitsluiting van de onderneming. Daarnaast is een aantal ondernemingen op voorhand uitgesloten. Dit gaat om onderneming waar sprake is van structurele schendingen en die niet open staan voor dialoog om deze op te heffen. Onderstaande tabel geeft de resultaten van de due diligencescreening en de ondernomen actie weer:

TABEL 2.6.1

Per 31-12-2022	Aantal ondernemingen uitgesloten op normatieve gronden	Nieuw normatieve dialogen H2 2022
Mensenrechten	20	9
Arbeidsnormen	4	15
Milieu	5	11
Anti-corruptie	0	3

In hoofdstuk 3.4 van dit MVB-halfjaarverslag is terug te vinden welke ondernemingen zijn uitgesloten en op basis van welke normschending we dit besluit hebben genomen. In hoofdstuk 5 van dit MVB-halfjaarverslag rapporteren we over de voortgang van het normatieve engagementprogramma. In hoofdstuk 5.2 staan per thematisch aandachtsgebied de namen vermeld van de ondernemingen waarmee de dialoog is gestart.

2.7. ESG integratie

Voor de beleggingsfondsen van Achmea IM wordt, indien mogelijk, ESG-informatie systematisch en consistent geïntegreerd in de beleggingsprocessen. Het inzichtelijk maken van ESG-risico's heeft als doel beter geïnformeerde beleggingsbeslissingen te nemen.

Aandelen

Binnen het kwantitatieve (factor)beleggingsproces voor aandelen heeft ESG-integratie een plek binnen de factor Kwaliteit. De factor Kwaliteit is de meest geschikte gebleken na uitvoerig testen van verschillende ESG-integratiescenario's. Met de ESG Research van MSCI wordt voor alle ondernemingen ESG-risico's en -kansen inzichtelijk gemaakt. Het meewegen van deze informatie in de analyse van enerzijds risicoblootstelling en anderzijds beheersmaatregelen, blijkt zich het beste te laten vangen in de factor Kwaliteit. ESG-integratie is daarmee toegepast op alle intern beheerde aandelenstrategieën.

Bedrijfsobligaties

Bij het beheer van het Achmea IM Euro Investment Grade Credits Fonds past Achmea IM op structurele wijze ESG-integratie in het beleggingsproces toe. Aan de hand van de ESG Research van MSCI brengen we voor alle ondernemingen ESG-risico's en -kansen in kaart. Als onderdeel van het beleggingsproces wordt vervolgens een gedetailleerde analyse gemaakt van de opslag voor ESG-

risico's, die de emittent van de obligatielening zou moeten bieden. Dit gebeurt naast de reguliere kredietwaardigheids- en andere relevante economische criteria. Op basis van deze gedetailleerde analyses van risico-opslagen wordt de aantrekkelijkheid van de geboden vergoeding bepaald. Deze informatie vormt de basis voor de beleggingsbeslissingen.

Staatsobligaties

Voor het Achmea IM EMU Staatsobligatiefonds worden risico's op het gebied van bestuur, milieu en sociale factoren meegewogen in kwantitatieve en kwalitatieve landenanalyses. Dit gaat bijvoorbeeld om de bepaling van het risico dat een land de uitgeleende hoofdsom en bijhorende rente niet volledig of op tijd terug kan betalen. Bij de identificatie van deze risico's maken de Achmea IM portfoliomanagers gebruik van MSCI ESG Research.

Achmea IM werkt continu aan verbeteringen van het ESG-integratieproces. Zo hebben we in de afgelopen periode een uitgebreide studie uitgevoerd naar de effecten van verschillende ESG-pijlers op de creditspreads van staatsobligaties. De opgedane kennis wordt geïntegreerd in het beleggingsproces.

Green Bonds (doelinvesteringsen)

Het Achmea IM Green Bond Fund belegt hoofdzakelijk in kwalitatief hoogwaardige, groene staats- en bedrijfsobligaties wereldwijd. Green bonds zijn obligaties uitgegeven door (semi)overheden, internationale instellingen of ondernemingen waarvan de opbrengst wordt gebruikt om projecten en activiteiten met een aantoonbaar positief effect op het milieu en klimaat te (her)financieren. Meer specifiek zijn dit projecten gericht op energie-efficiëntie, schoon vervoer en milieuvriendelijke technologieën, zoals wind- en zonne-energie. Ook projecten voor het weerbaarder maken van infrastructuur en de leefomgeving tegen de fysieke gevolgen van klimaatverandering, komen in aanmerking voor (her)financiering.

Green bonds hebben dezelfde karakteristieken als gewone, grijze obligaties. Ze hebben een soortgelijk rendement, hetzelfde kredietrisico en vergelijkbare liquiditeit. Het verschil is dat met green bonds milieuvriendelijke projecten worden gefinancierd. Achmea IM gebruikt een eigen onafhankelijk raamwerk om vast te stellen dat de opbrengsten van green bonds echt worden aangewend voor groene projecten. Dit raamwerk is geënt op de internationale richtlijnen Green Bond Principles en de Climate Bonds taxonomie van het Climate Bonds Initiative.

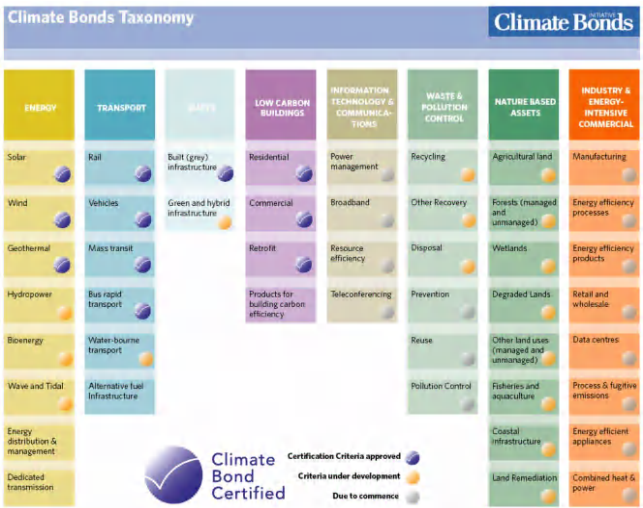
De Green Bond Principles zien toe op het proces waarmee green bonds naar de markt worden gebracht en omvatten:

- Principes over het gebruik van het opgehaald kapitaal;
- Principes over het proces van projectbeoordeling en -selectie;
- Principes over het beheer van opgehaald kapitaal;
- Principes over verslaglegging.

In onze beoordeling besteden we expliciet aandacht aan de mate waarin een green bond past in de algemene strategie van de uitgevende instelling.

De taxonomie van het Climate Bonds Initiative dient als kader bij de beoordeling van gefinancierde projecten en moet bijdragen aan het vertrouwen dat de gefinancierde projecten een aantoonbaar positief effect op het milieu of klimaat hebben.

FIGUUR 2.7.1 TAXONOMIE CLIMATE BONDS INITIATIVE¹

Naast het Green Bond Fund beleggen we ook via creditfondsen in green bonds, sustainability bonds en social bonds. Onderstaand figuur geeft inzicht in de allocatie per 31-12-2022.

TABEL 2.7.1 ALLOCATIE % GREEN BONDS

Fonds	%
Achmea IM Euro Corporate Bond Fund	12,15%
Achmea IM Investment Grade Credit Pool EUR hedged	9,05%
Achmea IM Euro Investment Grade Credit Fund	20,46%
Achmea IM Euro Government Bond Fund	3,12%

¹ Bron: Climate Bonds Initiative

2.8. Implementatie ambitiethema's

TABEL 2.8.1

Ambitiethema	2022	2023	2024	2030
Klimaat				
Achmea IM streeft naar minimaal 50% reductie van de CO2-uitstoot in de liquide beleggingsfondsen in 2030 ten opzichte van ultimo 2020.	In 2022 zijn de CO2-reductie doelstellingen geïmplementeerd bij de relevante beleggingsfondsen			
Achmea IM wil het verschil maken in de reële economie. Daarom zetten wij onze invloed in om bedrijven waarin we beleggen te stimuleren om de energietransitie te maken. Van de grootste bijdragers aan de CO2-uitstoot (olie en gas, staal, cement en nutsbedrijven) verwachten wij een transitieplan dat is gekoppeld aan het beloningsbeleid. In de periode van 2022- 2026 stemmen we tegen het beloningsbeleid als er geen transitieplan gekoppeld is aan het beloningsbeleid. Tussentijds evalueren we het effect. We passen dit toe voor onze aandelenfondsen en vragen onze klanten hier in mee te gaan	In totaal hebben we 46% keer tegen beloningsgerelateerde voorstellen gestemd. We hebben bij 14 vergaderingen tegen het beloningsbeleid/- verslag gestemd puur en alleen wegens het ontbreken van klimaatgerelateerde performance metrics.			
Achmea IM ontwikkelt producten om investeringsmogelijkheden te bieden die de energietransitie bespoedigen	Lancering Achmea IM Climate Infrastructure fund in december 2022			
Biodiversiteit				
Uiterlijk in 2023 de biodiversiteitsimpact van onze beleggingen te meten, om zo concrete doelen te stellen om de negatieve impact op biodiversiteit te beperken en de positieve impact te vergroten				
Met nog meer klanten krachten te bundelen om beleid op biodiversiteit te maken, de bijbehorende risico's voor de beleggingsportefeuille in kaart te brengen en mee te nemen in beleggingsbeslissingen en de mogelijkheden te onderzoeken om te investeren in biodiversiteitsbehoud en -herstel				
Meer en langdurige engagement te voeren met ondernemingen die een grote negatieve impact hebben op biodiversiteit. Dit zetten we, indien nodig, kracht bij via stemmen en uitsluiten.	het thema Biodiversiteit is onderdeel van het huidige thematische engagement programma.			
Gezondheid				
Active ownership uitbreiden. Op basis van de analyse van onze beleggingsportefeuille op het thema Gezondheid selecteren we de ondernemingen met de meest materiële impact op het thema Gezondheid. Van deze ondernemingen verwachten we dat ze uiterlijk in 2026: sturen en rapporteren over het verbeteren van hun impact op gezondheid en sturing geven aan hun beloningsbeleid gebaseerd op deze positieve maatschappelijke impact	Gestart			
Onze engagement is niet vrijblijvend en naast onze engagement zullen we daarom: Het thema Gezondheid in ons stembeleid versterken, bijvoorbeeld het sturen op maatschappelijke impact in ons beloningsbeleid en bedrijven uitsluiten , ook na engagement, onvoldoende stappen zetten				
Leidende rol in de samenwerking met andere investeerders. We nemen een actieve rol in samenwerkingen met andere investeerders op het thema Gezondheid. Dat doen we al in de Access to Nutrition en Access to Medicine coalities. Daarnaast sluiten we ons in 2022 aan bij het Long-term Investors in People's Health programma, waarin investeerders wereldwijd samenwerken op het thema Gezondheid. Via deze samenwerkingen delen we onze kennis en werken we actief samen om onze engagement zo effectief mogelijk te maken.				
	Reeds verankert in ons stembeleid			

Uitbreiding impactbeleggingen. Naast een financiële doelstelling hebben impactbeleggingen een concreet meetbare maatschappelijke doelstelling. Wij zien hier goede mogelijkheden voor in zowel onze private equity- als vastgoedportefeuille.

Private equity: Samen met en voor klanten onderzoeken we in 2023 de mogelijkheden voor een propositie om via private equity naast financieel rendement, ook meer maatschappelijke impact te creëren op het thema Gezondheid

Zorgvastgoed: We ontwikkelen een raamwerk om onze impact op goede zorg beter te meten en hierop te sturen.

Aanscherping uitsluitingsbeleid. Op basis van onze analyse van de meest materiële ondernemingen op het gebied van Gezondheid en de uitkomsten van onze engagement, scherpen we ons uitsluitingsbeleid aan in 2024. Hierbij kijken we onder andere naar de volgende onderdelen:

Activiteiten van ondernemingen die per definitie schadelijk zijn voor de gezondheid en/of in strijd zijn met internationale richtlijnen

Uitsluiting als escalatiemiddel wanneer engagement en stembeleid onvoldoende opleveren

Water

Inzicht in onze beleggingsportefeuille. Een beter inzicht in onze beleggingsportefeuille en impact op Water heeft hoge prioriteit. Uiterlijk In 2023 brengen we de meest materiële bedrijven en sectoren op het thema Water in onze beleggingsportefeuille in kaart. Hieraan gekoppeld is ons gesprek met onze dataleveranciers, die wij vragen om ons van concrete datapunten te voorzien (zie ook punt 3). Met onze analyse scherpen we onze engagement, stemactiviteiten, uitsluitingsbeleid en ESG-integratie-proces verder aan. Streven is om aan te sluiten bij de PAI-indicatoren van de SFDR.

De positie van Water in Active ownership versterken. Op basis van de analyse van onze beleggingsportefeuille op het thema Water selecteren we de ondernemingen met de meest materiële impact op het thema Water voor engagement. Van deze ondernemingen verwachten we dat ze:

Sturen en rapporteren over het verbeteren van hun impact op het thema Water

Sturing geven aan hun beloningsbeleid gebaseerd op deze positieve maatschappelijke impact

Onze engagement is niet vrijblijvend en naast onze engagement zullen we daarom:

Het thema Water in ons stembeleid versterken voor de meest materiële bedrijven, bijvoorbeeld het sturen op maatschappelijke impact in ons beloningsbeleid

Ook overheden spelen een belangrijke rol op het thema water. Zowel om bedrijven stappen te laten zetten, als om zelf waterrisico's aan te pakken. We steunen daarom initiatieven op dit vlak wanneer ze voldoen aan de criteria die we in onze uitgangspunten "engagement met overheden" hebben benoemd.

Leidende rol in de samenwerking met andere investeerders. We spelen nu al een actieve rol in het Valuing Water Finance Initiative. Daarnaast bouwen we voort op onze eerdere samenwerking met WWF en Deltares. We starten daarom een onderzoek met als doel ESG-data op het thema Water te verbeteren. Wij nodigen andere investeerders uit om met ons hierop samen te werken. De uitkomsten van dit onderzoek passen we toe in ons beleggingsproces en ons active ownership.

Uitbreiding impact beleggingen. Naast een financiële doelstelling hebben impactbeleggingen een concreet meetbare maatschappelijke doelstelling. Wij zetten ons in op het thema Water via onze private equity portefeuille en het Green Bonds Fund. Als extra stap gaan we in 2023 samen met én voor klanten onderzoeken hoe we via een nieuwe private equity propositie naast financieel rendement, ook meer maatschappelijke impact kunnen creëren op het thema Water. We leggen hierbij expliciet de link met de rol die Water kan spelen op de thema's Gezondheid en Klimaat.

2.9. CO2-prestaties beleggingsfondsen

Achmea is een BV met een coöperatieve oorsprong die erop gericht is om duurzame oplossingen bereikbaar te maken voor iedereen. Daarmee laat Achmea zien dat het verantwoordelijkheid neemt voor de wereld van morgen. Samen met klanten, partners en andere stakeholders. In onze rol van vermogensbeheerder en fiduciair adviseur willen we maximaal bijdragen aan het terugdringen van de gevolgen van klimaatverandering. In de eerste plaats komt dat voort vanuit het perspectief van positieve maatschappelijke impact: een eerlijke en leefbare samenleving, ook voor toekomstige generaties. Samen met 53 andere financiële instellingen en hun brancheverenigingen tekende Achmea IM in 2019 het Klimaatcommitment van de Nederlandse financiële sector. Banken, verzekeraars, pensioenfondsen en vermogensbeheerders spraken daarin af hoe zij bijdragen aan het Parijsakkoord én het Nederlandse Klimaatakkoord.

Onze ambitie

Achmea IM werkt actief aan de transitie naar een klimaatneutrale samenleving in 2050. Om het verschil te maken in de reële economie zetten we onze invloed in om de bedrijven waarin we investeren te stimuleren om de energietransitie te maken. Met ingang van 2022 hebben we onze doelstellingen aangescherpt en verder geconcretiseerd. We streven naar minimaal 50% reductie van de CO2-uitstoot in 2030 ten opzichte van 2020 in de liquide beleggingsfondsen. Hiermee geven we concrete invulling aan het door Achmea IM ondertekende Klimaatakkoord Financiële sector.

Wij meten de CO2-voetafdruk aan de hand van een GHG/EVIC-attributiefactor

De CO2-voetafdruk laat de door de portefeuille gefinancierde broeikasgasemissies zien. Voor het bepalen van de voetafdruk, berekenen we van elke onderneming in de portefeuille de totale broeikasgasemissies (GHG) per jaar. We kijken daarbij naar de emissies die de onderneming zelf veroorzaakt door bedrijfsactiviteiten (scope 1 volgens het Greenhouse Gas Protocol) en naar de emissies die samenhangen met de productie van energie die de onderneming inkoopt (scope 2 volgens het Greenhouse Gas Protocol). De totale broeikasgasemissies delen we door de ondernemingswaarde inclusief contanten (EVIC) in datzelfde jaar. Dit levert per onderneming een attributiefactor op die weergeeft hoeveel broeikasgassen een onderneming uitstoot per gefinancierde euro. Om tot de CO2-voetafdruk voor de volledige portefeuille te komen, berekenen we het gewogen gemiddelde van de attributiefactor van alle ondernemingen waarin we beleggen. De ondernemingen waarin we veel beleggen tellen dus zwaarder mee in het berekenen van de CO2-voetafdruk van de portefeuille.

Sturen aan de hand van een specifiek reductiepad

De CO2-voetafdruk van de portefeuille vergelijken we met die van de benchmark in 2020. Daarbij heeft de portefeuille als doelstelling de CO2-voetafdruk te verkleinen: in 2030 moet deze tenminste 50% lager zijn dan die van de benchmark in 2020. Om dit te realiseren verlagen we de broeikasgasemissies in één keer met 30% en daarna tot 2030 jaarlijks met gemiddeld 7%. Onze langetermijndoelstelling is een klimaatneutrale portefeuille in 2050. Periodiek tonen we voor onze beleggingsfondsen de voortgang op de beoogde reductiepaden.

TABEL 2.9.1 OVERZICHT CO2-PRESTATIES (GHG/EVIC) ACHMEA IM BELEGGENSFONDSEN OP PEILDATUM 30 DECEMBER 2022

Fondsnaam	Portefeuille	
	emissies	reductiedoelstelling voor 2022
Achmea IM global Multi Factor Equity Fund	39	39
Achmea IM Global Enhanced Equity Fund EUR hedged	39	39
Achmea IM Global Defensive Equity Fund	32	39
Achmea IM Emerging Markets Equity Fund	82	98
Achmea IM Euro Investment Grade Credit Fund	28	52
Achmea IM Euro Corporate Bond Fund	39	57
Achmea IM Global High Yield Fund EUR hedged	144	171

3. Uitsluitingsbeleid

Een institutionele belegger kan om uiteenlopende redenen op voorhand niet willen beleggen in bepaalde ondernemingen of landen. Zo kan hij ervoor kiezen om niet te beleggen in ondernemingen die ongewenst gedrag vertonen of die controversiële producten produceren. Wanneer een onderneming betrokken is bij een controversieel product, veelal een kernactiviteit, is het toepassen van een engagementbeleid niet reëel. Het is immers lastig de onderneming over te halen om een ander product te produceren. Achmea IM past in dat geval een uitsluitingsbeleid toe. Daarnaast kunnen ondernemingen die op structurele wijze met hun gedrag internationale normen op het gebied van mensenrechten, milieu, arbeidsnormen of corruptie schenden bij achterblijvende engagementresultaten worden uitgesloten van het beleggingsuniversum. Hierbij vormen de principes van het UN Global Compact en de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen het uitgangspunt. Het uitsluitingsbeleid van Achmea IM richt zich op producenten van controversiële wapens, tabak, steenkolen, teerzanden, schalieolie- en gas, Arctische olie- en gas, structurele schenders van internationale gedragsnormen, landen waaraan internationale sancties zijn opgelegd en good governance-uitsluitingen.

3.1. Controversiële Wapens

3.1.1. Definitie

Voor Achmea IM zijn wapens controversieel wanneer deze wapens onevenredig veel leed en slachtoffers veroorzaken en geen onderscheid maken tussen burger- en militaire doelen. Ook na afloop van een conflict veroorzaken deze wapens nog op aanzienlijke schaal slachtoffers en ontwrichten de maatschappij en de economie. We zien ons uitsluitingsbeleid op controversiële wapens dan ook als onderdeel van ons **Mensenrechtenbeleid**. In de praktijk gaat het om de volgende wapens:

1. Nucleaire wapens;
2. Biologische wapens;
3. Chemische wapens;
4. Antipersoonsmijnen;
5. Clustermunitie.

Bij het bepalen van de definitie van controversiële wapens zoekt Achmea IM aansluiting bij internationale verdragen die door Nederland zijn ondertekend en bij het beleid van de Nederlandse overheid. Het volledige uitsluitingsbeleid kunt u terugvinden op de website.

3.1.2. Vaststellen uitsluitingen

De beleggingsfondsen beleggen direct wereldwijd in aandelen en bedrijfsobligaties. Hierbij gaat het enkel om financiële markten die ontwikkeld zijn, dus er wordt niet in opkomende markten belegd. Het uitsluitingsbeleid is van toepassing op deze beleggingen. Het onafhankelijke onderzoeksbureau ISS ESG stelt ieder halfjaar vast welke ondernemingen betrokken zijn bij de productie van controversiële wapens. Daartoe bekijkt het bureau het gehele beleggingsuniversum. Wanneer het onderzoeksbureau betrokkenheid vaststelt, leidt dit tot uitsluiting.

3.1.3. Uitsluitingen

Verbod beleggen in clustermunitie

Jaarlijks stuurt de AFM een nieuwe definitieve indicatieve uitsluitingslijst (risicoradar) rond. Recent heeft de AFM informatie ingewonnen ter voorbereiding op het proces om te komen tot de definitieve lijst voor 2023. Er zijn geen relevante ontwikkelingen geweest. De ondernemingen op de lijst zijn vooralsnog hetzelfde als op de definitieve lijst 2022 dat op 6 december jl. is rondgestuurd. Op basis van deze informatie en de criteria van artikel 21a Besluit Marktmissbruik komt de AFM tot de volgende voorlopige indicatieve uitsluitingslijst voor 2023 met daarop in ieder geval deze ondernemingen op haar risicoradar:

1. Poongsan Corporation (Zuid-Korea) – Direct betrokken bij de productie, verkoop of distributie van clustermunitie

2. Anhui GreatWall Military Industry Co., Ltd. (China) – Direct betrokken bij de productie, verkoop of distributie van clustermunities
3. LiG Nex1 Co Ltd. (Zuid-Korea) – Direct betrokken bij de productie, verkoop of distributie van clustermunities

[Uitsluitingen controversiële wapens](#)

Zie onderstaand de uitsluitingslijst per 1 januari 2023 voor ondernemingen die betrokken zijn bij controversiële wapens:

- Adecco Group AG
- Adecco International Financial Services BV
- AECOM
- AECOM
- Aerojet Rocketdyne Holdings, Inc.
- Airbus Finance B.V.
- Airbus SE
- Airbus SE
- Alten SA
- Anhui GreatWall Military Industry Co., Ltd.
- ArcelorMittal SA
- ArcelorMittal SA
- Aryt Industries Ltd.
- Babcock International Group PLC
- Babcock International Group PLC
- BAE Systems (Finance) Ltd.
- BAE Systems plc
- BAE Systems plc
- Bharat Dynamics Ltd.
- Boeing Company
- Boeing Company
- Booz Allen Hamilton Holding Corporation
- Booz Allen Hamilton, Inc.
- Brookfield Corporation
- Brookfield Asset Management Ltd. Class A
- Brookfield Corporation
- Brookfield Business Partners LP
- Brookfield Finance I (UK) Plc
- Brookfield Finance LLC
- Brookfield Finance, Inc.
- BWX Technologies, Inc.
- BWX Technologies, Inc.
- CACI International Inc
- CAE Inc.
- China Aerospace Science & Industry Group Corp.
- China Aerospace Science & Technology Group Co., Ltd.
- China National Nuclear Corp.
- China North Industries Corp.
- China North Industries Group Corp. Ltd.
- China Poly Group Co., Ltd.
- China Shipbuilding Industry Co., Ltd.
- CNIM Group SA
- Cohort Plc
- Doosan Enerbility Co., Ltd.
- Eaton Capital Unlimited Co.
- Eaton Corporation
- Eaton Corporation plc
- Fluor Corporation
- Fluor Corporation
- Fortive Corporation
- Fortive Corporation
- General Dynamics Corporation
- General Dynamics Corporation
- Harris Corporation
- HEICO Corporation
- Hitachi Zosen Corporation
- Honeywell International Inc.
- Honeywell International Inc.
- Huntington Ingalls Industries, Inc.
- Huntington Ingalls Industries, Inc.
- IHO Verwaltungs GmbH
- Jacobs Solutions, Inc.
- Jacobs Solutions, Inc.
- Johns Hopkins University
- KBR, Inc.
- KBR, Inc.
- Kier Group plc
- Kratos Defense & Security Solutions, Inc.
- L3Harris Technologies, Inc.
- L3Harris Technologies, Inc.
- Larsen & Toubro Ltd.
- Leidos Holdings, Inc.
- Leidos, Inc.
- Leonardo SpA
- Leonardo SpA
- Leonardo US Holding, Inc.
- LiG Nex1 Co., Ltd.
- Lockheed Martin Corporation
- Lockheed Martin Corporation
- Lumibird SA
- Moog Inc.
- Moog Inc.
- Morgan Sindall Group plc
- MTAR Technologies Ltd.
- Northrop Grumman Corporation
- Northrop Grumman Corporation
- Parsons Corporation
- Poongsan Corp.
- Poongsan Holdings Corp.
- Premier Explosives Ltd.
- Raytheon Technologies Corp.
- Rolls-Royce Holdings plc
- Rolls-Royce Plc
- Safran SA
- Safran SA
- Sandhar Technologies Ltd.
- Schaeffler AG
- Schaeffler AG
- Science Applications International Corporation
- Science Applications International Corporation
- Serco Group plc
- SGL Carbon SE
- SGL Carbon SE
- SNT DYNAMICS Co., Ltd.
- SNT Holdings Co., Ltd.
- Solar Industries India Limited
- Spirit AeroSystems Holdings, Inc.
- Spirit AeroSystems, Inc.

- Steel Partners Holdings L.P.
- Tennessee Valley Authority
- Textron Inc.
- Textron Inc.
- Thales SA
- Thales SA
- Ultra Electronics Holdings plc
- United Technologies Corporation
- Veolia Environnement SA
- Veolia Environnement SA
- Vigie SA
- Walchandnagar Industries Ltd.
- Wartsila Oyj Abp

Per 1 januari 2023 is geen van de ondernemingen in het beleggingsuniversum betrokken bij de productie van biologische- en/of chemische wapens.

3.2. Tabaksproducenten

3.2.1. Definitie

Achmea IM heeft besloten dat beleggen in tabaksproducenten niet past binnen de uitgangspunten van ons **Gezondheidsbeleid**. Achmea IM maakt daarom de keuze om alle producenten van rookwaar van het beleggingsuniversum uit te sluiten. Wederverkopers van rookwaren, zoals supermarkten, tankstations en luchtvaartmaatschappijen worden niet uitgesloten van het beleggingsuniversum.

3.2.2. Vaststellen uitsluitingen

De beleggingsfondsen beleggen direct wereldwijd in aandelen en bedrijfsobligaties. Het uitsluitingsbeleid is van toepassing op deze beleggingen. Betrokkenheid van individuele bedrijven wordt vastgesteld aan de hand van omzet gegenereerd uit de productie en distributie van tabaksgoederen. Deze omzetgegevens zijn afkomstig van de externe en onafhankelijke dataleverancier ISS ESG. Een onderneming wordt uitgesloten indien de tabaksgoederen gerelateerde omzet meer dan 50% is.

Tweemaal per jaar toetsen we het beleggingsuniversum op dit criterium. Ondernemingen die aangemerkt worden als betrokken bij tabaksgoederen plaatsen we op de geactualiseerde uitsluitingslijst. Eventueel aanwezige holdings in tabaksgoederen verkopen we. Portfoliomanagers mogen geen nieuwe holdings aankopen van uitgesloten ondernemingen zolang deze onderneming op de uitsluitingslijst staat.

3.2.3. Uitsluitingen

Binnen het beleggingsuniversum zijn per 1 januari 2023 de volgende ondernemingen aanmerkt als tabaksproducent².

- Altria Group, Inc.
- Altria Group, Inc.
- B.A.T. Capital Corp.
- B.A.T. International Finance Plc
- B.A.T. Netherlands Finance BV
- British American Tobacco p.l.c.
- Compania de Distribucion Integral Logista Holdings SAU
- Eastern Company
- Imperial Brands Finance Netherlands BV
- Imperial Brands Finance Plc
- Imperial Brands PLC

- Japan Tobacco Inc.
- JT International Financial Services BV
- KT & G Corporation
- Philip Morris International Inc.
- Philip Morris International Inc.
- PT Gudang Garam Tbk
- Reynolds American Inc.
- RLX Technology, Inc.
- Scandinavian Tobacco Group A/S
- Smoore International Holdings Ltd.
- STG Global Finance BV
- Swedish Match AB
- Swedish Match AB
- Universal Corporation
- Vector Group Ltd.
- Vector Group Ltd.

² Bron: Achmea Investment Management, Bloomberg

3.3. Steenkool, teerzand, schaliegas en -olie en Arctisch gas en -olie

3.3.1. Definitie

Achmea IM ziet de schade en overlast door klimaatverandering toenemen. Binnen haar eigen beleggingsportefeuille sluit Achmea IM daarom de meest vervuillende kolenbedrijven uit. Achmea IM belegt niet meer in bedrijven die meer dan 5% van hun omzet halen uit kolen, de winning van olie uit teerzand, schalieolie- en gas en Arctisch olie en gas. We willen bijdragen aan een gezonde, veilige en toekomstbestendige samenleving. Investeren in deze bedrijven en verwerkers past daar niet bij.

Steenkool

Achmea IM hanteert een restrictief beleid ten aanzien van steenkool. Het steenkoolbeleid is gericht op het delven en het gebruik van thermisch steenkool (inclusief bruinkool, bitumen, antraciet en stoomkolen). Ondernemingen worden uitgesloten van belegging als:

a. De omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is uit steenkoolgerelateerde activiteiten. De winning van thermische steenkool (inclusief bruinkool, bitumineuze, antraciet en stoomkolen) en de verkoop aan externe partijen zijn relevant bij het bepalen van de aan steenkool gerelateerde omzet. Inkomsten uit kolenhandel worden vanwege databeperkingen vooralsnog niet meegenomen in deze berekening.

b. De omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is van elektriciteitsopwekking uit thermische steenkool (inclusief bruinkool, bitumineuze, antraciet en stoomkolen).

Teerzand, schaliegas en -olie en Arctisch gas en olie

Achmea IM hanteert een uitsluitingsbeleid ten aanzien van teerzanden, schaliegas en -olie en Arctisch gas en olie. Ondernemingen worden uitgesloten van belegging indien de omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is uit:

- De extractie en verwerking van teerzanden voor de winning van olie;
- De extractie en productie van schaliegas en -olie;
- De extractie en productie van Arctisch gas en -olie.

Vaststellen uitsluitingen

Twee keer per jaar screenen we het beleggingsuniversum op dit criterium. Ondernemingen die zijn aangemerkt als betrokken bij thermische steenkool, teerzand, schaliegas en -

olie en Arctische gas en olie plaatsen we op de geactualiseerde uitsluitingslijst. Eventueel aanwezige holdings in het criterium verkopen we. Portfoliomanagers mogen geen nieuwe holdings aankopen van uitgesloten ondernemingen zolang de onderneming op de uitsluitingslijst staat.

Inkomsten uit kolenhandel en transport worden vanwege databeperkingen vooralsnog niet meegenomen in deze berekening.

3.3.2. Uitsluitingen

Per 1 januari 2023 zijn de volgende ondernemingen uitgesloten:

- Aboitiz Equity Ventures Inc.
- ACEN Corp.
- Adani Power Limited
- Adani Transmission Ltd.
- Adani Transmission Ltd.
- AEP Texas, Inc.
- AEP Transmission Company, LLC
- AES Andes S.A.
- AES Corporation
- AES Corporation
- AES Indiana
- AES Ohio
- AES Panama Generation Holdings SRL
- African Rainbow Minerals Limited
- AGL Energy Limited
- Aksa Enerji Uretim A.S.
- Alabama Power Company
- Alberta Energy Co. Ltd.
- Albioma SA
- ALLETE, Inc.
- Alliant Energy Corporation
- Alliant Energy Finance LLC
- Ameren Corporation
- Ameren Corporation
- Ameren Illinois Company
- American Electric Power Company, Inc.
- American Electric Power Company, Inc.
- American Transmission Systems, Inc.
- Antero Resources Corporation
- Antero Resources Corporation
- APA Corp.
- Apache Corporation
- Apache Finance Canada LLC
- Appalachian Power Company
- ARC Resources Ltd.
- ARC Resources Ltd.
- Arch Resources, Inc.
- Arizona Public Service Company
- Ascent Resources Utica Holdings LLC
- Athabasca Oil Corporation
- Athabasca Oil Corporation
- Banpu Public Co. Ltd.
- Baytex Energy Corp.

- Baytex Energy Corp.
- Berkshire Hathaway Energy
- BHP Billiton Finance (USA) Ltd.
- BHP Billiton Finance Ltd.
- BHP Group Limited
- Birchcliff Energy Ltd.
- BKW AG
- Black Hills Corporation
- Black Hills Corporation
- Bonanza Creek Energy, Inc.
- Bulgarian Energy Holding EAD
- Burlington Resources Finance Co.
- California Resources Corporation
- California Resources Corporation
- Callon Petroleum Company
- Callon Petroleum Company
- Canadian Natural Resources Limited
- Canadian Natural Resources Limited
- Capital Power Corporation
- Capital Power Corporation
- Carolina Power & Light Company
- Carrizo Oil & Gas, Inc.
- Cenovus Energy Inc.
- Cenovus Energy Inc.
- CenterPoint Energy Houston Electric, LLC
- CenterPoint Energy Resources Corp.
- CenterPoint Energy, Inc.
- CenterPoint Energy, Inc.
- CESC Ltd.
- CEZ as
- CEZ as
- Chesapeake Energy Corporation
- Chevron Corporation
- Chevron Corporation
- CHEVRON U.S.A. INC.
- China Coal Energy Company Limited
- China Huadian Overseas Development 2018 Ltd.
- China Huadian Overseas Development Management Co., Ltd.
- China Longyuan Power Group Corp. Ltd.
- China Power International Development Limited
- China Resources Power Holdings Co., Ltd.
- China Shenhua Energy Company Limited
- China Shenhua Overseas Capital Co., Ltd.
- Chord Energy Corp.
- Chubu Electric Power Company, Incorporated
- Chugoku Electric Power Co., Inc.
- Chugoku Electric Power Co., Inc.
- Civitas Resources, Inc.
- Cleveland Electric Illuminating Company
- CLP Holdings Limited
- CLP Power HK Finance Ltd.
- CLP Power Hong Kong Financing Ltd.
- CMS Energy Corporation
- CMS Energy Corporation
- CNX Resources Corporation
- CNX Resources Corporation
- Coal India Ltd.
- Colbun S.A.
- Comision Federal de Electricidad SA de CV
- Comstock Resources, Inc.
- Comstock Resources, Inc.
- Conoco Funding Co.
- Conoco, Inc.
- ConocoPhillips
- ConocoPhillips
- ConocoPhillips Canada Funding Co. II
- CONSOL Energy Inc.
- Consumers Energy Company
- Continental Resources, Inc.
- Contourglobal Plc
- Coronado Finance Pty Ltd.
- Coronado Global Resources, Inc.
- Coterra Energy Inc.
- Coterra Energy Inc.
- Crescent Energy Company
- Crescent Point Energy Corp.
- Crew Energy Inc.
- Devon Energy Corporation
- Devon Energy Corporation
- Devon Financing Corp. ULC
- Diamondback Energy, Inc.
- Diamondback Energy, Inc.
- DMCI Holdings Inc.
- Dominion Energy South Carolina, Inc.
- Dominion Energy, Inc.
- Dominion Energy, Inc.
- DPL Inc.
- DTE Electric Company
- DTE Energy Company
- DTE Energy Company
- Duke Energy Corporation
- Duke Energy Corporation
- Duke Energy Florida LLC
- Duke Energy Indiana, LLC
- Duke Energy Ohio, Inc.
- Duke Energy Progress LLC
- Earthstone Energy Holdings, LLC
- Earthstone Energy, Inc.
- East Ohio Gas Co.
- Eastern Energy Gas Holdings LLC
- Eastern Gas Transmission & Storage, Inc.
- EDP Finance BV
- EDP-Energias de Portugal SA
- EDP-Energias de Portugal SA
- Electric Power Development Co., Ltd.
- Electricity Generating Public Co., Ltd.
- Emera Incorporated
- Emera US Finance LP
- EnBW Energie Baden-Wurttemberg AG
- ENEA S.A.
- Enel Chile SA
- Enel Chile SA
- Enel Generacion Chile S.A.
- Enerplus Corporation
- ENGIE Brasil Energia S.A.
- Engie Energia Chile S.A.
- Entergy Corporation

- Entergy Corporation
- Entergy Louisiana LLC
- Entergy Mississippi LLC
- Entergy Texas, Inc.
- Entergy Utility Affiliates, LLC
- Entergy Utility Property, Inc.
- EOG Resources, Inc.
- EOG Resources, Inc.
- EQT Corporation
- EQT Corporation
- Eskom Holdings SOC Ltd.
- Evergy Kansas Central, Inc.
- Evergy Metro, Inc.
- Evergy, Inc.
- Evergy, Inc.
- Exxaro Resources Limited
- First Pacific Co. Ltd.
- FirstEnergy Corp.
- FirstEnergy Corp.
- FirstEnergy Transmission LLC
- Fortis Inc.
- Fortis Inc.
- FortisAlberta, Inc.
- FortisBC Energy, Inc.
- FortisBC, Inc.
- Franco-Nevada Corporation
- GD Power Development Co., Ltd.
- Genesis Energy Limited
- Genting Bhd.
- Geo Energy Resources Ltd.
- Georgia Power Company
- Global Power Synergy PCL
- GOHL Capital Ltd.
- Great River Energy
- GS Holdings Corp.
- Guangdong Investment Limited
- Guanghui Energy Co., Ltd.
- Gujarat Mineral Development Corporation Limited
- Gulfport Energy Corporation
- Gulfport Energy Corporation
- Hess Corporation
- Hess Corporation
- HK Electric Investments & HK Electric Investments Ltd.
- HK Electric Investments & HK Electric Investments Ltd.
- Hokkaido Electric Power Company, Incorporated
- Hokuriku Electric Power Company
- Huadian Power International Corp. Ltd.
- Huabei Mining Holdings Co., Ltd.
- Huaneng Power International, Inc.
- Husky Energy Inc.
- IDACORP, Inc.
- Idaho Power Company
- Imperial Oil Limited
- Indiana Michigan Power Company
- Inner Mongolia Dian Tou Energy Corporation Limited
- Inner Mongolia ERDOS Resources Co., Ltd.
- Inner Mongolia Junzheng Energy & Chemical Group Co., Ltd.
- Inner Mongolia Yitai Coal Company Limited
- Interstate Power and Light Company
- IPALCO Enterprises, Inc.
- Israel Electric Corp. Ltd.
- ITOCHU ENEX CO., LTD.
- Japan Petroleum Exploration Co., Ltd.
- Jardine Cycle & Carriage Limited
- Jardine Matheson Holdings Limited
- Jastrzebska Spolka Weglowa S.A.
- Jersey Central Power & Light Company
- Jindal Steel & Power Ltd.
- Jizhong Energy Resources Co., Ltd.
- Kansai Electric Power Company, Incorporated
- Kansai Electric Power Company, Incorporated
- Kentucky Utilities Co.
- Kimbell Royalty Partners LP
- Korea East-West Power Co., Ltd.
- Korea Electric Power Corporation
- Korea Electric Power Corporation
- Korea Midland Power Co., Ltd.
- Korea South-East Power Co., Ltd.
- Korea Southern Power Co., Ltd.
- Korea Western Power Co., Ltd.
- Kyushu Electric Power Company, Incorporated
- Kyushu Electric Power Company, Incorporated
- Laredo Petroleum, Inc.
- Laredo Petroleum, Inc.
- Listrindo Capital BV
- Louisville Gas & Electric Co.
- Magnolia Oil & Gas Corp.
- Magnolia Oil & Gas Operating LLC
- Manila Electric Co.
- Marathon Oil Corporation
- Marathon Oil Corporation
- Matador Resources Company
- Matador Resources Company
- MEG Energy Corp.
- MEG Energy Corp.
- Metropolitan Edison Company
- MGE Energy, Inc.
- MidAmerican Energy Company
- MidAmerican Energy Holdings Company
- Mid-Atlantic Interstate Transmission LLC
- Mississippi Power Company
- Monongahela Power Co.
- Murphy Oil Corporation
- Murphy Oil Corporation
- Narragansett Electric Co.
- National Fuel Gas Company
- National Fuel Gas Company
- Nevada Power Company
- New Hope Corporation Limited
- NiSource Finance Corp.
- NiSource Inc.
- NiSource Inc.
- Northern Natural Gas Co.
- Northern Oil and Gas, Inc.
- Northern Oil and Gas, Inc.
- Northern Powergrid (Northeast) Plc
- Northern Powergrid (Yorkshire) Plc

- Northern States Power Co.
- NorthWestern Corporation
- NorthWestern Corporation
- Nova Scotia Power, Inc.
- NTPC Limited
- NTPC Limited
- Oasis Petroleum Inc.
- Obsidian Energy Ltd.
- Occidental Petroleum Corporation
- Occidental Petroleum Corporation
- OCI Co., Ltd
- OGE Energy Corp.
- Oglethorpe Power Corporation
- Ohio Edison Company
- Ohio Power Company
- Okinawa Electric Power Co., Inc.
- Oklahoma Gas and Electric Company
- Origin Energy Finance Ltd.
- Origin Energy Limited
- Origin Energy Limited
- Otter Tail Corporation
- Ovintiv Exploration Inc.
- Ovintiv, Inc.
- PacifiCorp
- Paramount Resources Ltd.
- PDC Energy, Inc.
- PDC Energy, Inc.
- Peabody Energy Corporation
- Penn Virginia Escrow LLC
- Pennsylvania Electric Company
- Permian Resources Corp.
- Petro-Canada
- Peyto Exploration & Development Corp.
- PGE Polska Grupa Energetyczna S.A.
- Piedmont Natural Gas Company, Inc.
- Pingdingshan Tianan Coal Mining Co., Ltd.
- Pinnacle West Capital Corporation
- Pinnacle West Capital Corporation
- Pioneer Natural Resources Company
- Pioneer Natural Resources Company
- Pipestone Energy Corp.
- PNM Resources, Inc.
- Polar Tankers, Inc.
- Portland General Electric Company
- Power Assets Holdings Limited
- PPL Capital Funding, Inc.
- PPL Corporation
- PPL Electric Utilities Corporation
- PT Adaro Energy Indonesia Tbk
- PT Adaro Indonesia
- PT Astra International Tbk
- PT Bukit Asam Tbk
- PT Delta Dunia Makmur Tbk
- PT Harum Energy Tbk
- PT Indika Energy Tbk
- PT Indo Tambangraya Megah Tbk
- PT Indonesia Asahan Aluminium (Persero)
- PT Perusahaan Listrik Negara (Persero)
- PT United Tractors Tbk
- Public Power Corporation S.A.
- Public Service Company of Colorado
- Public Service Company of Oklahoma
- Puget Energy, Inc.
- Puget Sound Energy, Inc.
- Ramaco Resources, Inc.
- Range Resources Corporation
- Range Resources Corporation
- Ranger Oil Corporation
- Ratch Group Public Co. Ltd.
- Reliance Power Limited
- RH International (Singapore) Corp. Pte Ltd.
- RWE AG
- RWE AG
- SandRidge Energy, Inc.
- SDIC Power Holdings Co., Ltd.
- Sembcorp Industries Ltd.
- Shaanxi Coal Industry Co., Ltd.
- Shan Xi Hua Yang Group New Energy Co., Ltd.
- Shanxi Coking Coal Energy Group Co., Ltd.
- Shanxi Lu'An Environmental Energy Development Co., Ltd.
- Shenergy Co., Ltd.
- Shenzhen Energy Group Co., Ltd.
- Shikoku Electric Power Company, Incorporated
- Sierra Pacific Power Company
- SilverBow Resources, Inc.
- Sinosing Services Pte Ltd.
- SM Energy Company
- SM Energy Company
- SMC Global Power Holdings Corp.
- Solar Star Funding LLC
- Southern Company
- Southern Company
- Southern Company Gas Capital Corp.
- Southern Power Co.
- Southwestern Electric Power Company
- Southwestern Energy Company
- Southwestern Energy Company
- Southwestern Public Service Company
- Spartan Delta Corp.
- Suncor Energy Inc.
- Suncor Energy Inc.
- Tampa Electric Company
- Tata Power Company Limited
- Tatneft PJSC
- TAURON Polska Energia S.A.
- TBEA Co., Ltd.
- Teck Resources Limited
- Teck Resources Limited
- Tellurian Inc.
- Tenaga Nasional Bhd.
- Tenaga Nasional Bhd.
- Tennessee Valley Authority
- Terasen Gas, Inc.
- TNB Global Ventures Capital Bhd.
- Tohoku Electric Power Company, Incorporated
- Toledo Edison Company
- Topaz Solar Farms LLC
- Torrent Power Limited

- Tosco Corp.
- Tourmaline Oil Corp.
- Tourmaline Oil Corp.
- Trans-Allegheny Interstate Line Co.
- TransAlta Corporation
- TransAlta Corporation
- Tucson Electric Power Company
- Union Electric Company
- Vedanta Limited
- Vedanta Resources Finance II Plc
- Vedanta Resources Limited
- Virginia Electric & Power Co.
- Vistra Corp.
- Vistra Operations Co. LLC
- Washington H. Soul Pattinson and Company Limited
- WEC Energy Group Inc
- WEC Energy Group Inc
- Whitehaven Coal Limited
- Wisconsin Electric Power Company
- Wisconsin Power and Light Company
- Wisconsin Public Service Corporation
- Xcel Energy Inc.
- Xcel Energy Inc.
- Yancoal International Resources Development Co., Ltd.
- Yankuang Energy Group Co., Ltd.
- Yorkshire Power Finance Ltd.
- Zhejiang Zheneng Electric Power Co., Ltd.

3.4. Normschendingen

3.4.1. Definitie

Ondernemingen die op grove en structurele wijze internationaal breed gedragen normen op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anticorruptie schenden, sluit Achmea IM uit van het beleggingsuniversum. Hiervoor hanteren we een aantal belangrijke raamwerken als uitgangspunt: het UN Global Compact, de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen en de UN Guiding Principles on Business and Human Rights. De OESO-richtlijnen onderscheiden naast de vier genoemde thema's de thema's consumentenbelangen, wetenschap en technologie, mededinging en belastingen. De UN Guiding Principles geven handvatten voor overheden en ondernemingen hoe mensenrechtenschendingen in de praktijk te voorkomen, te adresseren en te mitigeren.

3.4.2. Vaststelling uitsluitingen

De beleggingsfondsen beleggen direct wereldwijd in aandelen en bedrijfsobligaties. Hierbij gaat het enkel om ontwikkelde markten. Er wordt niet direct in opkomende markten belegd. Het uitsluitingsbeleid is van toepassing op de directe beleggingen.

Het onafhankelijke onderzoeksbureau ISS ESG stelt ieder halfjaar vast welke ondernemingen betrokken zijn bij structurele schendingen van internationale normen. Leidraad hierbij zijn de principes van het UN Global Compact op het vlak van mensenrechten, arbeidsnormen, milieunormen en anticorruptie. Daartoe bekijkt het onderzoeksbureau het gehele beleggingsuniversum.

Wanneer het onderzoeksbureau heeft geverifieerd dat een onderneming een schending pleegt op één van deze principes leidt dit tot verdere analyse van de onderneming door de beheerder van het beleggingsfonds. Omdat een schending kan ontstaan, maar ook weer snel kan worden opgeheven, komen alleen de structurele schenders van principes in aanmerking voor uitsluiting. Achmea IM stelt dat een schending structureel is wanneer deze tenminste 24 aaneengesloten maanden heeft plaatsgevonden. Zolang dit niet het geval is, heeft het aangaan van de dialoog met de onderneming (engagement) de voorkeur. Uitsluiten in deze fase zou in onze ogen voorbarig zijn.

Na vaststelling van de lijst van structurele schenders bepaalt de beheerder of de ondernemingen worden aangehouden, uitgesloten dan wel op een watchlist geplaatst. Dit besluit wordt genomen op basis van onderstaande criteria:

1. De houding van de onderneming ten aanzien van de schending en de bereidheid het gesprek met aandeelhouders aan te gaan;
2. De ontwikkelingen ten aanzien van de casus en door de onderneming gemaakte stappen om een schending (deels) op te heffen;
3. De ernst van de schending: sommige schendingen beïnvloeden complete bevolkingsgroepen, andere niet;
4. De sterkte van de casus waarbij wordt gekeken naar reeds gedane uitspraken van nationale of internationale gezaghebbende instanties.

Aan de hand van informatie over deze criteria vormt de Beheerder zich een beeld van de ontwikkelingen en ernst van de schending en wordt al dan niet overgegaan tot uitsluiting van de onderneming voor de aandelen- en vastrentende waardenfondsen.

Beleggingen in uitgesloten ondernemingen worden verkocht en er worden geen nieuwe aandelen of obligaties aangekocht zolang de onderneming op de uitsluitingslijst staat. Bij een geverifieerde opheffing van de schending zal de onderneming van de uitsluitingslijst worden verwijderd.

3.4.3. Uitsluitingen

Per 1 januari 2023 zijn wereldwijd onderstaande ondernemingen voor beleggingen uitgesloten van het relevante beleggingsuniversum vanwege structurele schendingen van internationaal breed geaccepteerde normen.

- Altice Financing SA
- Altice Finco SA
- Ashtrom Group Ltd.
- B Communications Ltd.
- Bank Hapoalim BM
- Bank Leumi Le-Israel BM
- Bezeq The Israeli Telecommunication Corp
- Bharat Heavy Electricals Limited
- BHP Billiton Finance (USA) Ltd.
- BHP Billiton Finance Ltd.
- BHP Group Limited
- Cellcom Israel Ltd
- Centrais Eletricas Brasileiras SA
- Centrais Eletricas Brasileiras SA
- China National Chemical Corp Ltd
- CNAC (HK) Finbridge Co. Ltd.
- Companhia Energetica de Minas Gerais SA
- Dianjian Haiyu Ltd.
- Elsewedy Electric Co.
- Enable Midstream Partners, LP
- Enbridge Energy Partners, L.P.
- Enbridge Inc.

- Enbridge Inc.
- Energy Transfer Operating, L.P.
- Energy Transfer Operating, L.P.
- ETP Legacy LP
- Export-Import Bank of India
- First International Bank Of Israel Ltd/T
- General Dynamics Corporation
- Israel Discount Bank Ltd
- JBS S.A.
- JBS USA Food Company
- Marathon Petroleum Corporation
- Mizrahi Tefahot Bank Ltd
- NTPC Limited
- NTPC Limited
- Partner Communications Co Ltd
- Petroleos de Venezuela SA
- Phillips 66
- POSCO
- POSCO Holdings Inc.
- POSCO Holdings Inc.
- Power Construction Corporation of China, Ltd.
- Raytheon Technologies Corp.
- Red Rock Resorts, Inc.
- Regency Energy Finance Corp.
- Rosneft Oil Co.
- Samarco Mineracao SA
- Serco Group plc
- Shapir Engineering & Industry Ltd.
- Spectra Energy Partners, LP
- Station Casinos LLC
- Sumitomo Chemical Co., Ltd.
- Sunoco Logistics Partners Operations LP
- Syngenta Finance NV
- Tesla, Inc.
- Vale Overseas Ltd.
- Vale S.A.
- Vale S.A.
- XPO Logistics Inc
- Zuari Agro Chemicals Ltd.

3.4.4. Uitsluitingen landen

Landen worden op voorhand uitgesloten wanneer aannemelijk is dat:

- Er een schending is van het non-proliferatieverdrag; - Machthebbers op systematische wijze de fundamentele mensenrechten van (hun) burgers op grove wijze schenden;
- Vanwege een hoge mate van corruptiegerelateerde middelen in dergelijke landen, die niet ten goede komen aan duurzame ontwikkeling van de economische situatie en welvaart van de bevolking.
- Door de ernst van opgelegde economische sancties de stabiliteit van de waarde van beleggingen in dat land serieus worden bedreigd.

Een belangrijk handvat bij het uitvoeren van het uitsluitingsbeleid is de Sanctiewet 1977. Achmea IM hanteert deze wet als signaalfunctie om te bepalen of landen voldoen aan bovenstaande uitgangspunten en op voorhand in aanmerking komen voor uitsluiting.

Selectiebeleid

Achmea IM stelt eisen aan landen voor wat betreft duurzaamheidsprestaties. Prestaties van landen op het vlak van bescherming van mensen- en arbeidsrechten, het naleven van milieuafspraken en corruptiebestrijding worden hiervoor getoetst. Opname van een staatsobligatie in portefeuille wordt alleen overwogen indien duurzaamheidsprestaties van het uitgevende land voldoen aan een vooraf gestelde ondergrens. Deze ondergrens staat symbool voor de verantwoord beleggen uitgangsprincipes van Achmea IM.

De onderzoeksresultaten van de volgende instituten worden gebruikt om de landenprestaties inzichtelijk te maken:

- Freedom House met de Freedom in the World index;
- ITUC met de ITUC Global Rights index;
- EPI (Yale) met de Environmental Performance Index;
- Transparency International met de Corruption Perception Index.

Staatsbedrijven

In het verlengde van het landenbeleid sluit Achmea IM ook staatsbedrijven gelieerd aan de uitgesloten landen.

De volgende staatsbedrijven worden per 1 januari 2023 uitgesloten:

- Abu Dhabi Commercial Bank
- Abu Dhabi Commercial Bank
- Abu Dhabi Crude Oil Pipeline LLC
- Abu Dhabi National Energy Company
- Abu Dhabi National Oil Company for Distribution PJSC
- Abu Dhabi Ports Co. PJSC
- AECC AERO ENGINE CONTROL CO. LTD.

- AECC Aviation Power Co., Ltd.
- Agricultural Bank of China (UK) Ltd.
- Agricultural Bank of China Limited
- Agricultural Bank of China Limited
- Agricultural Bank of China Ltd. (Singapore Branch)
- Agricultural Development Bank of China
- Airport Authority Hong Kong
- Airports of Thailand Public Co. Ltd.
- Alrosa PJSC
- Amipeace Ltd.
- Anhui Gujing Distillery Co., Ltd.
- Aselsan Elektronik Sanayi ve Ticaret A.S.
- Avi Funding Co. Ltd.
- AVIC Electromechanical Systems Co., Ltd.
- AVIC Industry-Finance Holdings Co., Ltd.
- AVIC International Finance & Investment Ltd.
- AviChina Industry & Technology Co., Ltd.
- Avicopter Plc
- Bank of China
- Bank of China
- Bank of China (Hong Kong) Limited
- Bank of China Limited Magyarorszagi Fióktelepe
- BANK OF CHINA Ltd. (Frankfurt Branch)
- Bank of China Ltd. (London Branch)
- Bank of China Ltd. (Macau Branch)
- Bank of China Ltd. (Singapore Branch)
- Bank of China Ltd. (Sydney)
- Bank of China Ltd. /Luxembourg Branch/
- Bank of Thailand
- Baoshan Iron & Steel Co., Ltd.
- Beijing Capital International Airport Co., Ltd.
- Beijing Enterprises Holdings Limited
- Beijing Tiantan Biological Products Corporation Limited
- Beijing TongRenTang Co., Ltd.
- Beijing-Shanghai High-Speed Railway Co., Ltd.
- Blossom Joy Ltd.
- Bluestar Finance Holdings Ltd.
- BOC Hong Kong (Holdings) Limited
- BOC International (China) Co., Ltd.
- CCBL (Cayman) 1 Corp. Ltd.
- CCCI Treasure Ltd.
- CDBL Funding 1
- CDBL Funding 2
- CGN Power Co., Ltd.
- CGNPC International Ltd.
- Chalco Hong Kong Investment Co. Ltd.
- Charming Light Investments Ltd.
- China Chengtong Hong Kong Co., Ltd.
- China Cinda (2020) I Management Ltd.
- China Cinda Asset Management Co., Ltd.
- China Cinda Finance (2014) Ltd.
- China Cinda Finance (2015) I Ltd.
- China Cinda Finance (2017) I Ltd.
- China Citic Bank Corp. Ltd. (London Branch)
- China CITIC Bank Corporation Limited
- China CITIC Bank International Ltd.
- China Clean Energy Development Ltd.
- China Coal Energy Company Limited
- China Communications Services Corp. Ltd.

- China Construction Bank (Europe) SA
- China Construction Bank (London) Ltd.
- China Construction Bank Corp. (Luxembourg)
- China Construction Bank Corporation
- China Construction Bank Corporation
- China CSSC Holdings Limited
- China Development Bank
- China Development Bank Corp. (Hong Kong)
- China Development Bank Financial Leasing Co. Ltd.
- China Energy Engineering Corp. Ltd.
- China Everbright Bank Co. Ltd. (Luxembourg Branch)
- China Everbright Bank Co. Ltd. (Hong Kong Branch)
- China Everbright Environment Group Limited
- China Galaxy Securities Co., Ltd.
- China Great Wall International Holdings III Ltd.
- China Great Wall International Holdings IV Ltd.
- China Great Wall International Holdings V Ltd.
- China Great Wall International Holdings VI Ltd.
- China Great Wall Securities Co., Ltd.
- China Huadian Overseas Development 2018 Ltd.
- China Huadian Overseas Development Management Co., Ltd.
- China Huaneng Group Hong Kong Co. Ltd.
- China Huaneng Group Treasury Management (Hong Kong) Ltd.
- China Jinmao Holdings Group Limited
- China Life Insurance Co. Ltd.
- China Longyuan Power Group Corp. Ltd.
- China Merchants Energy Shipping Co., Ltd.
- China Merchants Port Holdings Co., Ltd.
- China Merchants Securities Co., Ltd.
- China Merchants Shekou Industrial Zone Holdings Co., Ltd.
- China National Nuclear Power Co., Ltd.
- China Oilfield Services Limited
- China Overseas Finance (Cayman) V Ltd.
- China Overseas Finance (Cayman) VI Ltd.
- China Overseas Finance (Cayman) VII Ltd.
- China Overseas Finance (Cayman) VIII Ltd.
- China Overseas Land & Investment Limited
- China Overseas Property Holdings Limited
- China Petroleum & Chemical Corporation
- China Power International Development Limited
- China Railway Group Limited
- China Railway Signal & Communication Corp. Ltd.
- China Resources Beer (Holdings) Co. Ltd.
- China Resources Cement Holdings Limited
- China Resources Gas Group Limited
- China Resources Land Limited
- China Resources Land Limited
- China Resources Microelectronics Ltd.
- China Resources Power Holdings Co., Ltd.
- China Resources Sanjiu Medical & Pharmaceutical Co., Ltd.
- China Shenhua Energy Company Limited
- China Shenhua Overseas Capital Co., Ltd.
- China Southern Airlines Company Limited
- China Southern Power Grid International Finance BVI Co., Ltd.
- China State Construction Engineering Corp. Ltd.
- China State Construction Finance (Cayman) I Ltd.
- China State Construction Finance (Cayman) III Ltd.
- China State Construction International Holdings Limited
- China Taiping Insurance Holdings Co., Ltd.
- China Three Gorges Renewables (Group) Co., Ltd.
- China Tourism Group Duty Free Corporation Limited
- China Tower Corp. Ltd.
- China Yangtze Power Co., Ltd.
- Chinalco Capital Holdings Ltd.
- CITIC Limited
- CITIC Limited
- CITIC Securities Finance MTN Co. Ltd.
- CNAC (HK) Finbridge Co. Ltd.
- CNCBINV 1 (BVI) Ltd.
- CNOOC Finance (2014) ULC
- CNOOC Curtis Funding No. 1 Pty Ltd.
- CNOOC Finance (2003) Ltd.
- CNOOC Finance (2011) Ltd.
- CNOOC Finance (2012) Ltd.
- CNOOC Finance (2013) Ltd.
- Cnooc Finance (2015) Australia Pty Ltd.
- CNOOC Finance (2015) U.S.A. LLC
- CNOOC Petroleum North America ULC
- CNPC (HK) Overseas Capital Ltd.
- CNPC Global Capital Ltd.
- CNRC Capital Ltd.
- COSCO SHIPPING Ports Limited
- COSL Singapore Capital Ltd.
- CRCC Chengan Ltd.
- CRCC Hean Ltd.
- CRR Corporation Limited
- CSC Financial Co., Ltd.
- CSCEC Finance (Cayman) II Ltd.
- CSSC Capital 2015 Ltd.
- DAE Funding LLC
- DAE Sukuk (DIFC) Ltd
- Daqin Railway Co., Ltd.
- Development Bank of Kazakhstan JSC
- Development Bank of The Republic of Belarus
- Dianjian Haiyu Ltd.
- DIFC Sukuk Ltd.
- Dongfang Electric Corporation Limited
- Dongfeng Motor (Hong Kong) International Co. Ltd.
- Dongfeng Motor Group Co., Ltd.
- Dongxing Securities Co., Ltd.
- Dongxing Voyage Co. Ltd.
- DP World Crescent Ltd.
- DP World Limited
- DP World Salaam
- Eastern Company
- EI Sukuk Co. Ltd.
- Emirates Development Bank
- Emirates NBD Bank (P.J.S.C)
- Emirates NBD Bank (P.J.S.C)
- Emirates SembCorp Water & Power Co. PJSC
- Emirates Telecommunications Group Company PJSC
- Emirates Telecommunications Group Company PJSC
- Export Credit Bank of Turkey, Inc.
- Export-Import Bank of China

- Export-Import Bank of Thailand
- Faw Jiefang Group Co., Ltd.
- Federal Hydro-Generating Company Rushydro Pao
- GACI First Investment Co.
- GD Power Development Co., Ltd.
- GRG Banking Equipment Co., Ltd.
- Guangdong Investment Limited
- Guangzhou Automobile Group Co., Ltd.
- Guangzhou Yuexiu Financial Holdings Group Co., Ltd.
- Gulf International Bank BSC
- Guolian Securities Co., Ltd.
- Guosen Securities Co., Ltd.
- Guotai Junan International Holdings Limited
- Guotai Junan International Holdings Limited
- Guoyuan Securities Company Limited
- Haitong International Securities Group Limited
- Haitong International Securities Group Limited
- Hangzhou Oxygen Plant Group Co., Ltd.
- HBIS Co., Ltd.
- Heilongjiang Agriculture Company Limited
- Hua Hong Semiconductor Ltd.
- Hua Xia Bank Co., Limited
- Huadian Power International Corp. Ltd.
- Huaibei Mining Holdings Co., Ltd.
- Huaneng Power International, Inc.
- Huarong Finance 2017 Co. Ltd.
- Huarong Finance 2019 Co. Ltd.
- Huarong Finance II Co. Ltd.
- ICBCIL Finance Co. Ltd.
- ICD Funding Ltd.
- ICD Sukuk Co. Ltd.
- Industrial & Commercial Bank of China (Macau) Ltd.
- Industrial & Commercial Bank of China /Hong Kong Branch/
- Industrial & Commercial Bank of China /Luxembourg Branch/
- Industrial & Commercial Bank of China Ltd. /New York Branch/
- Industrial and Commercial Bank of China Limited
- Industrial and Commercial Bank of China Limited
- Industries of Qatar Co.
- Inner Mongolia Baotou Steel Union Co. Ltd.
- Inner Mongolia Dian Tou Energy Corporation Limited
- Inter Rao Yees Pao
- International Bank of the Republic of Azerbaijan
- Inventive Global Investments Ltd.
- IPIC GMTN Ltd.
- Jiangsu Expressway Company Limited
- JIC Zhixin Ltd.
- Jizhong Energy Resources Co., Ltd.
- Joy Treasure Assets Holdings, Inc.
- KazMunayGas NC JSC
- King Power Capital Ltd.
- Krung Thai Bank Public Co., Ltd.
- KunLun Energy Company Limited
- KunLun Energy Company Limited
- Kweichow Moutai Co., Ltd.
- Lamar Funding Ltd.
- Leader Goal International Ltd.
- Liaoning Port Company Limited
- Luzhou Laojiao Company Limited
- Mamoura Diversified Global Holding PJSC
- Mango Excellent Media Co., Ltd.
- Mazoon Assets Co. Saoc
- MCC Holding (Hong Kong) Corp. Ltd.
- MDGH - GMTN B.V.
- MDGH GMTN (RSC) Ltd.
- Mesaieed Petrochemical Holding Company Q.S.C.
- Metallurgical Corporation of China Ltd.
- Minmetals Bounteous Finance (BVI) Ltd.
- Motovilicha Plants PJSC
- MTR Corporation Limited
- MTR Corporation Limited
- Mumtalakat Sukuk Holding Co.
- Nakilat, Inc.
- Nanyang Commercial Bank (China) Ltd.
- NARI Technology Co., Ltd.
- National Central Cooling Co. (P.S.C.) (Tabreed)
- National Silicon Industry Group Co., Ltd.
- NAURA Technology Group Co., Ltd.
- NCB Tier 1 Sukuk Ltd.
- nogaholding Sukuk Ltd.
- Ocean Laurel Co. Ltd.
- Offshore Oil Engineering Co., Ltd.
- OGK-2 PJSC
- Oil & Gas Holding Co. BSC
- OmGrid Funding Ltd.
- Ooredoo QPSC
- OQ SAOC
- Orient Securities Co., Ltd.
- Orient Securities Co., Ltd.
- Oryx Funding Ltd.
- Oztel Holdings SPC Ltd.
- Pangang Group Vanadium Titanium and Resources Co., Ltd.
- People's Insurance Co. (Group) of China Ltd.
- PetroChina Company Limited
- Petroleos de Venezuela SA
- PICC Property & Casualty Co., Ltd.
- Pingdingshan Tianan Coal Mining Co., Ltd.
- Postal Savings Bank of China Co., Ltd.
- Power Construction Corporation of China, Ltd.
- Powerchina Roadbridge Group (British Virgin Islands) Ltd.
- Promsvyazbank PJSC
- Prosperous Ray Ltd.
- PTT Global Chemical Plc
- PTT Public Co., Ltd.
- PTT Treasury Center Co., Ltd.
- PTTEP Canada International Finance Ltd.
- PTTEP Treasury Center Co., Ltd.
- Public Joint-Stock Company Gazprom
- Qatar Electricity & Water Co.
- Qatar Petroleum
- QazaqGaz National Co. JSC
- Qinghai Salt Lake Industry Co., Ltd.
- QNB Finance Ltd.
- QNB Finansbank A.S.
- Qtel International Finance Ltd.

- Rakfunding Cayman Ltd.
- Ras Laffan Liquefied Natural
- Rongshi International Finance Ltd.
- Rosneft Oil Co.
- Rosselkhozbank JSC
- Russian Railways JSC
- Ruwais Power Co. PJSC
- SA Global Sukuk Ltd.
- SABIC Agri-Nutrients Co.
- SABIC Capital I BV
- SABIC Capital II BV
- SAIC Motor Corporation Limited
- Samruk-Kazyna Sovereign Wealth Fund JSC
- Saudi Arabian Mining Co.
- Saudi Arabian Oil Co.
- Saudi Arabian Oil Co.
- Saudi Basic Industries Corp.
- Saudi Electricity Co.
- Saudi Electricity Global Sukuk Co. - 2
- Saudi Electricity Global Sukuk Co. - 3
- Saudi Electricity Global Sukuk Co. - 4
- Saudi Telecom Co.
- Sberbank of Russia PJSC
- SCF Capital Ltd
- SDIC Power Holdings Co., Ltd.
- Senaat General Holding Corp.
- SEPCO Virgin Ltd.
- Shaanxi Coal Industry Co., Ltd.
- Shan Xi Hua Yang Group New Energy Co., Ltd.
- Shandong Gold Mining Co., Ltd.
- Shanghai Construction Group Co., Ltd.
- Shanghai Electric Group Co., Ltd.
- Shanghai International Airport Co., Ltd.
- Shanghai Lingang Holdings Corp. Ltd.
- Shanghai Lujiazui Finance & Trade Zone Development Co., Ltd.
- Shanghai Zhangjiang Hi-Tech Park Development Co., Ltd.
- Shanxi Coking Coal Energy Group Co., Ltd.
- Shanxi Lu'An Environmental Energy Development Co., Ltd.
- Shanxi Taigang Stainless Steel Co., Ltd.
- Shanxi Xinghuacun Fen Wine Factory Co., Ltd.
- Shennan Circuits Co., Ltd.
- Shenwan Hongyuan International Finance Ltd.
- Shenzhen Overseas Chinese Town Co., Ltd.
- Sichuan Chuantou Energy Co., Ltd.
- Sichuan Road & Bridge Co., Ltd.
- Sinochem Offshore Capital Co. Ltd.
- Sinochem Overseas Capital Co. Ltd.
- Sinoma Science & Technology Co., Ltd.
- Sino-Ocean Land Treasure Finance I Ltd.
- Sino-Ocean Land Treasure Finance II Ltd.
- Sino-Ocean Land Treasure IV Ltd.
- Sinopec Capital (2013) Ltd.
- Sinopec Group Overseas Development (2012) Ltd.
- Sinopec Group Overseas Development (2013) Ltd.
- Sinopec Group Overseas Development (2014) Ltd.
- Sinopec Group Overseas Development (2015) Ltd.
- Sinopec Group Overseas Development (2016) Ltd.
- Sinopec Group Overseas Development (2017) Ltd.
- Sinopec Group Overseas Development (2018) Ltd.
- Sinopec Group Overseas Development Ltd.
- Sinopec Shanghai Petrochemical Co., Ltd.
- Sinopharm Group Co., Ltd.
- Sinotrans Ltd.
- Sinotruk Hong Kong Ltd.
- SNB Sukuk Ltd.
- Soar Wise Ltd.
- Southern Gas Corridor CJSC
- Southwest Securities Co., Ltd.
- SPIC 2016 US Dollar Bond Co. Ltd.
- SPIC Luxembourg Latin America Renewable Energy Investment Co.
- SPIC MTN Co. Ltd.
- State Elite Global Ltd.
- State Grid Europe Development (2014) Plc
- State Grid Overseas Investment (2013) Ltd.
- State Grid Overseas Investment (2014) Ltd.
- State Grid Overseas Investment BVI Ltd.
- State Oil Company of Azerbaijan Republic
- State Transport Leasing Co OJSC
- STC Sukuk Co. Ltd.
- Sunny Express Enterprises Corp.
- Sweihan PV Power Co.
- Thai Oil Public Co. Ltd.
- Three Gorges Finance I (Cayman Islands) Ltd.
- Three Gorges Finance II (Cayman Islands) Ltd.
- Tianma Microelectronics Co., Ltd
- Transneft PJSC
- Turkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankasi A.S.
- Turkiye Vakiflar Bankasi Turk Anonim Ortakligi
- UHI Capital Ltd.
- Unisplendour Co., Ltd.
- Unity 1 Sukuk Ltd.
- Uzbekneftegaz National Holding Co.
- Vnesheconombank
- VTB Bank PJSC
- Western Securities Co., Ltd.
- Wuchan Zhongda Group Co., Ltd.
- Wuliangye Yibin Co., Ltd.
- Xiamen Tungsten Co., Ltd.
- Yanbu National Petrochemical Co.
- Zhangzhou Pientzehuang Pharmaceutical Co., Ltd.
- Zhejiang China Commodities City Group Co., Ltd.
- Zhejiang Expressway Co., Ltd.
- Zhejiang Expressway Co., Ltd.
- Zhejiang Juhua Co., Ltd.
- Zheshang Securities Co., Ltd.
- Zhongtai Securities Co., Ltd.
- Zhuzhou CRRC Times Electric Co., Ltd.

TABEL 3.4.4.1 UITGESLOTEN LANDEN ACHMEA IM PER 1 JANUARI 2023

Landen	Corruptie	Mensenrechten	Arbeidsnormen	Antisemitisme
UAE		x		
Afghanistan	x	x		x

Angola		x		
Azerbaijan		x		
Bahrain		x		
Burundi	x	x	x	
Brunei		x		
Belarus		x		x
Democratic Republic of the Congo	x	x		
Central African Republic		x	x	x
Congo Republic	x	x		
Cameroon		x		
China		x		
Cuba		x		
Djibouti		x		
Algeria		x		
Egypt		x		
Eritrea		x		
Ethiopia		x		
Gabon		x		
Guinea		x		
Equatorial Guinea	x	x		
Haiti	x	x		
Iraq		x		
Iran		x		x
Jordan		x		
Kyrgyzstan		x		
Cambodia		x		
North Korea	x	x		x
Kazakhstan		x		
Laos		x		
Libya	x	x	x	
Mali		x		
Myanmar		x	x	x
Nicaragua		x		
Oman		x		
Qatar		x		
Russia		x		x
Rwanda		x		
Saudi Arabia		x		

Sudan	x	x		x
Somalia	x	x	x	x
South Sudan	x	x	x	
Syria	x	x	x	x
Eswatini		x		
Chad		x		
Thailand		x		
Tajikistan		x		
Turkmenistan	x	x		
Turkey		x		
Uganda		x		
Uzbekistan		x		x
Venezuela	x	x		
Viet Nam		x		
Yemen	x	x	x	
Zimbabwe		x		x

3.5. Goed bestuur

Achmea IM belegt in ondernemingen die voldoen aan de praktijken van goed bestuur (good governance). Ondernemingen die op dit vlak zeer slecht presteren, worden op voorhand uitgesloten. Daarbij wordt minimaal gekeken naar de wettelijke vereisten op het gebied van:

- ✓ Goede managementstructuren;
- ✓ Betrekkingen met werknemers;
- ✓ Beloning van het betrokken personeel;
- ✓ Naleving van de belastingwetgeving.

Hier bovenop wordt, zowel vóór als na het aankopen van beleggingen, het MVB-beleid toegepast. Bij het bepalen of ondernemingen goed presteren op het gebied van goed bestuur, maakt Achmea IM gebruik van ESG-data van derden. Mocht een onderneming waarin wordt belegd na verloop van tijd niet goed presteren, dan wordt deze alsnog uitgesloten volgens het gestandaardiseerde uitsluitingsproces.

De volgende bedrijven worden per 1 januari 2023 op basis van good governance uitgesloten:

- First Union Corporation
- Freeport-McMoRan, Inc.
- Freeport-McMoRan, Inc.
- Grupo Mexico S.A.B. de C.V.
- Petrobras Global Finance BV
- Petrobras International Finance Co.
- Petroleo Brasileiro SA
- PT Indonesia Asahan Aluminium (Persero)
- Southern Copper Corporation
- Southern Copper Corporation
- Wachovia Bank, National Association
- Wachovia Corporation
- Wells Fargo & Company
- Wells Fargo & Company

4. Stembeleid & Corporate Governance

Corporate governance, of goed ondernemingsbestuur, heeft betrekking op de verhoudingen tussen de verschillende actoren van een onderneming zoals de Raad van Bestuur (RvB), de Raad van Commissarissen (RvC), aandeelhouders en andere belanghebbenden. Rekenschap, transparantie en toezicht spelen een centrale rol. Door actief gebruik te maken van aandeelhoudersrechten kan Achmea IM via haar beleggingsfondsen invloed uitoefenen op de ondernemingen waarin zij belegt. Het gaat hierbij om het benoemen van bestuurders, het goedkeuren van jaarstukken en in sommige gevallen het beloningsbeleid. De beleggingsfondsen doen dit onder andere door gebruik te maken van het stemrecht. Op deze manier wordt een betere corporate governance gestimuleerd bij de ondernemingen. Het is onze overtuiging dat een goede corporate governance bijdraagt aan langetermijnwaardecreatie.

4.1. Institutionele belegger als actief aandeelhouder

De Nederlandse Corporate Governance Code schrijft voor dat institutionele beleggers zoals pensioenfondsen beleid moeten hebben ten aanzien van het stemmen op aandeelhoudersvergaderingen van de beursgenoteerde ondernemingen waarin zij beleggen. Daarbij wordt van de institutionele belegger gevraagd om minstens eenmaal per jaar aan te geven hoe invulling wordt gegeven aan het stembeleid. Daarnaast stelt de Corporate Governance Code dat er minimaal eenmaal per kwartaal moet worden aangegeven hoe er gestemd is op de aandeelhoudersvergaderingen.

Achmea IM voldoet aan de bepalingen van de Corporate Governance Code. Op de website van Achmea IM vindt u de volgende documenten:

1. Stembeleid;
2. Stemverslag van de voorgaande kwartalen en het afgelopen jaar;
3. Rapportagetool waarbij gerapporteerd wordt hoe gestemd is per aandeelhoudersvergadering.

4.2. Stemgedrag Achmea IM

Achtergrond

De tweede helft van het jaar is relatief rustig omdat de meeste Europese en Amerikaanse aandeelhoudersvergaderingen in de eerste helft van het jaar plaatsvinden. De piek van het aandeelhoudersvergaderingen seizoen in Australië en Nieuw- Zeeland ligt wel in de tweede helft van het jaar. In het derde en vierde kwartaal vinden daarnaast meestal bijzondere aandeelhoudersvergaderingen plaats voor tussentijdse benoemingen van bestuurders, voor de goedkeuring van beloningsbeleid en over aandelenuitgifte. In Australië was zichtbaar dat de steun voor klimaattransitieplannen van ondernemingen daalt. De ondernemingen ontvingen nog wel voor het merendeel VOOR-stemmen maar het aantal TEGEN-stemmen is toegenomen. Ook is er een stijging zichtbaar van klimaat gerelateerde aandeelhoudersresoluties in Australië.

Stemactiviteiten van Achmea IM

We stemden in het afgelopen halfjaar in totaal op **1.105 vergaderingen** op totaal **8.148 agendapunten**. Zie tabel 4.2.1. voor de regionale verdeling van vergaderingen over H2 2022.

TABEL 4.2.1 REGIONALE VERDELING H2 2022

Land	Achmea IM Global Enhanced Equity Fund EUR hedged	Achmea IM Global Equity Fund EUR hedged	Achmea IM Global Defensive Equity Fund - I	Achmea IM Global Multi Factor Equity Fund	Achmea IM Emerging Markets Equity Fund
Australië	31	29		3	

Oostenrijk	1			
België				
Bermuda			7	
Brazilië			8	
Canada	3			
Chili				
China			592	
Colombia			1	
Curaçao				
Cyprus			1	
Kaaimaneilanden	1		1	23
Denemarken	2	2	1	
Egypte				
Filipijnen				
Finland				
Frankrijk	1	1	1	
Duitsland	1	1		
Griekenland				6
Hong Kong	3	2		6
Hongarije				
Ierland	6	2	1	
Indië				92
Indonesië				10
Isle of Man				
Israël	5	1	1	2
Italië	3	2	2	
Japan	8	3		1
Jersey	3	1		1
Luxemburg				3
Maleisië				14
Mexico				5
Nederland	4	1	1	2
Nieuw-Zeeland	2	1		1
Noorwegen	3		4	1
Peru				
Polen				10
Portugal				
Rusland				3
Saudi-Arabië				10
Singapore	2	1		

Spanje	1				
Taiwan					
Thailand				1	
Tsjechië				1	
Turkije				3	
Zuid-Afrika				19	
Zuid-Korea				7	
Zweden					
Zwitserland	2				
Verenigde Arabische Emiraten				2	
Verenigd Koninkrijk	19	5	5	1	
VS	58	15	15	10	1

Op de website van Achmea IM kunt u via het Vote Disclosure Systeem vinden hoe we gestemd hebben per aandeelhoudersvergadering.

We maken bij het uitoefenen van stemrechten gebruik van het stemplatform en analyses van Institutional Shareholder Services (ISS). ISS stelt aan de hand van het Achmea-stembeleid specifieke analyses op. Zo past Achmea IM voor elke steminstructie haar eigen op maat gemaakte stembeleid toe.

Het stembeleid van Achmea IM wordt doorlopend geactualiseerd op basis van wereldwijde trends op het gebied van corporate governance, ons stemgedrag bij controversiële agendapunten en overige actualiteiten. Voordat een definitieve stem wordt uitgebracht, besteden we extra aandacht aan controversiële agendapunten. Het uiteindelijke besluit wordt genomen op basis van de specifieke feiten en omstandigheden van het agendapunt.

Er wordt niet altijd met het management van de onderneming meegestemd. In onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van het percentage tegenstemmen.

TABEL 4.2.2 OVERZICHT TEGENSTEMMEN H2 2022¹

	Totaal aantal stemmen	% Tegenstemmen
Achmea IM Global Enhanced Equity Fund EUR hedged	1.620	19%
Achmea IM Global Equity Fund EUR hedged	536	22%
Achmea IM Global Defensive Equity Fund - I	380	17%
Achmea IM Global Multi Factor Equity Fund	227	26%
Achmea IM Emerging Markets Equity Fund	5.385	16%

¹ Bron: Achmea Investment Management, ISS

Als gevolg van aanpassingen door ISS in rapportages zijn de categorieën voorstellen aangepast en kan er nu geen onderverdeling gegeven worden in management- en aandeelhoudersvoorstellen. We zijn met ISS in gesprek om dit aan te passen zodat er weer een onderverdeling gegeven kan worden tussen management- en aandeelhoudersvoorstellen. De categorieën zullen wel blijvend aangepast blijven. Het omvat de volgende indeling:

TABEL 4.2.3 OVERZICHT CATEGORIEËN

Categorie	Toelichting
Aandelen gerelateerd	O.a. uitgifte aandelen, speciale rechten, share classes
Audit gerelateerd	O.a. benoeming accountants, accountant fees
Beleggingsfondsen	Bepalingen omtrent beleggingsfondsen
Beloning	O.a. beloningsbeleid, beloning zelf, say on pay enz
Benoemingen	O.a. benoeming RvB, RvC
Bestuurders gerelateerd	O.a. benoeming commissies, beloning commissies, aanpassen termijn bestuurders, enz
Corporate Governance	O.a. aanpassen aandeelhoudersrechten, stembepalingen
Duurzaamheid	O.a. duurzaamheidsonderwerpen zoals rapportages, verantwoordelijkheid. Met name aandeelhoudersvoorstellen op het gebied van duurzaamheid bevat zowel klimaat als sociaal mix.
Klimaat	Say on Climate en aandeelhoudersvoorstellen op het gebied van klimaat
Niet-routinematig	O.a. proxy contest kosten, speciale rapporten, additionele allocatie
Overig	
Overname gerelateerd	O.a. Aanpassen statuten tegen overname, supermajority vote instellen, control shares
Routine	O.a. AGM bepalingen, dividend, belasting
Sociaal	O.a. goedkeuring donaties goede doelen, politieke donaties en aandeelhoudersvoorstellen op het gebied van Sociaal
Statuten gerelateerd	O.a. aanpassen van de statuten
Strategische transacties	O.a. fusie overeenkomst, verkoop van assets

De meeste voorstellen betroffen (her)benoemingen. Het % 'tegen' stemmen is het hoogst bij beloningen. Het betrof met name beloningsstructuren die als excessief, onvoldoende toegelicht en niet transparant genoeg beoordeeld worden, of waar een link met de prestaties van de onderneming ontbreekt. Dit kwam zowel terug in beloningsbeleid als beloningsverslagen.

**TABEL 4.2.4 OVERZICHT STEMMEN EN TEGEN STEMMEN
PER CATEGORIE^{1,2}**

	Achmea IM Global Enhanced Equity Fund EUR hedged	Achmea IM Global Equity Fund EUR hedged	Achmea IM Global Defensive Equity Fund - I	Achmea IM Global Multi Factor Equity Fund	Achmea IM Emerging Markets Equity Fund
Categorie	% Tegen stemmen	% Tegen stemmen	% Tegen stemmen	% Tegen stemmen	% Tegen stemmen
Aandelen gerelateerd	5%	17%	0%	20%	5%
Audit gerelateerd	1%	0%	0%	0%	1!
Beloning	53%	53%	35%	48%	42%
Benoemingen	12%	12%	13%	19%	14%
Bestuurders gerelateerd	13%	27%	0%	0%	33%
Corporate Governance	0%			0%	
Duurzaamheid	50%	100%	100%	100%	
Klimaat	17%	22%	20%	17%	
Niet- routinematig	0%	0%	0%	0%	9%
Overig	69%	50%	0%	50%	12%
Overname gerelateerd	0%	0%	0%	0%	0%
Routine	4%	0%	0%	0%	10%
Sociaal	0%	0%	0%	0%	0%
Statuten gerelateerd	17%	21%	25%	20%	25%
Strategische transacties	0%	0%	0%	0%	19%

¹ Bron: ISS, Achmea Investment Management

² Het is mogelijk dat er bij het aantal voorstellen dubbeltellingen voorkomen, waardoor het totaal van deze tabel kan afwijken van het totaal aantal gestemde voorstellen.

4.3. Agenderingsrecht aandeelhouders

Op aandeelhoudersvergaderingen kunnen aandeelhouders een voorstel agenderen, mits wordt voldaan aan de voorwaarden van het lokaal geldende agenderingsrecht. Deze aandeelhoudersresoluties kunnen betrekking hebben op de thema's Klimaat, Milieu & Gezondheid, Mensenrechten en Goed Bestuur. In het afgelopen halfjaar hebben we **488 aandeelhoudersresoluties** beoordeeld en onze stem uitgebracht.

We toetsen de afzonderlijke aandeelhoudersvoorstellen op inhoud, wenselijkheid, werkbaarheid en effect. Dat betekent dat we niet in alle gevallen voor een resolutie zullen stemmen, ook al past deze binnen onze speerpuntthema's.

Klimaat

Commonwealth Bank of Australia

Aandeelhouders verbonden aan Market Forces hebben een resolutie ingediend waarin Commonwealth Bank of Australia (CBA) wordt verzocht informatie openbaar te maken over de wijze waarop wordt voorkomen dat haar financiering zal worden gebruikt voor nieuwe of grote projecten op het gebied van fossiele brandstoffen. De aandeelhouders erkennen de steun van de onderneming voor het Klimaatakkoord van Parijs en de doelstelling om in 2050 net zero te zijn.

CBA heeft verklaard dat het een leidende rol wil spelen in de transitie van Australië naar een net zero economie in 2050, inclusief het vaststellen van tussentijdse doelstellingen. In het klimaatrapport van 2022 heeft CBA informatie verstrekt over de wijze waarop CBA voornemens is verschillende industriesectoren te financieren en over de vooruitgang in het lopende jaar. Ook heeft het een reductiepad op sectorniveau gepubliceerd, waardoor de bank op transparante wijze de reductie kan volgen bij vier van de meest emissie-intensieve sectoren in haar portefeuille.

Achmea IM heeft voor de resolutie gestemd, omdat extra informatie over de financiering van de onderneming in relatie tot haar toegezegde klimaatdoelstellingen aandeelhouders in staat zou stellen beter te begrijpen hoe de onderneming de aan klimaatverandering gerelateerde risico's beheert en monitort. Het voorstel is niet op de agenda gekomen nog onbekend is wat hiervan de reden is.

KLA Corporation

As You Sow heeft een aandeelhoudersvoorstel ingediend waarin KLA Corporation wordt verzocht verslag uit te brengen over haar doelstellingen inzake broeikasgasemissies, in overeenstemming met het Klimaatakkoord van Parijs. Specifiek wordt de onderneming verzocht om een rapport uit te brengen, tegen redelijke kosten en met uitsluiting van vertrouwelijke informatie, waarin wordt bekendgemaakt hoe de onderneming haar broeikasgasemissies denkt te verminderen in overeenstemming met de 1,5-gradendoelstelling van het Klimaatakkoord van Parijs.

KLA Corporation is van mening dat de 'dwingende aanpak' van het voorstel niet in het belang van de onderneming is, gezien haar huidige klimaatacties. Hoewel de onderneming stelt dat haar scope 1 en 2 GHG-reductiedoelstellingen 'SBTi informed' zijn, wordt KLA op de SBTi-website echter niet benoemd als één van de ondernemingen met vastgestelde wetenschappelijk onderbouwde doelstellingen. De onderneming stelt dat het eind 2023 van plan is zijn scope 3-

emissiestrategie bij te werken, wat in overeenstemming kan zijn met het Klimaatakkoord van Parijs.

Aandeelhouders hebben er baat bij te weten hoe de onderneming van plan is de klimaattransitie naar een koolstofarme economie te bewerkstelligen en dat het haar scope 3-emissies af gaat stemmen op de doelstellingen uit het Klimaatakkoord van Parijs. Scope 3 zijn daarbij het overgrote deel van de broeikasgasemissies van de onderneming. Om deze reden heeft Achmea IM VOOR het voorstel gestemd. Van de aandeelhouders heeft 25% VOOR het voorstel gestemd, het voorstel is hiermee afgewezen. Het voorstel stond voor het eerst op de agenda.

Sysco Corporation

Green Century Capital Management ("Green Century") heeft een aandeelhoudersvoorstel ingediend op de aandeelhoudersvergadering van Sysco. De onderneming wordt gevraagd jaarlijks verslag uit te brengen over haar maatregelen om het gebruik van absolute plasticverpakkingen te verminderen.

Sysco heeft het Maatschappelijk Verslag 2021 gepubliceerd, waarin het haar inspanningen op het gebied van afvalvermindering schetst. Zo heeft de onderneming recyclingmogelijkheden met voedsel- en organisch afval uitgebreid. De onderneming maakt geen informatie bekend over haar plastic voetafdruk. Ook heeft Sysco geen doelstellingen geformuleerd om haar plasticgebruik te verminderen. Het bestuur heeft over het aandeelhoudersvoorstel geen aanbeveling gedaan en verklaart dat het van plan is het voorstel via toekomstige communicaties uit te voeren.

De bezorgdheid over de door plastic veroorzaakte milieuschade neemt toe. In een aantal rechtsgebieden zal daarbij waarschijnlijk regelgeving van kracht worden die de hoeveelheid plastic verpakkingen voor eenmalig gebruik beperkt. De gevraagde aanvullende informatie in het voorstel helpt aandeelhouders te beoordelen of de onderneming de risico's rondom het ontstaan van plastic afval naar behoren beheert. Daarom heeft Achmea IM VOOR deze resolutie gestemd. Het voorstel heeft 88,1% VOOR stemmen ontvangen. Hiermee is het voorstel aangenomen en zal de onderneming het rapport moeten publiceren. Het voorstel stond voor het eerst op de agenda.

Arbeidsnormen

FedEx Corporation

Clean Yield Asset Management heeft een resolutie ingediend met het verzoek aan FedEx om een rapport te publiceren dat een congruentieanalyse bevat tussen de waarden van de onderneming en haar politieke en verkiezingsuitgaven.

FedEx rapporteert en bespreekt het beleid dat van toepassing is op de politieke bijdragen en het lidmaatschap van handelsverenigingen in haar beleid inzake politieke bijdragen. De onderneming publiceert een gespecificeerde lijst van bijdragen aan organisaties en handelsverenigingen die in 2021 jaarlijkse betalingen van 50.000 dollar of meer ontvingen.

Hoewel FedEx informatie verstrekt over haar beleid inzake politieke bijdragen en handelsverenigingen en toezichtmechanismen, maakt de onderneming niet bekend hoeveel geld specifiek wordt uitgegeven aan lidmaatschapsbijdragen of dat het geld door deze organisaties kan worden gebruikt voor politieke doeleinden. FedEx voert aan dat deelname aan het politieke proces en lidmaatschap van verschillende handelsverenigingen gepaard gaan met het besef dat de onderneming het misschien niet altijd eens is met alle standpunten van de ontvangers, organisaties of andere leden van de organisaties, maar dat deze groepen standpunten naar voren brengen die in overeenstemming zijn met de belangen van de onderneming.

FedEx heeft in de media negatieve aandacht gekregen omtrent haar politieke incongruentie. Aanvullende informatie over de aard en omvang van de politieke bijdragen van FedEx en uitleg over eventuele incongruenties zou aandeelhouders in staat stellen een vollediger beeld te krijgen in de politieke activiteiten van de onderneming. Achmea IM heeft voor de resolutie gestemd. Van de aandeelhouders heeft 36% VOOR het voorstel gestemd, het voorstel is hiermee afgewezen. Het voorstel kreeg iets minder steun dan in 2021 (37,2%).

Mensenrechten

Nike

Domini Impact Equity Fund en mede-indieners Vancity Investment Management en Canadian Equity Fund hebben een aandeelhoudersvoorstel ingediend bij Nike. De indieners verzoeken Nike om de inkoop van katoen en andere grondstoffen uit China tijdelijk stop te zetten, tot de 'Uyghur Forced Labor Prevention Act' van de Amerikaanse overheid is opgeheven of teruggetrokken. Op 23 december 2021 ondertekende president Biden de 'Uyghur Forced Labor Prevention Act'. Deze wet verbiedt de invoer van goederen die geheel of gedeeltelijk in de Oeigoerse autonome regio Xinjiang in China zijn vervaardigd. Daarnaast heeft het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken het 'Xinjiang Supply Chain Business Advisory' gepubliceerd, waarin de potentiële risico's worden belicht die ondernemingen kunnen lopen door investeringen in Xinjiang. De aandeelhouders maken zich zorgen over de gedwongen Oeigoerse arbeid in de toeleveringsketen van de onderneming en over de juridische risico's van mogelijke niet-naleving.

Nike heeft een verklaring gepubliceerd over dwangarbeid, mensenhandel en moderne slavernij voor het boekjaar 2021. Hierin wordt informatie verstrekt over haar toeleveringsketen. Nike eist van haar leveranciers dat zij voldoen aan de minimumnormen in haar gedragscode en Code Leadership Standards (CLS). Nike heeft ook een verklaring gepubliceerd dat zij zich ernstig zorgen maakt over dwangarbeid in de regio Xinjiang. Zij nemen geen producten af uit de regio en leveranciers hebben bevestigd dat zij geen textiel of gesponnen garen uit de regio gebruiken. De onderneming voegt eraan toe dat zij haar controleprotocollen heeft aangescherpt en voortdurend due diligence-onderzoek verricht bij haar leveranciers in China. De onderneming verklaart verder dat, hoewel Nike geen katoen of andere grondstoffen uit de regio rechtstreeks afneemt, de traceerbaarheid op het niveau van de grondstoffen een punt van voortdurende aandacht is. Zij schrijft dat zij nauw samenwerkt met leveranciers, brancheorganisaties, merken en andere belanghebbenden om traceerbaarheidsbenaderingen te testen en materiaalbronnen in kaart te brengen.

Hoewel de onderneming goede stappen heeft gezet om de risico's voor de mensenrechten aan te pakken, zou aanvullende transparantie en goedkeuring van de door de onderneming gedane toezeggingen om dwangarbeid in haar toeleveringsketen te voorkomen, bevestigen en versterken. Bovendien is de onderneming naar verluidt betrokken bij controverses in verband met de mensenrechten. In het licht van deze vermeende controverses zou het aannemen van dit

voorstel gunstig zijn voor betrokken aandeelhouders en de aandeelhouderswaarde verder waarborgen. Om deze reden heeft Achmea IM voor het voorstel gestemd. Slechts 6,2% van de aandeelhouders heeft VOOR het voorstel gestemd, hiermee is het voorstel afgewezen. Dit voorstel is voor het eerst ingediend.

Tesla

De 'State of New York Office of the State Comptroller' (NYS Comptroller) heeft een aandeelhoudersvoorstel ingediend omtrent transparantie over intimidatie en discriminatie. Tesla wordt verzocht te rapporteren in een openbaar jaarverslag over haar inspanningen, inclusief gekwantificeerde resultaten, om intimidatie en discriminatie van werknemers te voorkomen.

Tesla hanteert een nultolerantiebeleid voor intimidatie, discriminatie en pesten. De Ethische code van de onderneming beschrijft het beleid inzake gelijke kansen voor alle werknemers en het onderschrijft de VN-verklaring voor de rechten van de mens. In het Impact Report 2021 geeft Tesla informatie over inclusieve wervingsinitiatieven en programma's voor diversiteit, gelijkheid en inclusie.

Tesla heeft echter te maken met herhaaldelijke beschuldigingen van rassendiscriminatie en seksuele intimidatie op de werkvloer. Momenteel lopen er meerdere rechtszaken, waaronder een rechtszaak van het 'California Department of Fair Employment and Housing' wegens vermeende rassendiscriminatie en intimidatie. Aandeelhouders zouden baat hebben bij aanvullende informatie om te begrijpen hoe de onderneming de daarmee samenhangende risico's beheert en beperkt. Achmea IM heeft daardoor VOOR de resolutie gestemd. Ruim 46,5% van de aandeelhouders heeft VOOR het voorstel gestemd. Het voorstel is hiermee helaas afgewezen maar heeft wel een dusdanig volume VOOR stemmen ontvangen dat de onderneming hier actie op zal moeten ondernemen om te voorkomen dat stemmen op herbenoemingen beïnvloed worden door een gebrek aan reactie. Dit voorstel stond voor het eerst op de agenda.

Microsoft

AkademikerPension en een aantal mede-indieners hebben een resolutie ingediend met het verzoek dat Microsoft zijn belastingbetalingen rapporteert in overeenstemming met de GRI Tax Standard. De indieners voeren aan dat Microsoft "geen inkomsten of winsten in niet-Amerikaanse markten bekendmaakt, en buitenlandse belastingbetalingen niet worden uitgesplitst, waardoor het voor beleggers moeilijk wordt om de risico's van belastinghervormingen voor [het] bedrijf te evalueren".

Microsoft stelt dat de GRI Tax Standard niet op grote schaal wordt toegepast, ook niet door grote Amerikaanse technologiebedrijven, en dat het voorbarig zou zijn om deze vrijwillige standaard aan te nemen. Microsoft verstrekt al informatie over haar belastingbijdragen in haar Form 10-K

voor Amerikaanse federale, staats- en internationale inkomstenbelastingen.

Achmea IM heeft voor de resolutie gestemd, omdat de voorgestelde GRI Tax Standard extra transparantie biedt van de onderneming over belastingbeleid. Van de aandeelhouders stemde 22,8% VOOR het voorstel, het voorstel is hiermee afgewezen. Het voorstel stond voor het eerst op de agenda.

Governance

General Mills

John Chevedden heeft een aandeelhoudersvoorstel ingediend bij General Mills, waarin het verzoekt dat de onderneming beleid rondom onafhankelijk bestuur aanneemt. Het stelt dat de voorzitter van de Raad van Bestuur een onafhankelijk bestuurder dient te zijn. Bij General Mills vervult Jeffrey Harmening zowel de rol van CEO als Chair.

General Mills verklaart dat het 'cruciaal' is dat de onderneming de flexibiliteit en discretie behoudt om te bepalen welke leiderschapsstructuur op een bepaald moment het meest geschikt is voor de onderneming en haar aandeelhouders. Wanneer de voorzitter echter niet onafhankelijk is, moeten de onafhankelijke bestuurders een onafhankelijke hoofdbestuurder kiezen. De Raad van Bestuur is van mening dat de optimale voorwaarde voor de huidige leiderschapsstructuur wordt bewezen door de financiële prestaties van de onderneming en het 'robuuste' onafhankelijke toezicht op de raad. De onderneming stelt verder dat zijn leiderschapsstructuur verder wordt ondersteund door een "sterke onafhankelijke raad en corporate governance-structuren die effectief onafhankelijk toezicht en verantwoording bevorderen".

Social Advisory Services erkent dat veel grote ondernemingen de functies van voorzitter en CEO combineren; het is echter over het algemeen in het belang van de aandeelhouders om deze functies te scheiden. De primaire verantwoordelijkheid van de raad van bestuur is de aandeelhouders van de onderneming te vertegenwoordigen, toezicht te houden op het management en verantwoording af te leggen. Er kunnen belangenconflicten ontstaan wanneer één persoon zowel de functie van voorzitter als die van CEO bekleedt.

Bij de taakomschrijving van de voorzitter staat de plicht om de prestaties van de CEO te beoordelen. Deze rol van objectieve beoordeling van de prestaties van de CEO komt in het gedrang wanneer een voorzitter belast is met de beoordeling van haar/zijn eigen prestaties als CEO. Deze objectiviteit kan ook in het gedrang komen, of als zodanig worden ervaren, wanneer een gelieerde bestuursvoorzitter belast is met de evaluatie en beoordeling van de prestaties van het management. Bovendien vormt een verenigde positie van voorzitter en CEO een directe bedreiging voor de

soepele werking van het gehele bestuursproces, aangezien het de uiteindelijke verantwoordelijkheid van de voorzitter is om de agenda vast te stellen en ervoor te zorgen dat bestuurders volledige toegang krijgen tot informatie om met kennis van zaken beslissingen te kunnen nemen. Om deze reden heeft Achmea IM VOOR het voorstel gestemd. Het voorstel is afgewezen door de aandeelhouders, 41,5% van de aandeelhouders heeft VOOR het voorstel gestemd.

4.4. Corporate Governance ontwikkelingen

Herziening Corporate Governance Code

Op 20 december 2022 is de Corporate Governance Code uit 2016 geactualiseerd door de Monitoring Commissie Corporate Governance Code. Naast onderhoudsupdates zijn er enkele wijzigingen doorgevoerd:

- Het woord 'duurzaam' is toegevoegd aan de 'kern leidraad voor bestuurders en commissarissen'. Bestuurders en commissarissen dienen rekening te houden met de effecten van het handelen van de onderneming op mens en milieu. Het doel is daarmee 'duurzame langetermijnwaardecreatie' te borgen. Deze wijziging in zienswijze kan leiden tot andere eisen aan bestuurders en commissarissen op het gebied van ervaring en competenties.
- Aandeelhouders moeten ook het belang van een ondernemingsstrategie, gericht op duurzame langetermijnwaardecreatie onderkennen. Dit is wat wij als aandeelhouder onderkennen en ook verankerd hebben in het stembeleid.
- 'Leeftijd' is toegevoegd als relevante factor m.b.t. een diverse samenstelling van het bestuur en de Raad van Commissarissen (RvC). Gezien de gemiddelde leeftijd van 60,7 jaar in de RvC's van beursgenoteerde ondernemingen is dit een goede toevoeging om bredere diversiteit te bevorderen.
- Ondernemingen dienen concreet beleid op te stellen rondom diversiteit en inclusie, cultuur en cybersecurity. De Corporate Governance Code heeft hier concrete handvatten voor opgenomen.

De aanpassingen in de Code leiden niet tot wijzigingen in onze werkwijze of ons stembeleid. Wij steunen de wijzigingen in de Code maar hadden graag verdere stappen gezien. Onder andere in de vorm van meer concrete handvatten. Dat draagt namelijk bij dat ondernemingen transparanter zijn over de afwegingen die ze maken, waardoor een betere dialoog mogelijk is.

De zittingstermijn van de Monitoring Commissie eindigt per 1 januari 2023. De Commissie heeft in haar slotdocument aangegeven dat ze verwachten dat als gevolg van alle maatschappelijke ontwikkelingen op het gebied van corporate governance de, nu herziene, code binnen afzienbare tijd weer aan herziening toe zal zijn. Minister Adriaansens van Economische Zaken en Klimaat heeft aangegeven voorlopig nog geen nieuwe commissie te willen

aanstellen. Er is een verkenning gestart om te zien hoe de Code 'toekomstbestendig' kan worden ingericht en ze wil hier eerst de uitkomst van afwachten. Het kabinet zal in het 1e kwartaal van 2023 een besluit nemen over het aanwijzen van de geactualiseerde code als officiële gedragscode voor beursgenoteerde ondernemingen en hun aandeelhouders. Waarop de wettelijke pas-toe-of-leg-uit-regel van toepassing is. Om te voorkomen dat het een 'afvink' oefening wordt zijn om deze reden ook meer concrete handvatten omtrent transparantie belangrijk.

Speerpuntenbrief Eumedion 2023

Op 12 oktober 2022 werd de 18e jaarlijkse Speerpuntenbrief van Eumedion aan Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen uitgestuurd. De speerpunten die in de brief worden vermeld zijn onderwerp van gesprek tijdens dialogen van de, bij Eumedion aangesloten institutionele beleggers, met de ondernemingen in aanloop naar en op de aandeelhoudersvergaderingen in 2023. De speerpunten voor 2023 zijn:

- Biodiversiteit
- Transparantie op het gebied van mensenrechten

Afgelopen jaar was klimaat één van de speerpunten die met ondernemingen besproken werden, biodiversiteit is hier een vervolg op. Biodiversiteit kan namelijk niet los worden gezien van de klimaatcrisis. In de brief worden ondernemingen gevraagd om afhankelijkheden en impact van de onderneming op biodiversiteit en kwetsbare ecosystemen te identificeren, meten en beoordelen. Dit omvat ook de waardeketen. Wanneer de afhankelijkheid/impact materieel is dient de onderneming haar beleid te publiceren met informatie over hoe zij de negatieve impact wil mitigeren of hoe zij positieve impact wil creëren.

Het andere speerpunt in de brief is een herhaling van de oproep aan ondernemingen om te rapporteren over de effectiviteit van hun procedures en maatregelen om mensenrechten in de gehele waardeketen te waarborgen. Tijdens de dialogen in 2022 is gebleken dat veel ondernemingen wel beleid hebben met betrekking tot dit thema en hier transparant over zijn maar dat zij niet rapporteren over de effectiviteit van het beleid en de maatregelen die de ondernemingen nemen. Ook is er weinig inzicht in het afwegingskader wat ondernemingen hanteren om te bepalen of ondernemingen activiteiten moeten voorzetten in landen of gebieden waar mensenrechtenschendingen zijn vastgesteld. De ondernemingen worden gevraagd om hierover in hun jaarverslagen over het boekjaar 2022 te rapporteren.

Oproep tot verlenging van Europese minimum-oproepingstermijn voor AVA's

De European Securities and Markets Authority (ESMA) heeft op 11 oktober 2022 een zogenaamde 'Call for Evidence' gepubliceerd. In dit document worden vragen gesteld over de werking van specifieke onderdelen van de Shareholders Rights Directive (SRD). Belanghebbenden kunnen dan

feedback geven. Achmea IM heeft via Eumedion input geleverd op de Call for Evidence. In de reactie zit een oproep om de in de SRD opgenomen minimum oproepingstermijn voor een aandeelhoudersvergadering (AVA) te verlengen van 21 naar 42 dagen. Dit geeft ondernemingen en aandeelhouders meer mogelijkheden om over bepaalde AVA-voorstellen in dialoog te gaan en geeft stemadviesbureau 's meer tijd om goede AVA-analyses en stemadviezen op te stellen. In Nederland geldt deze termijn al. Wij zijn voorstander van het verlengen van de minimum oproepingstermijn om bovengenoemde redenen.

In de reactie is ook teruggegeven dat de herziening van de SRD heeft geleid tot meer dialogen tussen ondernemingen en aandeelhouders. Specifiek ten aanzien van bestuurdersbeloningen. Dit is zeer positief. Het internationale stemproces kan nog wel worden verbeterd. Er is nog veel rompslomp met betrekking tot het afgeven van steminstructies. Regelmatig is er additionele documentatie benodigd, waaronder specifieke volmachten. Hier zijn dan weer extra kosten aan verbonden die niet overal gelijk zijn. De tijdslijnen hierbij zijn ook extreem kort. Ook is er helaas de constatering dat steminstructies soms niet door de 'stemketen' heen komen. Deze punten zijn meegegeven ter overweging om te pleiten voor een aanscherping van de SRD.

De ESMA beoordeelt de feedback om te bekijken wat zij meeneemt bij het aanleveren van input voor de SRD2 review die juli 2023 bij de Europese Commissie moet worden aangeleverd.

5. Engagement

Het streven van een onderneming naar winstmaximalisatie kan op gespannen voet staan met internationale richtlijnen voor verantwoord ondernemen, zoals het UN Global Compact, de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen of de UN Guiding Principles on Business and Human Rights. Wanneer ondernemingen deze richtlijnen systematisch schenden, wordt gedrag onverantwoord. Daarmee ontstaat er een risico voor de continuïteit van de onderneming en houdbaarheid van winstrealisatie op de lange termijn. Daarom is het in het voordeel van de onderneming en haar belanghebbenden dat richtlijnen voor verantwoord ondernemen worden gerespecteerd. Om die reden gaat Achmea IM in dialoog met deze ondernemingen. Inzet: het duidelijk stellen van kaders, het ontwikkelen van kennis en het definiëren van good practices. Zo draagt Achmea IM bij aan het bewaken van het juiste evenwicht, aan langetermijnwaardecreatie en beschermt het haar belangen en die van haar klanten.

5.1. Achmea IM en de dialoog

Engagement is het aangaan van een dialoog met ondernemingen. Het is het centrale middel in het MVB-beleid van Achmea IM. Met het aangaan van de dialoog willen we het duurzame gedrag van ondernemingen verbeteren, langetermijnwaardecreatie stimuleren en aandeelhouderswaarde vergroten. We voeren de dialoog op meerdere vlakken:

1. We spreken ondernemingen aan die internationaal breed gedragen normen en principes over mensenrechten, arbeidsnormen, milieu of anticorruptie schenden. Dit noemen we **Normatief engagement**.
2. We spreken ondernemingen in specifieke sectoren of ketens aan ter bevordering van een algemene standaard. Dit noemen we **Thematisch engagement**.
3. We spreken met Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen over Ecologische, Sociale en Governance (ESG)kwesties. Dit doen we veelal in collectief verband. Dit noemen we **ESG Nederland engagement**.
4. We spreken ondernemingen in collectief verband, wanneer de situatie erom vraagt en het onderwerp past binnen de speerpunthema's van Achmea IM. Dit noemen we **Collectief engagement**.

Andere focus en doelstelling

De verschillende typen engagement hebben elk een andere focus en doelstelling. Voor elk van de vormen geldt dat het

een zaak van een lange adem is. Voor de trajecten wordt uitgegaan van een looptijd van drie jaar. Anders dan bij uitsluiting, als pensioenfondsen of beleggingsfondsen op voorhand niet beleggen in ondernemingen, geldt voor engagement dat er wel belegd wordt in ondernemingen die ter discussie staan, maar we als aandeelhouder het management actief aansporen om het beleid of de activiteiten te verbeteren.

Het **Normatieve engagement** heeft als doel structurele schendingen van UN Global Compact principes, OESO-richtlijnen voor Multinationale ondernemingen of UN Guiding Principles on Business and Human Rights te stoppen en te voorkomen. Structurele schendingen van deze normen vergroten het risico op nadelige gevolgen voor de onderneming, haar directe omgeving zoals lokale gemeenschappen of het milieu en voor andere belanghebbenden. Activiteiten die mogelijk leiden tot een schending van de principes staan veelal in de belangstelling van niet-gouvernementele organisaties (NGO's) en de media. In de praktijk leiden deze schendingen vaak tot rechtszaken, die boetes of schadeclaims voor de ondernemingen tot gevolg kunnen hebben. Dit zijn directe negatieve financiële effecten, die de belangen van aandeelhouders schaden. Normatief engagement voeren we uit in samenwerking met ISS ESG.

Om tot een selectie van de ondernemingen te komen die vallen binnen het Normatief engagementprogramma wordt een due diligenceproces uitgevoerd. Het beleggingsuniversum wordt doorlopend gescreend op het schenden van één of meerdere principes van de UN Global Compact, OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen of UN Guiding Principles on Business & Human Rights door het onderzoeksbureau ISS ESG. Bij vermoedens van een schending wordt een dialoog gestart

om escalatie te voorkomen. Ook bij een vastgestelde schending wordt de dialoog met deze bedrijven gestart met als doel deze op te heffen en nieuwe schendingen te voorkomen. Daarbij zal ook herstel van de situatie en mogelijke schadevergoedingen voor bijvoorbeeld de lokale bevolking ter sprake komen.

Het **Thematische engagement** heeft een andere doelgroep dan Normatief engagement. Hierin staan niet de bedrijven centraal die normen schenden, maar juist bedrijven die zowel financieel als maatschappelijk op bepaalde thema's hun prestaties verder kunnen verbeteren. De thema's worden gekozen in samenspraak met klanten en binnen de speerpunten van het MVB-beleid. Bij de keuze spelen de volgende overwegingen een rol:

- Materialiteit van het thema;
- Sociale of ecologische relevantie van het thema;
- Omvang van de onderneming in de beleggingsportefeuille (zowel aandelen als bedrijfsobligaties);
- Succeskans van de dialoog.

De uitvoering van het Thematische engagement wordt gedaan door het Team MVB van Achmea IM.

TABEL 5.1.1

		
Mensenrechten	Arbeidsnormen	Natuur & Milieu
		
Gezondheid	Klimaat	

In het **ESG Nederland engagement** is Achmea IM in gesprek met belangrijke Nederlandse ondernemingen. Dit valt veelal samen met het aandeelhoudervergaderingseizoen. Deze dialogen vinden veelal plaats in samenwerking met andere Nederlandse institutionele beleggers en Eumedion, het Nederlandse Corporate Governance Platform voor institutionele beleggers. Het gezamenlijke doel is het beïnvloeden van governance- en duurzaamheidsthema's, veelal ingegeven door de actualiteit van de aandeelhoudervergadering. Te denken valt aan beloningsbeleid, benoeming van bestuurders, fusies & overnames en sociaal- en milieubeleid.

Binnen **Collectief engagement** trekt Achmea IM samen op met andere institutionele beleggers waar het effectief is en past binnen de kernthema's van ons en onze klanten. Ook steunen we publiekelijk initiatieven indien dit de belangen van ons en onze klanten goed vertegenwoordigt.

Escalatiestrategie

Achmea IM hanteert een escalatiestrategie als de dialogen met ondernemingen uit de engagementprogramma's onvoldoende voortgang boeken. Als eerste wordt gekeken of de dialoog geïntensiveerd kan worden met andere (hogergeplaatste) afgevaardigden of door het versturen (al dan niet met andere beleggers) van een urgentiebrief aan het bestuur. Mocht dit geen effect hebben dan kan Achmea IM haar aandeelhoudersrechten inzetten, zoals:

- Tegenstemmen op bepaalde agendapunten bij onvoldoende openheid en voortgang bij het engagement. Zo kan tegen het remuneratiebeleid worden gestemd als ESG onderbelicht is of tegen benoemingen worden als de ESG-kennis bij het bestuur onder de maat is. De onderneming kan over de voorgenomen steminstructie actief worden geïnformeerd om ons standpunt kracht bij te zetten;
- Vragen stellen op de aandeelhoudersvergaderingen;
- Het plaatsen van resoluties op de agenda van de aandeelhoudersvergadering.

De inzet van aandeelhoudersrechten bij ondernemingen waarmee de dialoog stagneert gebeurt op een case-by-case basis. Meegewogen of het opportuun en effectief is. Aandeelhoudersrechten worden alleen ingezet als zij een duidelijke link hebben met en bijdragen aan de thema's en prioriteiten, zoals geïdentificeerd in dit MVB-beleid. Wanneer er wordt tegengestemd op een van de relevante agendapunten wordt de reden vastgelegd. Dit is terug te vinden op de website van Achmea IM (zie tevens hieronder Stemmen op aandeelhoudersvergaderingen).

Wanneer na verloop van tijd en na meerdere escalatiestappen onvoldoende resultaat tot gevolg hebben, wordt uitsluiting een reële optie.

Thema's in het engagementprogramma

Het engagementprogramma van Achmea IM beslaat de volgende thema's:

TABEL 5.1.2 LOPENDE THEMA'S

#	Thema	Dialogvorm
1	Schending Mensenrechten	Normatief
2	Schending Arbeidsnormen	Normatief
3	Schending Milieu	Normatief
4	Schending Anticorruptie	Normatief
5	Nederlandse Beursgenoteerde Ondernemingen	ESG Nederland
6	Biodiversiteit	Thematisch Natuur & Milieu
7	Arbeidsomstandigheden	Thematisch Sociaal
8	Access to Nutrition	Thematisch Sociaal
9	Transport en klimaat	Thematisch Klimaatverandering
10	Goede en beschikbare medicijnen - aflopend	Thematisch Gezondheid
11	Plastics	Thematisch Natuur & Milieu
12	Human Capital - aflopend	Thematisch Sociaal
13	Klimaatadaptatie en Water	Thematisch Klimaatverandering
14	CO ₂ reductie	Thematisch Klimaatverandering
15	Mensenrechten en Governance	Thematisch Mensenrechten

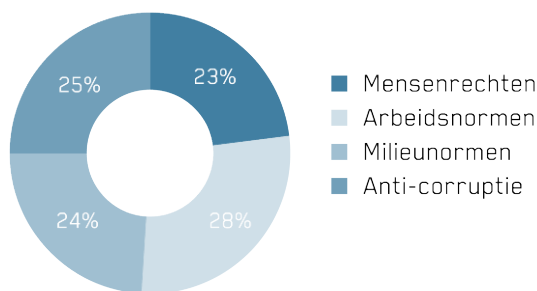
Vermeldenswaardige ontwikkelingen binnen de engagementthema's worden op de komende pagina's toegelicht. Voor ieder thema is inzichtelijk gemaakt welke ondernemingen zijn opgenomen in het engagementprogramma.

5.2. Normatieve dialogen

Statistieken

Achmea IM vindt het belangrijk om in gesprek te gaan met ondernemingen, die internationaal breed gedragen normen schenden. We noemen dit Normatieve engagement. Per 31 december 2022 maken 83 ondernemingen deel uit van het normatieve engagementprogramma. Met deze ondernemingen spreken we over één of meerdere normschendingen. Het aantal schendingen waarover we spreken kan daarom afwijken van het aantal ondernemingen in het normatieve engagementprogramma. In totaal lopen er 138 dialogen. Onderstaand is weergegeven hoe het programma is opgebouwd.

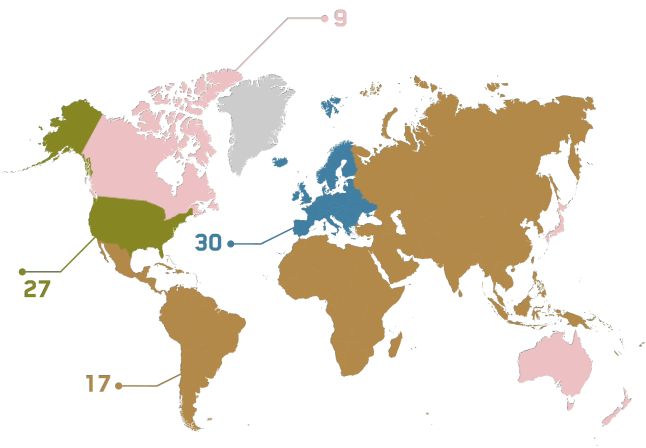
FIGUUR 5.2.1 NORMSCHENDING

De ondernemingen zijn gevestigd in verschillende regio's en markten. De focus van het programma ligt met 66 dialogen op de ontwikkelde markten. We verdelen deze onder in Europa, Verenigde Staten en Wereld overig (Japan, Australië, Canada, Nieuw-Zeeland). Daarnaast voeren we de dialoog met 17 ondernemingen in de opkomende markten. Figuur 5.2.2 laat de regionale verdeling zien van ondernemingen in het normatieve engagementprogramma.

In het afgelopen halfjaar is met 32 ondernemingen een nieuwe dialoog geïnitieerd of een lopende dialoog opnieuw opgestart.

FIGUUR 5.2.2 ONDERNEMINGEN NAAR REGIO

Voortgang lopende dialogen

Iedere dialoog heeft vier doelstellingen, die specifiek zijn voor de onderneming. Deze worden samengevat in vier mijlpalen, zoals weergegeven in tabel 5.2.1. De mijlpalen worden in iedere dialoog getoetst aan de hand van vier indicatoren: (1) een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd, (2) er zijn maatregelen geïnitieerd, (3) er is een toezegging gedaan en (4) er zijn geen maatregelen genomen.

Per dialoog is bekeken welke mijlpaal relevant is voor de onderneming. Herstel en Verhaal is bijvoorbeeld niet in alle gevallen relevant doordat er niet één specifieke groep van benadeelden is of dit al plaats heeft gevonden via het nationale rechtssysteem.

TABEL 5.2.1 MIJLPALEN

Mijlpalen
1 Het delen van relevante informatie
2 Implementatie van Beleid
3 Herstel en Verhaal
4 Opheffen en/of Voorkomen

De statistieken over de voortgang hebben betrekking op het volledige engagementprogramma. Alle positief afgesloten dialogen zijn uit de statistieken gehaald. De onderstaande tabel alleen geeft alleen de lopende dialogen weer.

Ten aanzien van de eerste mijlpaal - Het delen van Relevante Informatie - zijn in 29% van de dialogen nog geen stappen zijn gezet door de onderneming. Dat kan komen door onwil of doordat de dialoog recent is gestart. In 49% van de dialogen is informatie gedeeld en in 4% van de gevallen ook geverifieerd door een onafhankelijke partij. In 17% van de dialogen heeft de onderneming een toezegging gedaan relevante informatie te delen.

TABEL 5.2.2 DELEN VAN RELEVANTE INFORMATIE

Indicatoren	Mijlpaal 1: Delen van relevante informatie
 Er zijn geen maatregelen genomen	29%
 Er is een toezegging gedaan	17%
 Er zijn maatregelen geïnitieerd	49%
 Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd	4%
n.v.t.	1%

Voor de tweede mijlpaal - De Implementatie van het Beleid – hebben in 30% van de dialogen de ondernemingen stappen gezet en 2% zijn geverifieerd door een onafhankelijke partij. In 26% van de dialogen is de toezegging gedaan om stappen te zetten en in 25% van de dialogen hebben de ondernemingen stappen gezet noch toezeggingen gedaan.

TABEL 5.2.3 IMPLEMENTATIE VAN BELEID

Indicatoren	Mijlpaal 2: Implementatie van beleid
 Er zijn geen maatregelen genomen	25%
 Er is een toezegging gedaan	26%
 Er zijn maatregelen geïnitieerd	30%
 Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd	2%
n.v.t.	17%

Het mogelijk maken van Herstel en Verhaal, zoals ook benoemd in het IMVB-convenant, is de derde mijlpaal. Hierbij zien we dat in 42% van de dialogen de onderliggende doelstellingen zijn behaald, waarvan 1% geverifieerd zijn door een onafhankelijke partij. Voor 11% van de dialogen is deze mijlpaal niet relevant vanwege de aard van de schending.

TABEL 5.2.4 HERSTEL EN VERHAAL

Indicatoren	Mijlpaal 3: Herstel en Verhaal
 Er zijn geen maatregelen genomen	32%
 Er is een toezegging gedaan	14%
 Er zijn maatregelen geïnitieerd	42%
 Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd	1%
n.v.t.	11%

Bij de vierde mijlpaal - Het opheffen en/of Voorkomen van de Schending - zien we dat in 14% van de dialogen de ondernemingen de onderliggende doelstellingen hebben behaald, waarvan 1% geverifieerd zijn door een onafhankelijke partij. Additioneel is in 22% van de dialogen de toezegging gedaan om maatregelen te nemen.

TABEL 5.2.5 OPHEFFEN EN/OF VOORKOMEN

Indicatoren	Mijlpaal 4: Opheffen en/of voorkomen
 Er zijn geen maatregelen genomen	34%
 Er is een toezegging gedaan	22%
 Er zijn maatregelen geïnitieerd	14%
 Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd	1%
n.v.t.	29%

Afgesloten dialogen

Voorafgaand aan de rapportageperiode zijn in het engagementprogramma 82 dialogen succesvol afgesloten. Dat betekent dat de ondernemingen niet langer betrokken zijn bij de vermeende schending. Met 9 ondernemingen is de dialoog voortijdig afgesloten, vanwege gebrek aan reactie en/of samenwerking.

Mensenrechtenschendingen

Het doel van deze dialogen is het opheffen van de geconstateerde of vermeende mensenrechtenschendingen. Daarnaast vragen we de onderneming om beleid, processen en rapportages te ontwikkelen, die nieuwe schendingen moeten voorkomen. De onderneming moet aantonen dat de schending van relevante UN Global Compact Principles, OESO-richtlijnen of de UN Guiding Principles on Business and Human Rights is opgeheven. Het is wenselijk dat een externe, onafhankelijke partij dit vaststelt.

Mensenrechtenschendingen kunnen betrekking hebben op de activiteiten van ondernemingen in landen met controversiële regimes. Met hun activiteiten in deze landen genereren de ondernemingen inkomsten voor deze regimes, die deze inkomsten vaak niet ten goede laten komen aan de lokale bevolking. Daarnaast komt het voor dat lokale gemeenschappen direct worden geschaad door de activiteiten van de ondernemingen. Andere voorbeelden van mensenrechtenschendingen zijn onrechtmatigheden tegen de lokale bevolking door personeel of ingehuurd veiligheidsdiensten van ondernemingen.

Achmea IM is in het tweede halfjaar van 2022 met negen ondernemingen een dialoog gestart over een vermeende mensenrechtenschending.

**TABEL 5.2.1 GEÏNITIEERDE DIALOGEN
MENSENRECHTENSCHENDING H2 2022¹**

Onderneming	Gestart
Barclays Plc	Q4 2022
Exxon Mobil Corporation	Q4 2022
Glencore Plc	Q4 2022
Grupo Mexico S.A.B. de C.V.	Q3 2022
Iflytek Co., Ltd.	Q3 2022
LG Chem Ltd.	Q4 2022
PG&E Corporation	Q4 2022
Repsol SA	Q4 2022
TotalEnergies SE	Q3 2022

¹ Bron: Achmea Investment Management, ISS ESG

In de tweede helft van 2022 zijn geen van de lopende dialogen op het gebied van mensenrechten afgesloten.

Arbeidsnormenschendingen

Het doel van dit engagementthema is het opheffen van de geconstateerde of vermeende arbeidsnormenschending. Daarnaast vragen we de onderneming om beleid, processen en rapportages te ontwikkelen, die verband houden met het voorkomen van nieuwe schendingen.

Structurele schendingen van het UN Global Compact, OESO-richtlijnen of de UN Guiding Principles on Business and Human Rights, in het bijzonder de principes over arbeidsnormen, vormen financiële en reputatierisico's voor de onderneming en belanghebbenden zoals aandeelhouders. Ondernemingen dienen te voorkomen dat zij zich schuldig maken aan structurele schendingen van deze beginselen. Mochten zij dat wel gebeuren dan is het wenselijk dat zij deze schendingen opheffen en voorkomen dat deze opnieuw plaatsvinden.

Structurele schendingen van arbeidsnormen kunnen betrekking hebben op kinderarbeid en andere vormen van gedwongen arbeid in de toeleverancierketen van de ondernemingen. Ook discriminatie van bijvoorbeeld zwangere vrouwen of personeel met een bepaalde etnische achtergrond komt voor, zowel binnen ondernemingen zelf als binnen de toeleverancierketen.

De onderneming moet aantonen dat de schending van de UN Global Compact Principles is opgeheven. Het is wenselijk dat een externe, onafhankelijke partij dat vaststelt.

Achmea IM is in het tweede halfjaar van 2022 met 15 ondernemingen een dialoog gestart over een vermeende arbeidsnormenschending.

TABEL 5.2.1 GEÏNITIEERDE DIALOGEN
ARBEIDSNORMENSCHENDING H2 2022¹

Onderneming	Gestart
Accenture Plc	Q4 2022
Amazon.com, Inc.	Q3 2022
Anheuser-Busch InBev SA/NV	Q3 2022
Coca-Cola Europacific Partners Plc	Q4 2022
Hankook Tire & Technology Co., Ltd.	Q3 2022
Hyundai Heavy Industries Co., Ltd.	Q3 2022
JBS SA	Q3 2022
LG Electronics, Inc.	Q3 2022
Paramount Global	Q4 2022
Samsung Electronics Co., Ltd.	Q4 2022
Sony Group Corp.	Q4 2022
Starbucks Corporation	Q3 2022
The Coca-Cola Company	Q4 2022
Tyson Foods, Inc.	Q4 2022
Verizon Communications Inc.	Q4 2022

¹ Bron: Achmea Investment Management, ISS ESG

In de tweede helft van 2022 zijn geen van de lopende dialogen op het gebied van arbeidsnormen afgesloten.

Milieuschendingen

Het doel van dit engagementthema is het opheffen van de gevonden schendingen van het UN Global Compact en de OESO-richtlijnen en het ontwikkelen van beleid, systemen en rapportages, die verband houden met het voorkomen van nieuwe milieuschendingen.

Structurele schendingen van het UN Global Compact en de OESO-richtlijnen, in het bijzonder principes die gaan over milieu, vormen financiële, operationele en reputatierisico's voor de onderneming en voor haar belanghebbenden, zoals aandeelhouders. Ondernemingen dienen te voorkomen dat zij zich schuldig maken aan structurele schendingen van deze principes. Mochten zij dat toch doen dan is het wenselijk dat zij deze schendingen opheffen en voorkomen dat deze opnieuw optreden.

De dialoog wordt gevoerd aan de hand van SMART-doelstellingen. De onderneming moet aantonen dat een schending van UN Global Compact Principles of OESO-richtlijnen structureel is opgeheven, waarbij het wenselijk is dat een externe, onafhankelijke partij vaststelt dat de schending is opgeheven. Bij het opheffen van de schending moet ook gedacht worden aan corrigerende maatregelen, schadeloosstelling van betrokkenen en het opzetten en uitvoeren van herstelplannen.

Achmea IM is in het tweede halfjaar van 2022 met 11 ondernemingen een dialoog gestart over een vermeende milieunormschending.

TABEL 5.2.1 GEÏNITEERDE DIALOGEN
MILIEUSCHENDINGEN H2 2022¹

Onderneming	Gestart
Carnival Corporation	Q4 2022
Eni SpA	Q3 2022
Exxon Mobil Corporation	Q4 2022
Formosa Petrochemical Corp.	Q4 2022
Glencore Plc	Q4 2022
Repsol SA	Q4 2022
Shandong Gold Mining Co. Ltd.	Q3 2022
Shell Plc	Q3 2022
TotalEnergies SE	Q3 2022
Volkswagen AG	Q4 2022
Woodside Energy Group Ltd.	Q4 2022

¹ Bron: Achmea Investment Management, ISS ESG

In de tweede helft van 2022 zijn geen van de lopende dialogen op het gebied van milieu afgesloten.

Anti-corruptieschendingen

Omkoping en corruptie zijn niet verenigbaar met goed ondernemingsbestuur en beïnvloeden de creatie van aandeelhouderswaarde negatief. Het leidt tot nadelige economische, sociale en politieke uitkomsten. Overtredingen van internationale principes op het gebied van anticorruptie kunnen schadelijk zijn voor de reputatie van een onderneming en haar merkwaarden.

Eén van de universele principes van het UN Global Compact en OESO-richtlijnen roept ondernemingen op preventieve en handhavingsmaatregelen te nemen en een effectief systeem op te zetten voor de bestrijding van corruptie.

Dit engagementthema heeft als doel het anticorruptiebeleid en -maatregelen bij ondernemingen te verbeteren. Daarnaast moet voldoende duidelijk worden gemaakt welke acties worden ondernomen tegen werknemers, agenten en onderaannemers, die betrokken zijn bij beschuldigingen van corruptie. Hierbij is het belangrijk dat er transparant wordt

gecommuniceerd over de verrichte onderzoeken en doorgevoerde veranderingen.

Achmea IM is in het tweede halfjaar van 2022 met twee ondernemingen een dialoog gestart over een vermeende corruptieschending.

TABEL 5.2.1 GEÏNITEERDE DIALOGEN ANTI-CORRUPTIESCHENDINGEN H2 2022¹

Onderneming	Gestart
Exelon Corporation	Q4 2022
Samsung Electronics Co., Ltd.	Q4 2022

¹ Bron: Achmea Investment Management, ISS ESG

In de tweede helft van 2022 zijn acht dialogen afgesloten op het gebied van anticorruptie, waarvan zeven met Fresenius.

We hebben de dialoog omtrent witwassen met Commonwealth Bank of Australia (CBA) in de tweede helft van 2022 positief afgesloten. Het oordeel is gewijzigd naar groen met een score van 2 (historische betrokkenheid). Deze wijziging vond plaats omdat de Australian Prudential Regulation Authority in september 2022 bevestigde dat CBA's herstelmaatregelen zijn beoordeeld als volledig en effectief. Aan alle aanbevelingen is voldaan.

UITGELICHT: Omkoping in 13 verschillende landen

Opgeheven schending: Corruptie

Fresenius Medical Care AG & Co. KGaA (Fresenius), een indirecte dochteronderneming van Fresenius SE & Co. KGaA, heeft tussen 2007 en 2016 gezondheidsfunctionarissen omgekocht om zaken te verkrijgen en te behouden in 13 landen, waaronder Benin, Burkina Faso, Kameroen, Ivoorkust, Niger, Gabon, Tsjaad en Senegal. De onderneming heeft toegegeven hierdoor meer dan USD 56 miljoen winst te hebben behaald.

In maart 2019 sloot Fresenius een overeenkomst met het Amerikaanse ministerie van Justitie. Dit resulteerde in een boete van USD 231 miljoen. De overeenkomst vereiste verder dat Fresenius meewerkte aan een onderzoek van het ministerie, haar compliance programma verbeterde, rigoureuze interne controles implementeerde en gedurende twee jaar vasthield aan een onafhankelijke compliance monitor.

Fresenius heeft in 2022 een zogenoemde 'security filing' bij de SEC ingediend en verklaard dat het werkt aan de voltooiing van alle benodigde compliance verbeteringen uit de overeenkomst. Zo heeft de onderneming verbeteringen doorgevoerd in haar beleid en procedures, periodieke risico-assessments gedaan en blijft het monitoren en testen uitvoeren. We concluderen dan ook dat het engagement succesvol kan worden afgerond. Het oordeel is gewijzigd van oranje gewijzigd naar groen (score 4: De schending wordt geadresseerd).

5.3. Thematische dialogen

Het thematische engagementprogramma van Achmea IM is gericht op het verhogen van sociale, milieu- en governancestandaarden in sectoren, ketens of bij ondernemingen, die deel uitmaken van het beleggingsuniversum. Het engagementprogramma sluit aan bij de speerpunten en MVB-strategie van Achmea IM. We doen gedegen onderzoek om de bedrijven te selecteren waarmee de dialoog het meest kansrijk is en om die goed voor te bereiden.

In het tweede halfjaar van 2022 bestaat het thematische engagementprogramma uit 10 thema's, die zich in verschillende fases bevinden. Binnen deze thema's zijn 65 ondernemingen opgenomen. In tabel 1 is de opbouw van het programma weergegeven.

TABEL 5.3.1 AANTAL DIALOGEN NAAR THEMA

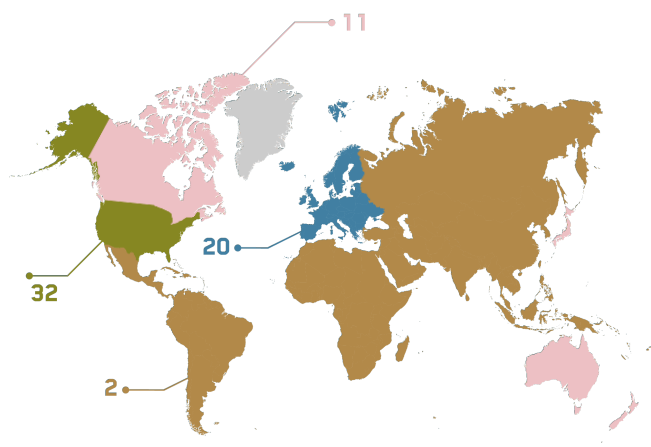
Thema	%
Transport en klimaat	9%
Klimaatadaptatie & Water	9%
Reductie CO ₂	12%
Access to Nutrition	8%
Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen	12%
Biodiversiteit	11%
Goede en Beschikbare Medicijnen	11%
Human Capital	8%
Arbeidsomstandigheden	8%
Mensenrechten en Governance	12%

De ondernemingen zijn verspreid over verschillende regio's en markten. De focus van het programma ligt op de ontwikkelde markten. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen Europa, Verenigde Staten en Wereld overig. Onderstaand figuur geeft de regionale verdeling weer van ondernemingen in het thematische engagementprogramma.

TABEL 5.3.2 ENGAGEMENTTHEMA'S

Thema	Speerpunt	Gestart	Sectoren/ketens
Transport en klimaat		Q1 2022	Logistieke sector
Klimaatadaptatie & Water		Q1 2022	Metalen en mijnbouw- en halfgeleiderindustrie
CO ₂ reductie		Q1 2022	Koolstof intensieve sectoren
Access to Nutrition		Q2 2018	Agro & Food
Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen		Q2 2022	Supermarkketens en producenten van huishoudelijke en persoonlijke producten
Biodiversiteit		Q1 2021	Supermarkten en Voedingsproducten
Goede en Beschikbare Medicijnen		Q3 2019	Farmaceutische sector
Human Capital		Q4 2019	Horeca, uitzendbranche
Arbeidsomstandigheden		Q1 2022	Landbouw en voedingsmiddelenketen
Mensenrechten en Governance		Q2 2022	Grondstoffensector, ICT- sector en de elektronische goederen sector

FIGUUR 5.3.1 REGIOVERDELING

In het tweede halfjaar van 2022 is 258 keer inhoudelijk contact geweest met 65 ondernemingen. Daarnaast is veel tijd gestoken in onderzoek en bedrijfs- en sectoranalyses voor de nieuwe thema's.

Hieronder vindt u een geaggregeerd overzicht van alle lopende thematische engagementen. In de thematische hoofdstukken wordt voor elk thema nader ingegaan op de doelstellingen, gesprekken en uitkomsten.

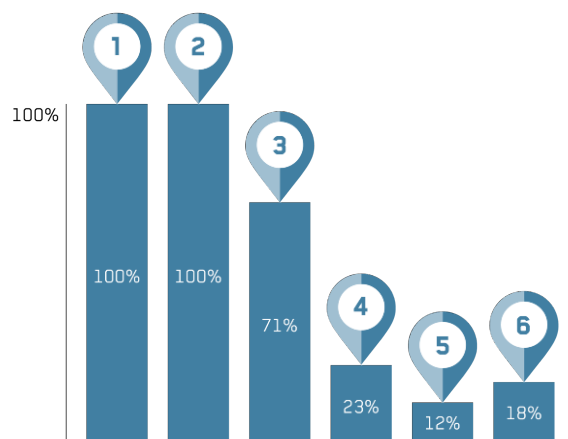
Voortgang wordt gerapporteerd aan de hand van mijlpalen. Deze worden geïntroduceerd in hoofdstuk 2.

Ten aanzien van de bedrijven die zijn geselecteerd voor het thematische engagementprogramma is:

- Voor 100% is de eerste mijlpaal bereikt, namelijk het voorbereidend onderzoek afgerond;
- Voor 100% is de tweede mijlpaal bereikt, namelijk een initiërende brief of e-mail uitgestuurd om het contact tot stand te brengen;
- Ten aanzien van de derde mijlpaal is door 71% van de ondernemingen positief op onze vraag gereageerd. De dialoog is gaande;
- Voor 23% is de vierde mijlpaal bereikt, namelijk de toezegging van de onderneming;
- Voor 12% is de vijfde mijlpaal bereikt, wat betekent dat er een aanpassing is geweest in het beleid en proces.
- Voor 16% is de zesde mijlpaal bereikt, wat betekent dat de dialoog is afgerond.

Vanwege de korte looptijd van een aantal relatief nieuwe engagementthema's hebben veel ondernemingen nog niet mijlpaal 4 en de daaropvolgende mijlpalen behaald. Toezeggingen met betrekking tot beleidsaanpassingen en de implementatie daarvan verwachten we in de tweede helft van het engagementtraject.

FIGUUR 5.3.2 MIJLPAALVERDELING

1. Analyse van het bedrijf
2. Het initiëren van de dialoog
3. Het voeren van de dialoog
4. De toezegging van de onderneming
5. Het aanpassen van het beleid en proces
6. Het afronden van de dialoog

Co-filing

In het tweede halfjaar van 2022 zijn we bezig geweest met de voorbereidingen voor het aandeelhoudersseizoen van 2023. Zo hebben we resoluties ingediend bij Abbvie, Uber en Exxon Mobil rondom de toegang tot medicijnen, veiligheid en de klimaattransitie. De komende maanden gaan we in gesprek met de ondernemingen om te horen of deze onderneming bereid zijn stappen te zetten op deze thema's, en anders zullen deze resoluties in 2023 op de agenda van de aandeelhoudersvergaderingen komen.

Transport & Klimaat

Tijdens de klimaatconferentie van de Verenigde Naties in Glasgow eind 2021 (COP26) hebben de bijna 200 deelnemende landen afspraken gemaakt om het Klimaatakkoord van Parijs overeind te houden. De uitstoot van broeikasgassen moet worden teruggedrongen en de opwarming van de aarde beperkt tot maximaal 2 graden Celsius. De wereldwijde CO₂-uitstoot moet volgens het Klimaatakkoord in 2050 met 95% zijn teruggebracht ten opzichte van 1990. Voor de 1,5 graden doelstelling betekent dat een emissiereductie van ruim 100%. Het in 2022 gepubliceerde IPCC-rapport van de Verenigde Naties laat zien dat de transportsector momenteel voor ruim 23% bijdraagt aan de wereldwijde CO₂-uitstoot³. Hoewel de transportsector grotendeels buiten het akkoord is gelaten, dient zij wel een belangrijke bijdrage te leveren aan de CO₂-reductie om de klimaatdoelstellingen te behalen. In de samenleving neemt globalisering een steeds belangrijkere rol in. Deze stijgende lijn in de wereldhandel betekent dat de transportsector ook sterk in omvang toeneemt.

Om de klimaatdoelen te behalen zijn er ingrijpende veranderingen in de transportsector nodig. Emissiereductie is essentieel om klimaatverandering te beperken omdat de sector een van de grootste uitstoters van CO₂-emissies is. Hoewel de uitstoot van de transportsector in 2020 met circa 10% daalde als gevolg van de Covid-19 pandemie, is deze inmiddels terug op het oude niveau⁴.

We richten ons op bedrijven, die actief zijn op het spoor. De winst in CO₂-reductie en energie-efficiëntie schatten we hoog in doordat het leeuwendeel van deze bedrijven sterk afhankelijk is van fossiele brandstoffen; een groot deel van de spoormaatschappijen rijdt nog op diesel. Het engagement in deze industrie heeft meerdere invalshoeken, waaronder: het verlagen van het brandstofverbruik en het gebruik van alternatieve brandstofbronnen (denk aan waterstof of methanol voor lange afstanden), verbeterde voertuigtechnologie en technologische verbeteringen (zoals het elektrificeren van voertuigen), reductie van emissie-intensiteit, maar ook efficiëntiemaatregelen op voertuigonderhoud (bijvoorbeeld weerstandverlaging) en logistieke planning voor het laden van voertuigen en routeplanning.

Doel van thema

We hebben voor dit engagementtraject verschillende doelen gesteld voor de ondernemingen:

- Het verbeteren van de transparantie en verslaglegging over CO₂-uitstoot van transportbedrijven;
- Transportbedrijven nemen klimaatverandering en reductie van CO₂-uitstoot op in hun beleid
- Transportbedrijven besteden aandacht aan brandstofefficiëntie en elektrificering;
- We willen transportbedrijven aan de hand van best practices inzicht geven in de mogelijkheden tot het reduceren van fossiele brandstoffen en het stimuleren van hernieuwbare energiebronnen.

Dit engagementthema sluit aan bij de volgende SDG's:

• SDG 7: Betaalbare en duurzame energie

We focussen ons op het onderliggende doel 7.2, dat zich richt op de verhoging van hernieuwbare energie in de wereldwede energiemix en onderliggend doel 7.3, dat zich richt op het verhogen van energie-efficiëntie.

• SDG 9: Industrie, innovatie en infrastructuur

We focussen ons op het onderliggende doel 9.4, dat zich richt op het verduurzamen van infrastructuur om efficiënter gebruik te maken van hulpbronnen en milieuvriendelijke technologieën.

Voortgang thema

In het tweede halfjaar van 2022 voerden we de eerste gesprekken met 5 van de 6 ondernemingen. Alleen met TFI is er nog geen contact. De voortgang in de gevoerde dialogen wordt hieronder verder toegelicht.

Canadian National Railway

Met Canadian National Railway (CN) spraken wij voor het eerst in de tweede helft van 2022. De onderneming richt zich in eerste instantie op het verhogen van energie-efficiëntie en het gebruik van hernieuwbare brandstof. Na 2030 zal de focus komen liggen op het vervangen van de verbrandingsmotoren. Omdat spoorbedrijven zelf geen locomotieven bouwen zijn zij echter in hoge mate afhankelijk van samenwerking met andere partijen. Daarom werkt CN samen met haar leveranciers van locomotieven in Noord-Amerika Wabtec en Progress, om hogere percentages hernieuwbare brandstof en batterijtechnologie te testen. Een van de grootste hindernissen die CN ziet voor het behalen van de reductiedoelstelling voor 2030 is de beperkte beschikbaarheid van hernieuwbare brandstof. In navolging van het gesprek vulde wij eind 2022 een enquête in die CN deelde met aandeelhouders om input en feedback te verzamelen wat betreft de inhoud haar duurzaamheidsrapportages en -strategie.

Canadian Pacific

Wij spraken voor het eerst met Canadian Pacific in de tweede helft van 2022. De onderneming heeft in 2021, na het uitvoeren van een klimaatscenario-analyse aan de hand van TCFD, een klimaatstrategie ontworpen, waarmee zij een grote inhaalslag gemaakt op het gebied van rapporteren. De

³ https://report.ipcc.ch/ar6wg3/pdf/IPCC_AR6_WGIII_FinalDraft_Chapter10.pdf

⁴ <https://www.iea.org/topics/transport>

klimaatstrategie wordt onder andere ondersteund door 'science-based' reductiedoelstellingen. De grootste uitdaging op het gebied van emissiereductie ligt bij 'locomotive' emissies, oftewel 95 procent van de scope 1 emissies. Op korte termijn zal de onderneming gebruik blijven maken van de dieselmotor, en zijn emissiereducties voornamelijk te behalen door efficiëntiemaatregelen en de toevoeging van biodiesel, waarvoor de onderneming gedeeltelijk afhankelijk is van producenten. Op lange termijn wordt er gekeken naar waterstoftechnologie. Daarom is CP nu al bezig met het ontwikkelen en het experimenteren met waterstoftechnologie. De onderneming heeft zich nog niet verbonden aan een 'net-zero' doelstelling' omdat het potentieel van waterstoftechnologie, dé innovatie die de sector moet helpen richting 'net-zero', nog niet duidelijk is.

CSX

Wij spraken voor het eerst met CSX in de tweede helft van 2022. De onderneming kiest er, in tegenstelling tot peers, bewust voor om op dit moment nog geen emissiereductie doelstellingen te stellen voorbij 2029. Lange termijn doelstellingen zijn volgens CSX op dit moment nog niet uitvoerbaar. De onderneming wil geen doelstellingen naar buiten communiceren die niet "echt" zijn. Vanwege de voortgang die CSX inmiddels al heeft geboekt ten opzichte van de huidige doelstelling, is het uitbreiden en verhogen van de doelstellingen momenteel onderwerp van gesprek binnen de directie. Wij hebben daarom het belang van het in lijn brengen van de doelstellingen met het 1,5 graden scenario aangekaart. CSX ervaart weerstand bij het doorvoeren van technologische efficiëntiemaatregelen van toezichhouders en vakbonden (vanwege het potentieel verdwijnen van banen). Daarnaast heeft de onderneming in 2022 haar brandstofefficiëntie achteruit zien gaan, wat wordt geweten aan de gevolgen van het personeelstekort waar de Verenigde Staten mee te maken heeft. Door het tekort aan personeel worden beslissingen rondom routes en planning suboptimaal gemaakt, wat zijn weerslag heeft op het efficiënt gebruik van brandstof.

Norfolk Southern

Wij spraken voor het eerst met Norfolk Southern in de tweede helft van 2022. De onderneming zet voor de korte tot middellange termijn in op het moderniseren van haar vloot en het verhogen van het aandeel hernieuwbare diesel in de brandstofmix van haar locomotieven. Norfolk Southern voert engagement met beleidsmakers in de staten waar de onderneming opereert om het toegestane aandeel hernieuwbare diesel in de brandstofmix te verhogen en zo de productie hiervan te stimuleren. Op dit moment blijft de wetgeving in de Oostelijke staten achter op het Westen, aldus de onderneming. Daarnaast verwacht Norfolk Southern nog stappen te kunnen zetten ten aanzien van het reduceren van 'idling', het stationair draaien van locomotieven, wat bijvoorbeeld nodig is bij koude temperaturen, door 'sleeper stations' te bouwen waar locomotieven aan stroom gekoppeld kunnen worden. Norfolk Southern gelooft niet dat een 'net-zero' doelstelling voor 2050 haalbaar is. Zelf al zou

er op dit moment een betaalbare CO2-neutrale locomotief op de markt zijn, dan zou het productietempo van de enige twee Noord-Amerikaanse locomotiefabrikanten te laag zijn om alle 35.000 locomotieven in de regio te vervangen.

Union Pacific

Wij spraken voor het eerst met Union Pacific in de tweede helft van 2022. Union Pacific kondigde in het gesprek aan dat het, in reactie op verwachtingen van aandeelhouders, in 2023 haar reductiedoelstelling voor scope 1 en scope 2 zal herzien en opnieuw zal laten valideren door het SBTi. Union Pacific overweegt de in februari 2021 vastgestelde doelstelling van 26 procent emissiereductie voor 2030 bij te stellen naar 30 of 40 procent emissiereductie voor 2030. De onderneming gaat daarnaast in lijn met de TCFD rapporteren. Union Pacific gaf aan dat de beperkte beschikbaarheid en de hoge prijzen van hernieuwbare diesel, en de verdeeldheid binnen de sector wat betreft de technologieën waarop wordt ingezet, de transitie vertragen. Union Pacific zal zelf voor de lange termijn voornamelijk focussen op batterij- en waterstoftechnologie. Tot slot kwam het beleid ten aanzien van lobbyactiviteiten aan bod. De onderneming kondigde aan in de toekomst uitgebreider te gaan rapporteren over haar lobbyactiviteiten, die voornamelijk gericht zouden zijn op het creëren van een gelijk speelveld.

Vervolg

In 2023 zullen we nogmaals proberen om in contact te komen met de onderneming waar we tot nu toe nog niet mee gesproken hebben: TFI International. De dialogen met de 5 andere ondernemingen zullen grotendeels in de eerste helft van 2023 vervolgd worden.

Klimaatadaptie & Water

Klimaatadaptatie en water zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Overstromingen, droogte en bosbranden zijn uitingen van het veranderende klimaat. Deze natuurrampen hebben in de afgelopen 50 jaar slachtoffers en economische schade⁵ veroorzaakt. Ondanks het bewijs dat de samenhang tussen water en klimaat een belangrijk onderwerp is, is het vaak onderbelicht. Veel ondernemingen rapporteren watergebruik op geaggregeerd niveau en alleen voor de eigen productielocaties. Daarnaast geven zij geen inzicht in de langetermijnkwetsbaarheden in de regio's en toeleveringsketens waar ze actief zijn. Naast gebreken in bedrijfsrapportages hebben ESG-dataproviders geen gestandaardiseerde aanpak, wat het vergelijken van data lastig maakt.

⁵ <https://public.wmo.int/en/media/press-release/water-related-hazards-dominate-disasters-past-50-years>

Achtergrond van het thema

Bij de voorbereiding en uitwerking van dit thema werken wij samen met WWF en onderzoeksinstituut Deltares. Deze samenwerking is tot stand gekomen door het gezamenlijk opstellen van een rapport over de (onvoldoende) beschikbaarheid van ESG-data op het thema water. Onder andere op basis van dit rapport maken wij de keuze om te focussen op specifieke regio's waar water stress hoog is. Daarnaast verkennen wij de mogelijkheden tot samenwerking met andere vermogensbeheerders.

Samenwerking met WWF

Bij de voorbereiding en uitwerking van dit thema werken we samen met het Wereld Natuur Fonds en het onderzoeksinstituut Deltares. De samenwerking is tot stand gekomen door het gezamenlijk opstellen van een rapport over de beschikbaarheid van ESG-data op het thema Water. Onder andere op basis van dit rapport focussen we ons op regio's met hoge waterstress. Daarnaast verkennen we met andere vermogensbeheerders de mogelijkheden tot samenwerking.

Doel van thema

Het doel is om ondernemingen een financieel en maatschappelijk robuust waterbeleid te laten ontwikkelen en uit te laten voeren. Ook dient een onderneming haar watergerelateerde risico's en kansen goed in kaart te brengen en te monitoren. Transparantie over door de onderneming gehanteerde maatstaven en doelstellingen stelt ons in staat om beter te beoordelen op gebied van: (1) de potentiële risico's, (2) de algemene blootstelling aan watergerelateerde kwesties, (3) de impact ervan op de financiële resultaten, en (4) hoe de onderneming deze kansen en risico's aanpakt in de praktijk.

Dit engagement thema sluit aan bij de volgende SDGs:

• SDG Doel 3. Goede gezondheid en welzijn

De focus ligt met name op het onderliggende doel 3.9, dat zich richt op het verminderen van sterfgevallen en ziekten als gevolg van gevaarlijke chemicaliën en de vervuiling van lucht, water en bodem.

• SDG Doel 6. Schoon water en sanitair

De focus ligt met name op de onderliggende doelen 6.3, 6.4, 6.5 en 6.6, die zich richten op het verbeteren van de waterkwaliteit, het verhogen van de efficiëntie in watergebruik, samenwerking en het herstellen van ecosystemen.

• SDG Doel 12. Verantwoorde consumptie en productie

De focus ligt met name op het onderliggende doel 12.4, dat zich richt op milieuvriendelijk beheer van chemicaliën en

afval en het beperken van de uitstoot ervan in lucht, water en bodem.

• SDG Doel 15. Leven op het land

De focus ligt met name op het onderliggende doel 15.1, dat zich richt op het behoud, herstel en duurzaam gebruik van zoetwaterecosystemen.

Geselecteerde sectoren en ondernemingen

We hebben twee sectoren geselecteerd voor dit engagementtraject: de maakindustrie en de basismaterialensector. Deze sectoren hebben volgens het CDP Global Water Report 2020 de hoogste potentiële financiële impact wanneer geen actie wordt ondernomen op gebied van waterschaarste⁶. Daarnaast is in deze sectoren de financiële impact 4 tot 66 keer zo hoog als de geraamde kosten van adaptie en mitigatie op gebied van water. Vanuit economisch standpunt is in deze sectoren veel winst te behalen met maatregelen zoals verbeterd hergebruik van water, het plaatsen van een productiefaciliteit buiten een gebied met hoog overstromingsrisico en het beschermen van stroomgebieden.

Om dit engagementtraject extra focus te geven, hebben we voor de volgende (GICS)industriegroepen gekozen:

- Metalen en Mijnbouw;
- Halfgeleiders.

We hebben deze industriegroepen gekozen vanwege de afhankelijkheid van grote hoeveelheden water voor de productiecycclus. Waterschaarste vergroot het risico op operationele verstoringen en het brengt hoge kosten met zich mee om de watervoorziening veilig te stellen.

Voortgang thema

Inmiddels vonden gesprekken plaats met alle door ons geselecteerde ondernemingen (Agnico Eagle Mines, Qorvo, Newcrest Mining, Rio Tinto, Vanguard International Semiconductor en Industrias Penoles).

Agnico Eagle Mines

Agnico Eagle Mines nam het eerder geselecteerde Kirkland Lake Gold over. De onderneming beschouwt watermanagement als een integraal onderdeel van de bedrijfsstrategie, waarbij per mijn specifieke waterbeheersmaatregelen worden geïdentificeerd, gepland en uitgevoerd. De onderneming hecht belang aan het opbouwen en behouden van kennis over watermanagement binnen de organisatie en wil zich in dat opzicht niet afhankelijk maken van externen. We zien dit als een teken dat Agnico Eagle Mines het onderwerp van strategisch belang vindt. Wel verwachten wij meer openheid van de organisatie over de werkelijke prestaties en verbeterpunten op het gebied van watermanagement, vooral ook waar het belang van de organisatie de belangen van andere gebruikers raakt. Wij hebben met Agnico Eagle Mines ook het recente

⁶ https://cdn.cdp.net/cdp-production/cms/reports/documents/000/005/577/original/CDP_Water_analysis_report_2020.pdf?1617987510

paper gedeeld, waarin Achmea IM in samenwerking met WNF en Deltares beschrijft welke informatie nuttig is voor risico-analyse, maar nog te vaak ontbreekt in rapportages. We zetten ons gesprek met Agnico Eagle Mines voort in 2023 en zullen daarbij ook aandacht vragen voor de stand van zaken rond de integratie van het overgenomen Kirkland Lake Gold.

Qorvo

Onze dialoog met Qorvo verliep in een positieve sfeer. Ondanks de verbeteringen die recent bij de onderneming werden bereikt is er begrip voor de punten die wij aandroegen. Onze indruk is, dat de onderneming vollediger kan zijn in de rapportage over aan water gerelateerde risico's. We hebben er bij Qorvo op aangedrongen volledig te zijn in de rapportages over water en klimaat, eventueel via de CDP questionnaire. Hoe positief ook dat de onderneming op dit gebied voornemens is om te verbeteren, vroegen we de onderneming om duidelijke acties kenbaar te maken. Een andere vraag die nog niet is beantwoord, is of en op welke manier doelen worden gesteld die betrekking hebben op watergebruik, -afhankelijkheid en -risico. We vervolgen ons gesprek met Qorvo in 2023.

Newcrest Mining

Tijdens onze dialoog met een vertegenwoordiging van Newcrest Mining bespraken wij de noodzaak voor een actief waterbeleid en beheersing van risico's die gepaard gaan met het grootschalige gebruik van water. Newcrest heeft processen en initiatieven om de voortgang van hun waterbeheer te volgen en te bewaken en ze zijn gericht op kansen en risico's op basis van de relevante stroomgebieden. Ze kiezen voor een geleidelijke aanpak voor gegevensverzameling, en volgen daarbij de richtlijnen die in de sector worden opgesteld. Newcrest zoekt naar mogelijkheden voor verdere samenwerking om een meer holistische aanpak van het watermanagement te bereiken, wel houdt men zeer specifiek rekening met de impact van de activiteiten op het grondwater en eventuele gevolgen voor andere partijen in de buurt, zoals agrarische bedrijven. Newcrest's aanpak van klimaatverandering en waterbeheer is in lijn met die van haar partners in joint ventures en ze hebben regelmatig overleg en betrokkenheid om de afstemming en samenwerking te waarborgen. Het vervolg op onze kennismaking zal gaan over het stellen van doelen op lange, middellange en korte termijn en wij vragen de onderneming om specifiek te zijn in het rapporteren van de voortgang. Uit onze analyse blijkt verder, dat met name enkele specifieke mijnen zich, vanuit het perspectief van water stress, in hoogrisico of extreem hoog risico-gebied bevinden. Bovendien worden juist daar grote hoeveelheden water gebruikt door de onderneming, waaronder ook categorie 1 water, water van de hoogste kwaliteit. Ons gesprek zal zich vooral ook richten op het geven van meer inzicht in de wijze waarop de onderneming deze risico's kan mitigeren en haar aanpak.

Rio Tinto

Tijdens eerste contacten met Rio Tinto gaven beide partijen vooral uitleg en achtergrond bij het onderwerp van onze dialoog. Onze oproep aan Rio Tinto was vooral om beter dan nu inzichtelijk te maken waar en op welke manier er mogelijk risico's verbonden zijn aan de afhankelijkheid van de onderneming van water. Ook zouden wij beter in kaart gebracht willen zien waar de onderneming spanningen voorziet met andere belanghebbenden in de relevante stroomgebieden. Vooralsnog hebben wij vooral informatie gedeeld en onze verwachtingen uitgesproken. We zetten onze dialoog met Rio Tinto voort in 2023.

Industrias Peñoles

Gegeven de belangrijke aanwezigheid van Industrias Peñoles in gebieden van hoge water stress verwachten wij extra inspanningen van de onderneming om het waterbeleid op orde te brengen en passende maatregelen te treffen. De onderneming moet aantonen dat het op een duurzame wijze kan blijven opereren in een omgeving waarbinnen de beschikbaarheid van water voor alle belanghebbenden gegarandeerd is. Wij dringen aan bij Industrias Peñoles om specifieke aan water gerelateerde doelstellingen op te stellen en het behalen ervan direct te koppelen aan de beloning van verantwoordelijk bestuurders. We verwachten belangrijke verbeteringen en zullen hierop aandringen bij de onderneming bij het vervolg van onze dialoog in 2023.

Vervolg

In het nieuwe jaar zetten wij onze gesprekken voort, waar mogelijk aan de hand van nieuw gepubliceerde rapportages door de geselecteerde ondernemingen.

Reductie CO2

Het koolstofbudget van de mensheid om catastrofale opwarming van de aarde te voorkomen is binnen 10 jaar op als emissies niet teruggedrongen worden. Om ervoor te zorgen dat het budget niet opraakt, is het nodig om de bestaande infrastructuur voor fossiele brandstoffen zoveel mogelijk uit te faseren en te werken aan een zo goed mogelijke integratie van duurzame energie en infrastructuur.

Tijdens de dialoog CO2-reductie gaan we in gesprek met ondernemingen over de risico's van een te hoge uitstoot, maar ook over de kansen die de energietransitie biedt. Het gesprek richt zich op de strategie van de ondernemingen, maar ook in hoeverre zij voorbereid zijn op de diverse klimaatscenario's. Kunnen de ondernemingen zich tijdig aanpassen aan een veranderend klimaat en regelgeving? Werken zij tijdig verschillende toekomstscenario's uit? Dit is van belang voor de opwarming van de aarde, maar even goed voor de onderneming en haar aandeelhouders. Ondernemingen die niet tijdig anticiperen op de klimaatproblematiek zullen waarde verliezen. Onderzoek van het Carbon Disclosure Project wijst uit dat het verschil tussen 1,5° en 2° graden opwarming een verlies is van zo'n anderhalf biljoen dollar. Het terugdringen van emissies is zowel van belang voor de aarde als om economische redenen.

Met behulp van CO2/EVIC-cijfers en gespecialiseerde bronnen zoals het Transition Pathway Initiative is het beleggingsuniversum getoetst. De uitkomst geeft inzicht in welke ondernemingen de meeste uitstoot hebben op basis van hun marktwaarde en in ondernemingen die relatief de hoogste emissies uitstoten, terwijl zij de minste aandacht hebben voor de transitie naar een klimaatvriendelijk verdienmodel. Tevens laten de TPI-boordelingen zien in welke mate ondernemingen klimaatverandering erkennen als een risico en in welke mate wordt geanticipeerd op deze veranderingen.

Doel van thema

We hebben in het engagementtraject verschillende doelen gesteld voor de ondernemingen:

- De ondernemingen bereiden zich voor op de gevolgen van de klimaattransitie en maken de kansen en risico's inzichtelijk. Zij dienen bovendien transparant te zijn over de wijze waarop zij klimaatgerelateerde kansen en risico's meten en monitoren. Ook vragen we de ondernemingen verschillende scenario's over veranderende markten uit te werken;
- Ondernemingen ontwikkelen een financieel en maatschappelijk robuuste klimaatstrategie en voeren deze uit. Dit betekent dat de strategie leidt tot een lagere CO2/EVIC; • De ondernemingen zijn transparant over de voortgang en de resultaten van genomen maatregelen.

Dit engagement thema sluit aan bij de volgende SDGs:

• SDG 7: Betaalbare en duurzame energie

We focussen ons op het onderliggende doel 7.2, dat zich richt op de verhoging van hernieuwbare energie in de globale energiemix.

• SDG 13: Klimaatactie

We focussen ons op het onderliggende doel 13.2, dat zich richt op het integreren van maatregelen met betrekking tot klimaatverandering.

Voortgang thema

In het tweede halfjaar van 2022 stuurden we de engagementbrieven uit. Alleen van Hydro One hebben we nog geen reactie ontvangen. Met de overige 7 ondernemingen zijn gesprekken gepland of gevoerd. De voortgang in de dialogen met Valero Energy en Nucor, waar al mee gesproken is, wordt hieronder toegelicht.

Valero

Naar aanleiding van het eerste contact met de Valero heeft in de tweede helft van 2022 een gesprek met een vertegenwoordiger van de onderneming plaatsgevonden. Daarbij gaven wij uitleg en achtergrond bij het engagementtraject en lieten wij weten een heldere route naar 'net-zero' te verwachten. Er lijkt een proces binnen de onderneming op gang gekomen waarbinnen structureel aandacht bestaat voor klimaatrisico's. De grote afwezigheid in de rapportages van Valero zijn de scope 3 emissies, die tot wel 80 procent van de totale uitstoot kunnen beslaan. Over de scope 3 uitstoot of over de hoeveelheid CO₂ die vrijkomt bij het gebruik van haar product zegt de onderneming nog weinig in publieke rapportages. Daar moet de onderneming transparanter over worden. Tijdens onze dialoog met Valero vragen wij de onderneming de uitstoot van CO₂ serieus aan te pakken en op een scherpe emissiereductie in te zetten, die gericht is op het bereiken van 'net-zero' voor de gehele bedrijfsvoering, inclusief scope 1, 2 en 3. De onderneming heeft ons gehoord en ging uitgebreid in op onze vragen, maar wekte nog niet de suggestie direct op ons verzoek in te zullen gaan.

Nucor

Tijdens ons gesprek met Nucor nam de onderneming de gelegenheid om toelichting te geven op haar klimaatbeleid, -doelen en prestaties. Hoewel de onderneming met haar intensiteitsdoelen op de korte termijn binnen de grenzen van 1,5 graden zegt te blijven, is dit niet het geval op de langere termijn. Nucor profiteert van de lagere CO₂-intensiteit van haar productiemethode en publiceerde in 2021 plannen om de operationele CO₂-intensiteit met 35 procent te reduceren ten opzichte van 2015. Relatief tot de zeer intensieve staalsector is Nucor een producent met lage CO₂-intensiteit, maar in absolute zin is de uitstoot nog altijd aanzienlijk. Door de relatief lage emissie-intensiteit van het door Nucor geproduceerde staal en de voorsprong ten opzichte van

sectorgenoten, ziet Nucor verdere reductie van de CO₂-uitstoot momenteel niet als de allerhoogste prioriteit.

Vervolg

In het begin van 2023 zullen de overige reeds geplande gesprekken plaatsvinden. Daarnaast zullen herinneringsmails gestuurd worden naar Southwest Airlines en Hydro One.

Access to Nutrition

Zowel goede als voldoende voeding is van belang voor een gezonde samenleving. Voedingsmiddelenbedrijven kunnen op verschillende manieren een bijdrage hieraan leveren en tevens inspelen op een groeiende markt. Zo kunnen zij voedingswaarde en gezondheid meer prioriteit geven bij de productontwikkeling, gezondheid meewegen in de prijsstelling en consumenten actief informeren over de voedingswaarde van hun producten.

Achtergrond van het thema

De Access to Nutrition index is een initiatief dat wereldwijd ondernemingen in de voedingssector rangschikt op basis van hun prestaties op onder andere de volgende thema's: · Voorkomen van ondervoeding; · Voorkomen van obesitas; · Verantwoorde marketing voor kinderen en het promoten van borstvoeding.

De index is ontwikkeld op basis van kennis van investeerders, wetenschappers en internationale organisaties zoals de United Nations World Health Organisation (WHO). Er is zowel een wereldwijde index als regionale indices, die inzoomen op ondernemingen uit de Verenigde Staten, India, Mexico en Zuid-Afrika.

De resultaten laten zien dat voedingsbedrijven belangrijke stappen kunnen zetten op het thema Toegang tot Goede en Voldoende Voeding. Zo kan slechts een derde van de onderzochte voedingsproducten als gezond worden gekwalificeerd.

Om het onderzoek met behulp van investeerders onder de aandacht te brengen bij ondernemingen, is er zowel een investor statement als gezamenlijk engagementprogramma gelanceerd. Aan beide initiatieven nemen we in het kader van dit engagementthema actief deel om ondernemingen te stimuleren stappen te zetten op het gebied van Toegang tot Goede en Voldoende Voeding.

Doel van thema

We hebben in het engagementtraject verschillende doelen gesteld voor de ondernemingen, gebaseerd op de uitgangspunten van de Access to Nutrition index:

- De onderneming geeft goede voeding een gedegen plek in de strategie, uitgewerkt in concreet beleid;
- De onderneming zet zich in om goede en gezonde producten te ontwikkelen;
- De onderneming zet zich in om goede voeding tegen een betaalbare prijs beschikbaar te maken;
- De onderneming ondersteunt met haar marketing een gezond voedingspatroon;

- De producten van de onderneming passen in een gezond dieet en gezonde levensstijl;
- De onderneming geeft via de verpakking goede informatie over de voedingswaarde van producten;
- Ondernemingen werken actief samen met andere belanghebbenden op het gebied van goede voeding.

Dit engagementthema sluit aan bij de volgende SDGS:

- **SDG 2: Geen Honger**

De focus ligt met name op het onderliggende doel 2.2, dat zich richt op het uitbannen van slechte voeding(spatronen).

De focus ligt met name op het onderliggende doel 3.4 dat zich richt op het voor 2030 met een derde inperken van vroegtijdige sterfte gelinkt aan niet-overdraagbare ziekten, zoals diabetes, kanker of hart- en vaatziekte.

Voortgang

Conagra

Met Conagra hebben we gesproken over de uitkomsten van de Access to Nutrition US Index. Een positieve stap die de onderneming heeft gezet is de invoering van een Nutrient Profiling System (NPS). Via een NPS kan een onderneming de gezondheid van de eigen product-portefeuille in kaart brengen, vergelijken, en hierop sturen. De invoering van een NPS was al sinds de start van de engagement een van onze wensen. We zien dit dan ook als een positieve stap naar aanleiding van onze engagement. Daarnaast hebben we met de onderneming gesproken over het aanscherpen van haar richtlijnen wat betreft marketing gericht op kinderen. Conagra heeft hier al regels voor opgesteld, maar deze gaan minder ver dan enkele best practices in de sector.

Unilever

Met Unilever hebben we dit halfjaar ook weer een gesprek gehad. In dit gesprek zijn wij onder andere ingegaan op de Access to Nutrition US Index, waar de onderneming goed op scoorde. Onder andere doordat de onderneming goed de gezondheid van haar producten in kaart brengt, duidelijke doelstellingen heeft om de gezondheid van de portefeuille te verbeteren en hier de laatste jaren transparanter over is geworden. Dat laat onverlet dat de onderneming nog een aantal stappen dient te zetten, met name omdat verschillende onderdelen van de productenportefeuille ongezond zijn. Een voorbeeld daarvan is het ijs dat de onderneming verkoopt. Ook hebben we besproken hoe de onderneming haar invloed kan inzetten, bijvoorbeeld door zich duidelijker uit te spreken voor betere regelgeving op het gebied van gezonde voeding of door te werken aan betere betaalbaarheid van gezonde voeding.

Suntory

Met Suntory loopt het contact nog steeds moeizaam. We hebben meerdere malen contact gezocht, maar de onderneming laat weten liever een gesprek in te plannen wanneer er nieuwe ontwikkelingen binnen de onderneming zijn. Ook via het Healthy Markets Initiative, een coalitie van

investeerders waar we deel van uit maken hebben we vragen gesteld over de stappen die Suntory op dit vlak wil zetten. Hierop is een schriftelijke reactie gekomen, waarbij de onderneming een opsomming geeft van haar beleid en aangeeft voor nu nog geen nieuw gesprek te willen plannen. Aangezien Suntory qua beleid nog duidelijk stappen heeft te zetten, vinden we dit teleurstellend en zullen we extra stappen zetten om de onderneming aan te zetten tot actie.

The Coca Cola Company

Met The Coca Cola Company hebben we in november een gesprek gehad. We hebben toen gesproken over de uitkomsten van de Access to Nutrition US Index. We hadden de onderneming hierover ook een brief gestuurd met onze belangrijkste observaties en vragen. Een belangrijke uitkomst is dat, hoewel de onderneming stappen zet om de hoeveelheid suiker in haar producten te verminderen, op andere vlakken de voortgang stagneert. Zo heeft de onderneming nog geen systeem om, naast suiker, ook de overige voedingswaarden van haar producten te meten en hier op te sturen. Belangrijk, aangezien de onderneming in toenemende mate, naast cola, ook andere dranken zoals vruchtensappen, sportdranken en thee verkoopt. Ook verwachten we meer actie om strategieën per landen of regio's te ontwikkelen op het gebied van gezonde voeding. De problematiek in de Verenigde Staten is immers anders dan in India. Juist van Coca Cola verwachten we een voorlopers rol vanwege haar marktaandeel en wereldwijde aanwezigheid. Onze vragen leidden niet direct tot toezeggingen. We gaan daarom met de andere investeerders met wie we deze gesprekken voeren overleggen of extra actie nodig is.

Meiji

In november vond het tweede gesprek plaats met de Japanse onderneming Meiji. Ook nu had de onderneming voor een goede vertaling gezorgd waardoor de bijeenkomst zeer effectief was. De onderneming bevestigde een aantal positieve ontwikkelingen die ook in de rapportages naar voren kwamen. Zo heeft de onderneming scherpere doelstellingen gezet om haar producten gezonder te maken en werkt het met een Nutrient Profiling System om de (on)gezondheid van producten in kaart te brengen. Ook vertelde Meiji hoe het werkt aan het uitbouwen van haar portefeuille aan producten die specifiek gericht zijn op een betere gezondheid. Juist op de Japanse thuismarkt vind hier veel innovatie plaats die de onderneming ook in andere markten wil inzetten. Zo heeft Meiji producten die gericht zijn op ouderen met een mindere eetlust, die toch zorgen voor het binnen krijgen van alle benodigde nutriënten. We noteren positieve voortgang op deze dialoog.

Vervolg

We zullen de gesprekken en voortgang in 2023 evalueren met de andere investeerders uit de coalitie rondom Access to Nutrition. Daarnaast zullen we met hen bespreken bij welke ondernemingen escalatie stappen voor de hand liggen. Wat ons betreft komen zowel Suntory als Coca Cola hiervoor in aanmerking.

Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen

De eerste soorten plastic werden rond het begin van de vorige eeuw geïntroduceerd. Sindsdien heeft het gebruik van plastics een enorme vlucht genomen. Plastic wordt gebruikt in vele toepassingen, van verpakkingsmateriaal, kleding, plastic flessen tot speelgoed, koelkasten en auto's. Het gebruik van plastics biedt veel voordelen. Het materiaal is sterk, weegt weinig en is als verpakking van voedsel zeer geschikt vanwege de goede hygiëne-barrière. Zo helpt plastic verpakking bijvoorbeeld de houdbaarheid van het voedsel te verlengen. Echter, door de lange levensduur van het materiaal en de chemische stoffen in plastics, leidt het gebruik van de grote hoeveelheid plastics ook tot grote problemen zoals milieuvervuiling en gezondheidsrisico's. Door vervuiling van land en water is plastic inmiddels een van de vijf belangrijkste oorzaken voor verlies van biodiversiteit. Daarom zet Achmea IM engagement over gebruik van plastic voort, nu gericht op producenten en retailers van consumentengoederen.

Achtergrond van het thema

Daarnaast leidt het veelvuldig gebruik van plastics, vooral door de hoeveelheid chemische stoffen in plastics, tot gezondheidsrisico's⁷. En resten van plastic, waaronder zogenaamde microplastics worden inmiddels aangetroffen in ons voedsel⁸.

De gevolgen van het gebruik van plastics voor klimaat en milieu leiden tot toenemende regelgeving die van groot belang is voor producenten en gebruikers⁹. Zo heeft China in 2017 aangekondigd geen plastic afval meer te importeren en heeft India in de zomer van 2022 een verbod ingevoerd op gebruik van een aantal plastics producten voor eenmalig gebruik¹⁰. Ook Europa heeft stappen aangekondigd en streeft ernaar dat in 2030 al het plastic recyclebaar is¹¹. En aan verdere aanscherping van verpakkingswetgeving wordt momenteel gewerkt. Ondertussen werken veel ondernemingen in de plastic waardeketen de laatste jaren aan duurzame alternatieven voor plastic. Echter, een recent rapport van de Ellen MacArthur Foundation, een organisatie die met ondernemingen werkt aan de transitie naar een circulaire economie, waarschuwt dat de voortgang (te) traag gaat¹². Volgens de organisatie moet er veel meer gebeuren om de verwachte toename van plastic gebruik, en de

vervuiling, te keren. Ook de scenario's van de OESO¹³, en Systemiq¹⁴ geven aan dat de transitie nodig én mogelijk is. Deze transitie zal wel grote inspanningen vergen. Adviesbureau McKinsey stelde al in 2018 dat achterblijven bij deze 'plastic transitie' een significant risico is voor ondernemingen in de hele plastic-keten.

Doel van thema

Het doel van dit engagement programma is om de geselecteerde ondernemingen aan te sporen het gebruik van plastic, met name als verpakkingsmateriaal, te verminderen. We beogen dat de ondernemingen hiermee de transitie naar een circulaire economie versnellen en meer bijdragen aan het voorkomen dat plastic als afval in de natuur eindigt. Ook het gebruik van microplastics kan onderwerp zijn van gesprek. We zetten in op het bereiken van voortgang ten aanzien van één of meer van onderstaande doelen aangaande verbetering van beleid, implementatie en toetsing, samenwerking en transparantie.

Voor ons staat SDG 12 centraal in de dialoog, aangezien dit doel het meest concreet het handelingsperspectief raakt van ondernemingen in de plastic keten:

• SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie

- 12.2 Tegen 2030 duurzaam beheer en efficiënt gebruik van natuurlijke hulpbronnen realiseren.

- 12.3 Tegen 2030 de voedselverspilling in winkels en bij consumenten per capita halveren en voedselverlies reduceren in de productie- en bevoorradingsketens, met inbegrip van verliezen na de oogst.

- 12.4 Tegen 2020 komen tot een milieuvriendelijk beheer van chemicaliën en van afval gedurende hun levenscyclus, in overeenstemming met afgesproken nationale kaderovereenkomsten, en de uitstoot ervan aanzienlijk beperken in lucht, water en bodem om hun negatieve invloed op de mens en het milieu zoveel mogelijk te beperken.

- 12.5 Tegen 2030 de afvalproductie aanzienlijk beperken via preventie, vermindering, recycling en hergebruik.

- 12.6 In het bijzonder grote en transnationale bedrijven aanmoedigen om duurzame praktijken aan te nemen en duurzaamheidsinformatie te integreren in hun rapporteringscyclus.

Samenwerking

In de aanloop naar dit programma kwamen we in contact met de Vereniging van Beleggers voor Duurzame

⁷ 'Global Plastics Outlook: Policy Scenarios to 2060', OECD 2022

⁸ www.weforum.org/agenda/2022/06/how-microplastics-get-into-the-food-chain.

⁹ <https://www.unpri.org/environmental-issues/how-can-investors-help-create-a-plastics-economy-that-works-event-roundup/3409.article>

¹⁰ <https://edition.cnn.com/2022/07/01/india/india-bans-single-use-plastic-intl-hnk/index.html>

¹¹ 'Plastic Landscape review' Principles for Responsible Investment 2019

¹² Global Commitment report 2022, EllenMacArthur Foundation 2022

¹³ Global Plastics Outlook: Policy Scenarios to 2060', OECD 2022

¹⁴ 'Reshaping plastics'; Systemiq

Ontwikkeling (VBDO). Aanleiding voor dit contact was een onderzoek dat zij deden naar hoe Europese ondernemingen hun gebruik van plastic in verpakkingsmateriaal beperken. Ook spraken we met As You Sow, een NGO uit de Verenigde Staten die zich richt op het verduurzamen van ondernemingen door actief aandeelhouderschap. Ook zij voeren al enkele jaren engagement over het terugdringen van plastic. Voor de dialoog met de Amerikaanse bedrijven in dit programma onderzoeken we of we met As You Sow kunnen samenwerken. Met de VBDO zullen we in 2023 het contact voortzetten en zien of verdere samenwerking mogelijk is. Daarnaast blijft Achmea IM ook lid van de PRI Plastic Investor working group, die zal worden gewijzigd in een circulaire economie werkgroep. Verder zullen we ook blijven samenwerken met het WWF en de EllenMacArthur Foundation in het kader van de Business Coalition for a Global Plastics Treaty (een VN-verdrag om wereldwijd de vervuiling door plastic aan te pakken).

Voortgang thema

Dit programma is gestart in de tweede helft van 2022. In deze periode is het voorbereidend onderzoek gedaan en hebben we de selectie van ondernemingen vastgesteld. Op een conferentie van Packaging Europe¹⁵ in september konden we onze inzet op gebied van investor engagement in de plastic waardeketen presenteren en al informeel kennis maken met enkele van de geselecteerde ondernemingen. Later in het najaar werden we door de VBDO uitgenodigd om een bijdrage te leveren aan een webinar ter presentatie van hun onderzoek 'Plastic perspectives'. In dit webinar konden we onze reactie op het onderzoek geven en onze doelen en verwachtingen ten aanzien van engagement over plastic, verpakkingen en afval kenbaar maken. In de laatste maand van het jaar zijn de brieven aan de geselecteerde ondernemingen gestuurd. In de brief hebben we onze zorgen rond de problematiek van plastic verpakking en afval toegelicht en de engagement doelen kenbaar gemaakt. Ook hebben we de ondernemingen uitgenodigd voor een gesprek daarover. Hieronder volgt een korte beschrijving van elk van de ondernemingen in dit programma.

Ahold Delhaize

Ahold Delhaize ontstond in 2016 uit de fusie tussen de Nederlandse en Belgische supermarktondernemingen Ahold en Delhaize. Hoewel vooral bekend van de supermarkten en drogisterijen in Nederland en België, behaalt de onderneming bijna 2/3 van de omzet uit de supermarktketens in Verenigde Staten. Het concern heeft bijna 380.000 medewerkers en 7000 winkels en is wat betreft marktaandeel de nummer 4 in Europa en nummer 5 in de Verenigde Staten. In de supermarkten, drogisterijen en de online winkels, waaronder Bol.com, worden grote hoeveelheden plastic verpakking gebruikt. En hoewel Ahold Delhaize al serieus werkt aan het reduceren van plastic verpakking zal de onderneming de inzet moeten opschalen en het tempo moeten versnellen. We zullen dan ook het gesprek aan gaan over hoe de onderneming dit kan doen, en

welke nieuwe, aangescherpte doelen daartoe gesteld kunnen worden.

Carrefour

Het Franse supermarktc concern Carrefour, opgericht in 1958 in Annecy, heeft meer dan 15.000 winkels in 31 landen. Carrefour is na Walmart de grootste supermarkten ter wereld. De keten is de uitvinder van het hypermarktconcept: de hele grote supermarkt, waar naast etenswaren ook een groot aanbod is van kleding tot huishoudelijke artikelen, elektronica en meubilair. Als 's werelds tweede retailer in omvang heeft Carrefour een grote rol in het terugdringen van het gebruik van plastic. En vanwege de strenge verpakkingswetgeving in Frankrijk, heeft de onderneming al relatief veel ervaring met duurzame oplossingen. We willen daarom met Carrefour in gesprek over wat de andere supermarktketens van hen kunnen leren. Maar we zullen Carrefour ook vragen om het tempo van plastic reductie verder te versnellen en de goede praktijken uit Frankrijk ook uit te rollen in andere landen.

Jerónimo Martins

Jerónimo Martins (JM) is een Portugese onderneming met supermarktwinkels, voedseldistributie en gespecialiseerde detailhandel. De onderneming heeft bijna 5.000 winkels waarvan de meeste in Portugal, maar ook in Polen (Biedronka) en Colombia (Ara). De supermarkten van het merk Pingo Doce beheert JM via de Joint Venture Jerónimo Martins Retail (JMR), waarvan Ahold Delhaize de minderheidsaandeelhouder is. Als supermarktketen produceert en verkoopt de onderneming dagelijks grote hoeveelheden plastic verpakkingen. De onderneming heeft de problemen rond plastic afval al duidelijk op de radar en werkt al aan het reduceren van plastic verpakking. We willen met Jerónimo Martins in gesprek gaan over hoe het tempo van plastic reductie verder versneld kan worden en hoe succesvolle oplossingen ook uitgerold kunnen worden naar alle landen waar de onderneming actief is.

Henkel

Henkel, opgericht in 1876 is een Duitse multinational gespecialiseerd in chemie en verzorgingsproducten. Henkel heeft wereldwijd meer dan 52.000 mensen in dienst, waarvan ongeveer 85% buiten Duitsland. De onderneming produceert bekende haarverzorgingsproducten zoals Schwarzkopf, zepen, wasmiddelen (Persil), wasverzachters, kleefstoffen (Pritt en Pattex) en functionele coatings. Als producent van vele duizenden flessen shampoo en wasmiddelen, werkt Henkel al aan de verduurzaming van de verpakkingen. In 2021 was al 18% van de verpakkingen van gerecycled plastic gemaakt. Maar ook bij Henkel zullen tempo en schaal van verduurzaming het onderwerp van gesprek zijn. We zullen bespreken wat de onderneming kan versnellen en verbreden, en hoe ze daarover ook beter aan aandeelhouders kan rapporteren.

¹⁵ Sustainable Packaging Summit, Packaging Europe, 13-14 september 2022

Kimberly-Clark

Kimberly-Clark uit de Verenigde Staten maakt consumentenproducten op gebied van gezondheid en hygiëne. Tot het assortiment voor consumenten behoren luiers, tissues, papieren handdoeken en incontinentieproducten. Voor de gezondheidszorg maakt de onderneming operatiejassen en gezichtsmaskers voor eenmalig gebruik. De producten van Kimberly-Clark worden verkocht in landen over de hele wereld. Ook Kimberly Clark gebruikt nog veel plastic, zowel in de producten, als in verpakkingen. De onderneming heeft inmiddels het doel om de plastic voetafdruk met 50% te verminderen in 2030. Ondanks dit stevige doel, moet er bij Kimberly-Clark nog veel gebeuren om dit doel te bereiken. Ook kan de onderneming in de rapportage over de voortgang nog veel verbeteren.

L'Oréal

L'Oréal uit Frankrijk is 's werelds grootste producent van cosmetica, parfums, haarverzorging en huidverzorgingsproducten. De merken, waaronder Lancôme, Maybelline, Garnier, Redken en Matrix worden verkocht in meer dan 150 landen. L'Oréal bezit ook een belang van 19,5% in het farmaceutische bedrijf Sanofi/Synthélabo. De meerderheid van de aandelen van L'Oréal, ruim 54%, is in handen van Gesparal, een holding met als eigenaren Liliane Bettencourt en haar familie (51%) en het Zwitserse Nestlé (49%). L'Oréal gebruikt veel plastic als verpakkingsmateriaal. En hoewel er al gewerkt wordt aan verduurzaming van verpakkingsmaterialen, bijvoorbeeld door gebruik van gerecycled plastic, moet er ook bij L'Oréal nog veel gebeuren. In gesprek met L'Oréal willen we zien welke goede praktijken, bijvoorbeeld op gebied van navulbare verpakking, ook door concurrenten toegepast kunnen worden. En we zullen de onderneming aansporen om waar mogelijk het tempo van verduurzaming op te voeren en ook beter over de voortgang te rapporteren.

Procter & Gamble

Procter & Gamble (P&G) is een Amerikaanse producent en verkoper van consumentengoederen. De producten van de onderneming omvatten shampoo en haarverzorging, scheermesjes, tandenborstels, tandpasta, afwasmiddelen, detergenten, oppervlaktereinigers en luchtverfrissers. De belangrijkste merken zijn onder andere Head & Shoulders, Ariel, Braun en Fusion. P&G verkoopt de producten via diverse kanalen zoals supermarkten, kruidenierswinkels, ledenclubwinkels, gespecialiseerde schoonheidswinkels, online kanalen, apotheken en drogisterijen. Voor veel van de producten wordt plastic als verpakkingsmateriaal gebruikt. En hoewel P&G al wel een doel heeft gesteld om het percentage nieuwe plastics uit fossiele grondstoffen te reduceren, zijn de uitdagingen voor de onderneming nog steeds groot. We zullen daarom met de onderneming in gesprek gaan over de voortgang, goede voorbeelden voor andere ondernemingen, en over hoe het voorkomen van plastic afval wereldwijd versneld te reduceren.

Repsol

Repsol is een olie- en gasbedrijf uit Spanje. De onderneming verdient de meest omzet uit winning en verkoop van olie en gas. Maar Repsol produceert ook basismaterialen voor plastics. Waar ten aanzien van olie en gas de transitie naar een 'net-zero' economie de grootste uitdaging is, is op gebied van plastics ook de vraag hoe de onderneming kan bijdragen aan de transitie van plastics uit fossiele grondstoffen naar een circulaire economie op basis van natuurlijke materialen en hergebruik. Daarnaast is het de vraag wat het voor Repsol betekent, als de vraag naar plastics uit fossiele grondstoffen gaat afnemen. Over deze vragen zullen we met Repsol in gesprek gaan. We zullen daarbij inzetten op het versnellen van de nodige transitie, aanscherping van de doelen en verbetering van de rapportage over de voortgang. In het engagement met Repsol willen we samenwerken met As You Sow, een ngo uit de Verenigde Staten, die in samenwerking met beleggers bedrijven aanzet tot verduurzaming. As You Sow voert al langer een vergelijkbare dialoog met een aantal petrochemische bedrijven in de Verenigde Staten en wil nu ook met Europese petrochemische ondernemingen in gesprek.

Vervolg

In het begin van 2023 zullen de eerste gesprekken met de ondernemingen plaatsvinden. De eerste gesprekken met Ahold Delhaize, Carrefour, Henkel, Jerónimo Martins en Repsol zijn inmiddels gepland.

Biodiversiteit

Biodiversiteit is het geheel van de diversiteit van soorten, de variatie van genetisch materiaal en de verschillende ecosystemen. Deze ecosystemen leveren belangrijke diensten aan de economie, zoals de dierlijke bestuiving van voedselgewassen, de natuurlijke zuivering van water en de instandhouding van een vruchtbare bodem voor gewassen. Daarom is het behoud van biodiversiteit van belang voor de financiële sector. Als ecosystemen hun veerkracht verliezen, neemt de productiecapaciteit af wat tot minder opbrengst leidt voor veel sectoren waarvan beleggers afhankelijk zijn. In dit engagementproject spreken we ondernemingen aan op hun verantwoordelijkheid om biodiversiteit te beschermen en te bevorderen.

Achtergrond van het thema

Financiële instellingen beleggen en investeren wereldwijd in ondernemingen, waarvan een aanzienlijk deel de natuur beïnvloedt. Met hun activiteiten hebben zij (on)bewust een aandeel in het verlies van biodiversiteit. Veel ondernemingen zijn op hun beurt weer afhankelijk van biodiversiteit en producten die voortkomen uit de natuur; ook wel ecosysteemdiensten genoemd. In een rapport beschrijft DNB deze samenhang als volgt: “De relatie tussen biodiversiteit en financiële instellingen is indirect en tweezijdig. De financiële sector financiert bedrijven die voor de productie van hun goederen en diensten (deels) afhankelijk zijn van ecosysteemdiensten. Daarnaast financiert de sector bedrijven die met hun productieprocessen biodiversiteit negatief beïnvloeden door veranderend land- en zeegebruik, overexploitatie van ecosystemen, klimaatverandering en vervuiling.” Ook de UN Principles for Responsible Investment (PRI) beschrijft de materiele risico's van biodiversiteitsverlies voor de financiële sector¹⁶. ESG-dataleverancier MSCI noemt biodiversiteit een belangrijk ESG-thema voor 2021¹⁷.

Doel van thema

Op basis van onderzoek naar de impact van industriële sectoren op biodiversiteit en met behulp van ESG-data van MSCI is de landbouwketen gekozen voor dit engagementthema. Met ondernemingen in deze keten willen we spreken over hoe zij hun (mogelijk) negatieve impact op biodiversiteit in kaart brengen en wat zij doen - of nog meer kunnen doen - om het verlies ervan te stoppen. Ook willen we horen in hoeverre de ondernemingen hun afhankelijkheid van biodiversiteit op de radar hebben staan. Afsluitend willen we aan de orde stellen hoe de ondernemingen biodiversiteit kunnen bevorderen. We

willen daarbij aansluiten op beschikbare methoden, standaarden en richtlijnen. We volgen de vele ontwikkelingen op dit vlak op de voet en indien relevant krijgen zij een plek in het engagementtraject.

We hebben voor dit engagementtraject het doel gesteld dat geselecteerde ondernemingen één of meer van onderstaande stappen zetten.

- **Beleid en bestuur.**
 - De onderneming benoemt het belang van het behoud van biodiversiteit in haar beleid;
 - Het bestuur van de onderneming geeft blijk van de urgentie van het thema biodiversiteit en stelt doelen en neemt verantwoordelijkheid voor de uitvoering ten aanzien van:
 - Het tegengaan van ontbossing/ bescherming van de natuur;
 - Bescherming en verbetering van biodiversiteit bij het gebruik van bestaande landbouwgrond en gedegradeerde landbouwgronden.
- **Structurele analyse en aanpak in 5 stappen**¹⁸:
 - Impact en afhankelijkheden meten;
 - Interpreteren, prioriteren;
 - Doelen stellen;
 - Implementeren;
 - Voortgang meten en rapporteren.
- **Samenwerking in de keten** vergroot de kans op positieve impact, door gebruik te maken van beschikbare kennis, ervaring en succesvolle voorbeelden. We moedigen ondernemingen aan om samenwerking te zoeken of te initiëren. Voorbeelden daarvan zijn: OP2B/ Natural Capital Coalition / World Business Council for Sustainable Development, Organic Cotton Accelerator.
- **We verwachten rapportage** over de positieve en negatieve impact op biodiversiteit, gebruik makend van leidende standaarden en rekening houdend met internationale ontwikkelingen in verslaglegging.

Dit engagement thema sluit met name aan bij de volgende SDGs:

- **SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie**

We focussen op het onderliggende doel 12.2, dat zich richt op duurzaam beheer en efficiënt gebruik van natuurlijke hulpbronnen en doel 12.6, dat in het bijzonder grote en transnationale bedrijven aanmoedigt om duurzame praktijken te omarmen en duurzaamheidsinformatie te integreren in hun rapporteringscyclus.

- **SDG 14: Behoud en maak duurzaam gebruik van de oceanen, de zeeën en maritieme hulpbronnen.**

We focussen op het onderliggende doel 14.1, dat zich richt op het voorkomen van vervuiling van de zee.

¹⁶ www.unpri.org/sustainability-issues/environmental-social-and-governance-issues/environmental-issues/biodiversity?adredir=1 | "download

¹⁷ To Bee or not to Bee: Investors Tackle the Biodiversity Crisis, MSCI 2021

¹⁸ Deze 5-stap aanpak is ontleend aan de 'Initial Guidance for Business' van het Science-based targets for nature initiatief

- **SDG 15: Bescherm, herstel en bevorder het duurzaam gebruik van ecosystemen, beheer bossen duurzaam, bestrijd woestijnvorming en landdegradatie en draai het terug en roep het verlies aan biodiversiteit een halt toe.**

We richten ons vooral op de verantwoordelijkheid van de landbouwketen om ontbossing tegen te gaan en gezonde, productieve landbouwgronden te bevorderen, waardoor de druk op natuur en beschermde natuurgebieden kan afnemen. Deze thema's zijn onderdeel van onderliggende doelen van 15.2 en 15.3.

Voortgang

In het afgelopen half jaar hebben we met vijf van de zeven ondernemingen een gesprek gevoerd. Dit waren Alimentation Couche-Tard, Costco, Kroger, Sysco en Tyson. Alle gesprekken waren constructief en informatief. Ook met Costco is het contact nu beter, dankzij de samenwerking met een aantal institutionele beleggers uit de VS en Canada. Met de overige ondernemingen in het programma spraken we al in de eerste helft van het jaar.

Sysco

In juli 2022 spraken we nogmaals met Sysco. De onderneming laat vooruitgang zien op een aantal programma's die bijdragen aan behoud van biodiversiteit. Zo zijn de doelen voor inkoop van duurzame vis aangescherpt en zijn zoals aangekondigd, ook de doelen aangescherpt voor de duurzaamheid van rundvlees, papier, soja en koffie. In 2023 wil Sysco doelen stellen voor nog een vijfde productketen. En Sysco werkt aan een volgende rapportage over de voortgang in de aanpak van ontbossing, op basis van de 'CDP forest' rapportage standaard. Hoewel Sysco dus veel goed werk verricht, missen we nog wel de overkoepelende impact - en risicoanalyse die beleggers maar ook de onderneming zelf beter inzicht kan geven voor het stellen van prioriteiten. En wat betreft het aanpakken van ontbossing en verduurzaming van landbouwpraktijken zullen we de onderneming blijven aansporen tot aanscherping van de doelen en duidelijker rapportage over de voortgang.

Alimentation Couche-Tard

In september spraken we met Alimentation Couche-Tard, kort na publicatie van het duurzaamheidsverslag. In dit verslag werden dit jaar – naast klimaatverandering – voor het eerst ook expliciet water vervuiling, afval en verlies van biodiversiteit als belangrijke uitdagingen genoemd. Dit volgt mede uit een nieuwe materialiteitsanalyse waarin de onderneming ook de relatie tussen klimaatverandering en verlies van biodiversiteit heeft vastgesteld. Omdat de onderneming de meeste omzet behaalt uit de verkoop van benzine en diesel via eigen tankstations, is de transitie van fossiele brandstoffen naar verkoop van elektriciteit of waterstof voor duurzame mobiliteit, voor deze onderneming een logische prioriteit wat betreft behoud van biodiversiteit. Er wordt daarom hard gewerkt aan verdere aanscherping van het klimaatbeleid en toepassing van klimaat risico analyse volgens de aanbevelingen van de Taskforce Climate-related Financial Disclosures (TCFD). Wel hebben we in het gesprek de onderneming aangespoord om naast TCFD ook de TNFD-

aanpak te gebruiken om naast klimaatverandering ook de impact op andere oorzaken voor verlies van biodiversiteit in kaart te brengen. We hopen dat de onderneming op basis van zo'n analyse de juiste prioriteiten kan stellen om verlies van biodiversiteit aan te pakken. We noteren het expliciet benoemen van biodiversiteit in het duurzaamheidsverslag als mijlpaal 'toezegging', om te signaleren dat de onderneming bereid is nader met het thema aan de slag te gaan.

Costco

In augustus spraken we met Costco. We voerden dit gesprek samen met institutionele beleggers uit de VS, die al in gesprek waren met Costco over het terugdringen van het gebruik van pesticiden en andere schadelijke chemicaliën. Achmea IM steunde deze dialoog al en dit bood nu de mogelijkheid om bij het gesprek aan te sluiten en ook de link te leggen tussen de chemicaliën agenda en het thema biodiversiteit. We zijn blij dat we via deze samenwerking met andere partijen – een instrument uit onze escalatiestrategie – de dialoog beter op gang hebben gekregen. Hoewel Costco in de toon van het gesprek laat blijken graag de regie te houden over de duurzaamheidsagenda, merkte de onderneming ook dat het de wensen van aandeelhouders niet kan negeren. Zo werd op de aandeelhoudersvergadering in januari een resolutie over aanscherping van het klimaatbeleid met bijna 70% van de stemmen aangenomen. Naar aanleiding daarvan is een nieuw klimaat actieplan geformuleerd. Daarin is ook – zoals hierboven onder 'samenwerking' genoemd – opgenomen dat de onderneming met het TNFD raamwerk voor analyse van biodiversiteitsimpact aan de slag gaat. Dit is in onze visie een belangrijke stap om de impact op verlies van biodiversiteit meer systematisch in kaart te brengen zodat daar vervolgens ook de aanpak beter op gestuurd kan worden. Hoewel Costco deze toezegging deed aan Vancity, naar aanleiding de door hen ingediende resolutie, noteren we deze ontwikkeling toch als een mijlpaal, vanwege onze nauwe samenwerking met Vancity in de dialoog met Costco. Om deze voortgang te markeren, noteren we dit als mijlpaal 'toezegging'.

Kroger

In oktober spraken we met Kroger. Ook bij Kroger zien we voortgang op gebied van de aanpak van verlies van biodiversiteit. Zo noemt Kroger in het duurzaamheidsverslag het voornemen om de rapportages in lijn te brengen met de aanpak van TNFD en/of de Science-Based Targets for Nature (SBTN) aanpak. Omdat we in de dialoog met Kroger expliciet hadden gevraagd om het volgen van een van deze standaarden voor analyse van biodiversiteitsimpact en risico's, noteren we dit voornemen als een mijlpaal voor een toezegging. In het gesprek kwam ook Kroger's aanpak van verduurzaming van landbouwmethoden aan de orde, en de gesprekken die de onderneming voert met toeleveranciers, over het terugdringen van de risico's van betrokkenheid bij ontbossing. Verder heeft Kroger in 2022 aangekondigd de klimaatdoelen aan te scherpen en daarbij ook een 'scope 3' doel te stellen volgens de 'science-based targets' aanpak. Voor Kroger en sectorgenoten, zijn de CO₂ emissies uit de

landbouw een belangrijk deel van de totale 'scope 3'. En het beperken van klimaatverandering is ook voor behoud van biodiversiteit van groot belang.

Tyson

In november spraken we Tyson, voor de tweede maal dit jaar. De onderneming vertelde ons begin dit jaar al te werken aan een herijking van de duurzaamheidsstrategie. Onze wensen op gebied van biodiversiteit, zoals een structurele analyse van de impact op- en risico's van biodiversiteitsverlies en het aanscherpen van de doelen ten aanzien van het stoppen van ontbossing, kwamen dus op het juiste moment. In het gesprek in november bespraken we de voortgang die we zagen in het nieuwste duurzaamheidsrapport, zoals een nieuwe materialiteitsanalyse. Tyson toonde zich ook bereid om aan de slag te gaan met het raamwerk van de TNFD. Dit is een belangrijke toezegging ten aanzien van een systematische analyse van biodiversiteitsimpact en risico's. Hoewel we nog even moeten afwachten hoe Tyson met het TNFD-raamwerk aan de slag gaat, noteren we de toezegging als een mijlpaal voor voortgang. Verder heeft Tyson ook de klimaatdoelen aangescherpt volgens de science-based targets aanpak, om de doelen beter in lijn te brengen met de doelen van het Klimaatakkoord van Parijs.

Vervolg

In 2023, het laatste jaar van dit engagement project, willen we met alle ondernemingen nog tenminste 1 gesprek voeren. Inzet daarbij is verdere concrete toezeggingen ten aanzien van het reduceren van verlies van biodiversiteit. Ook de doelen uit het in december in Montreal vastgestelde nieuwe verdrag voor de aanpak van verlies van biodiversiteit (Global Biodiversity Framework) zullen we daarbij aan de orde stellen. Ook blijven we de ontwikkelingen rond het collectieve engagement programma 'Nature Action 100' op de voet volgen. De kans is groot dat dit programma ook een aantal van de ondernemingen in onze dialoog als doelwit kiest. In dat geval kunnen we met onze ervaring mogelijk een rol spelen in dit nieuwe programma.

Goede en beschikbare medicijnen

Medicijnen, en daarmee de farmaceutische sector, zijn van groot belang voor een goede gezondheidszorg. Dankzij de ontwikkeling van goede medicijnen is een behandeling van een grote groep aandoeningen mogelijk geworden. Hoewel de farmaceutische sector dus een belangrijke en nuttige rol vervult, spelen er verschillende problemen en misstanden.

Achtergrond van het thema

Een aantal belangrijke misstanden in de farmaceutische sector zijn:

- Het prijsbeleid van sommige medicijnen, dat behandelingen ontoegankelijk maakt;
- De omgang met patenten en regelgeving die prijzen opdrijft en de toegankelijkheid van medicijnen vermindert;
- Corruptie en het verlenen van gunsten aan zorgverleners om de verkoop van medicijnen te verhogen;
- Het onvoldoende ontwikkelen van medicijnen met een groot maatschappelijk belang, vanwege een relatief kleine afzetmarkt;
- Verslavingen aan sommige pijnstillers, onder andere in de Verenigde Staten lopen hierover rechtszaken.

De Covid-19 pandemie heeft deze misstanden extra in de schijnwerpers gezet. De farmaceutische sector speelt een belangrijke rol in het oplossen van de pandemie, zowel in maatschappelijke als economische zin. Dit is echter alleen effectief als de sector inzet op een goede beschikbaarheid van medicijnen, een prijsstelling die wereldwijde toegang mogelijk maakt en op langere termijn inzet op medicijnen, die toekomstige pandemieën kunnen bestrijden.

Doel van thema

Er zijn verschillende stappen, die ondernemingen op dit thema kunnen zetten. Op basis van onze uitgangspunten en voorbereidend onderzoek hebben we de volgende hoofddoelstellingen geselecteerd die, worden vertaald in bedrijfsspecifieke doelen:

- Het doel om medicijnen betaalbaar en toegankelijk te maken en een centrale plek te geven in de bedrijfsstrategie;
 - ✓ Het ontwikkelen van een transparant en verantwoord prijsbeleid. Denk aan een koppeling tussen de prijs van het medicijn, de gerealiseerde gezondheidswinst en de ontwikkelingskosten;
 - ✓ Op een verantwoorde manier omgaan met patenten en licenties, die voorkomt dat medicijnen onbereikbaar worden;

- ✓ Het sturen op maatschappelijke impact, gezondheidswinst en veilige medicijnen, ook in research & development;
 - ✓ De verankering van internationale standaarden, onder andere van de Wereldgezondheidsorganisatie.
- Het hebben van een gedegen beleid, implementatie en onafhankelijke monitoring om corruptie, oneerlijke handelspraktijken en belastingontwijking te voorkomen.
 - Het vergroten van de transparantie en rapportage over de bovengenoemde onderwerpen voor investeerders, consumenten en andere stakeholders. Inclusief tax-transparency, lobby-activiteiten en betalingen aan zorgverleners.
 - Bovenstaande doelstellingen een plek te geven in het variabele beloningsbeleid.

Bovenstaande punten hebben we een plek gegeven in het *investor statement* over de Covid-19 crisis, dat we in april 2020 in samenwerking met diverse investeerders hebben opgesteld voor de farmaceutische sector.

Vervolgstappen Investor Statement

In 2020 hebben we het initiatief genomen voor een investor statement over de rol van de farmaceutische sector in de Covid-19 pandemie. We riepen hierbij de sector op verder te kijken dan korte-termijn financiële belangen en alles op alles te zetten voor een effectieve bestrijding van Covid-19 wereldwijd. In totaal hebben zich meer dan 40 investeerders bij het initiatief aangesloten (vermogensbeheerders, pensioenfondsen en verzekeraars). De gehele groep vertegenwoordigt een totaal vermogen van meer dan €2000 miljard. We hebben over dit statement diverse gesprekken gevoerd met de aangeschreven ondernemingen.

Als vervolg hebben we uit naam van 65 institutionele beleggers begin 2022 een brief gestuurd naar Johnson & Johnson, Pfizer, Moderna en AstraZeneca, waarin we de farmaceuten oproepen om een Eerlijkere Verspreiding van Vaccins een plek te geven in het beloningsbeleid. Opname van dit thema is een lakmoesproef voor de mate waarin een bedrijf belang hecht aan het onderwerp en de mate waarop het bestuur stuurt. Alle bedrijven hebben op de brief gereageerd en met Johnson & Johnson, Pfizer en Moderna is deze in detail besproken.

Een belangrijke uitkomst van de gesprekken was dat de ondernemingen open stonden om het een plek te geven in het beloningsbeleid, maar dat zij nog worstelde met goede doelstellingen. Daarom hebben we met een kerngroep van investeerders, met input van experts zoals Access to Medicine, gewerkt aan het opstellen van een lijst van voorwaarden en logische doelstellingen om op te nemen in de strategie en het beloningsbeleid voor de farmaceutische sector.

Er is in de tweede helft van 2022 een nieuwe brief opgesteld en verstuurd naar een bredere groep van farmaceuten, met ons voorstel van doelstellingen om op te nemen in het beloningsbeleid. Op basis van de brief hebben er verschillende gesprekken plaatsgevonden, waarover wij in dit hoofdstuk zullen rapporteren.

De doelstellingen zijn gericht op het structureel oplossen van de problematiek. Dit engagement thema sluit met name aan bij de volgende Sustainable Development Goals:

- **SDG 3: Goede Gezondheid & Welzijn**

We richten ons op het onderliggende doel 3.8, dat zorgt voor een universele ziekteverzekering, met inbegrip van bescherming tegen financiële risico's, toegang tot kwalitatief hoogwaardige, essentiële gezondheidszorg en toegang tot de veilige, doeltreffende, kwalitatief hoogwaardige en betaalbare essentiële geneesmiddelen en vaccins voor iedereen. Ook richten we ons op onderliggend doel 3.b.

Geselecteerde sectoren & bedrijven

De wereld telt veel farmaceutische ondernemingen. Om focus aan te brengen in ons engagementprogramma selecteren we 7 ondernemingen op basis van de volgende uitgangspunten:

- De onderneming maakt via aandelen en/of bedrijfsobligaties deel uit van onze beleggingsportefeuille;
- Diverse databronnen (onder andere MSCI, Access to Medicine en eigen onderzoek) maken duidelijk dat de onderneming stappen kan zetten op het thema Goede en Beschikbare Medicijnen;
- De onderneming is relevant voor de Nederlandse zorgmarkt;
- Op basis van eigen analyse is het waarschijnlijk dat engagement met de desbetreffende onderneming effectief kan zijn, bijvoorbeeld door middel van samenwerking met andere investeerders.

Access to Medicine

De stichting Access to Medicine, gevestigd in Amsterdam, zet zich in om medicijnen wereldwijd toegankelijk te maken, met name in ontwikkelingslanden. Om dit te bereiken, publiceert Access to Medicine diverse ranglijsten waarop farmaceuten worden gerangschikt op de thematiek Ontwikkelen en het Beschikbaar Maken van Medicijnen. De bekendste ranglijst is de Access to Medicine index, die de 20 grootste farmaceuten wereldwijd rangschikt. In januari 2021 heeft Access to Medicine de 18 meest recente versie van deze index geopenbaard. De stichting publiceert ook ranglijsten over de inspanningen van ondernemingen om vaccins beschikbaar te maken en resistentie tegen antibiotica te bestrijden. De resultaten worden gebruikt door een brede coalitie van investeerders om farmaceuten aan te sporen om medicijnen wereldwijd beter beschikbaar te maken. We zijn actief lid van deze coalitie en gebruiken de onderzoeksresultaten om onze dialogen gedegen voor te bereiden.

Meer informatie is te vinden op: <https://accesstomedicinefoundation.org/>

Voortgang

In de tweede helft van 2022 hebben we op diverse manieren contact gehad met de farmaceuten die zijn opgenomen in dit engagement programma, namelijk:

- via onze engagementgesprekken;
- door deelname aan een ronde tafel bijeenkomst met farmaceuten;
- onze brieven over het geven van een plek aan toegang tot medicijnen in het beloningsbeleid en;
- door deelname aan een bijeenkomst van de Access to Medicine Index.

We sluiten na 3 jaar onze engagement op dit thema af. Hieronder geven we daarom, naast de stappen van het afgelopen halfjaar, onze conclusie van elk engagementtraject.

Biogen

Met Biogen hadden we in december een gesprek met de voorzitter van de raad van bestuur en de voorzitter van de remuneratiecommissie. We spraken over hoe ESG-doelstellingen, en toegang tot medicijnen in het bijzonder, een plek in het beloningsbeleid kunnen krijgen. De onderneming heeft de thema's Klimaat en Diversiteit al toegevoegd als ESG-doelstellingen in het beloningsbeleid. Biogen staat ook open om toegang tot medicijnen toe te voegen als doelstelling in het beloningsbeleid. Het worstelt echter nog met deze doelstelling, omdat het druk ervaart van andere investeerders om terughoudend te zijn.

Wij hebben in het gesprek aangegeven dat een logische eerste stap zou kunnen zijn om bij het thema Diversiteit ook medicijnonderzoek te integreren. Immers, op dit moment wordt bij veel medicijnonderzoek nog onvoldoende rekening gehouden met verschillen tussen mannen en vrouwen, bevolkingsgroepen en de gezondheidszorg in diverse landen. Ook voor de toegang tot medicijnen zou dat een logische eerste stap zijn om te integreren in het beloningsbeleid.

Biogen gaat onze aanbeveling onderzoeken en bespreken binnen het bestuur. Hoewel dit mogelijk tot stappen leidt, is het nog onzeker of dit ook in de praktijk wordt gebracht. Ook omdat Biogen nog stappen dient te zetten op de betaalbaarheid van haar medicijnen, sluiten we deze engagement af zonder positieve voortgang op mijlpaal 4 en 5.

Novartis

Met Novartis hadden we dit halfjaar meerdere gesprekken. Eén gesprek over de uitkomsten van de Access to Medicine Index en één gesprek over het opnemen van het thema toegang tot medicijnen in het beloningsbeleid. Novartis is, in vergelijking met andere farmaceuten, vrij ver op dit thema.

In de nieuwe beoordeling van de Access to Medicine Index laat de onderneming zien meerdere stappen te hebben gezet. Zo heeft de onderneming een ESG-raad opgericht, zich aangesloten bij een coalitie voor verbeterde toegang tot medicijnen ter behandeling van kanker en heeft het licenties beschikbaar gemaakt voor het medicijn Nilotinib. Als gevolg kan dit medicijn beter en goedkoper beschikbaar komen in ontwikkelingslanden. Ook wat betreft het beloningsbeleid, heeft Novartis toegang tot medicijnen een plek gegeven in de jaarlijkse doelstellingen. We hebben Novartis aanbevolen dit thema ook op te nemen in de lange termijn doelstellingen. Novartis gaf aan dit mee te nemen voor de aankomende herziening. We sluiten deze engagement met succes af.

Gilead

Met Gilead hebben we in het tweede halfjaar meerdere gesprekken gehad. In het eerste gesprek spraken we met de

onderneming over de uitkomsten van een resolutie, die we met een groep investeerders hadden ingediend voor de aandeelhoudersvergadering in de eerste helft van het jaar. In deze resolutie riepen we de onderneming op om meer transparantie te geven over haar lobbyactiviteiten en te zorgen dat deze activiteiten niet in strijd handelen met haar ESG-doelstellingen. Deze resolutie ontving op de aandeelhoudersvergadering van 2022 ongeveer 50% van de stemmen. In het gesprek gaf Gilead aan stappen te gaan zetten op dit thema, waaronder het doorlichten van haar huidige lobbyactiviteiten, lidmaatschappen aan sectororganisaties en transparantie hierover te vergroten.

Het tweede gesprek ging over de uitkomsten van de Access to Medicine Index. De onderneming heeft een aantal stappen gezet, zoals een samenwerking om de behandeling van hepatitis in Vietnam en de Filipijnen te verbeteren. Relatief is Gilead echter net als vorig jaar op de 14^e plaats geëindigd. De onderneming heeft daarom nog verschillende stappen te zetten om medicijnen wereldwijd beter toegankelijk te maken. Toch sluiten we deze engagement succesvol af, met name omdat onze gesprekken, in combinatie met escalatie via een resolutie, uiteindelijk resultaat heeft opgeleverd en duidelijk te koppelen is met onze engagementactiviteiten.

Aurobindo

Bij Aurobindo is het, ondanks vele e-mails en telefoontjes via meerdere contactpersonen, niet gelukt een gesprek tot stand te brengen in H2 2022. Dit is teleurstellend aangezien de onderneming in H1 2022 had toegezegd een gesprek te organiseren. Hoewel we inhoudelijke vooruitgang zien wat betreft het ESG-beleid, sluiten we deze engagement onsuccesvol af. Het is niet gelukt meerdere gesprekken in te plannen en de onderneming heeft de boot voor een diepgaande dialoog afgehouden.

Bayer

Met Bayer hebben we in het tweede halfjaar meerdere gesprekken gehad. Het onderwerp 'toegang tot medicijnen in het beloningsbeleid' is niet ter sprake gekomen, aangezien Bayer dit al heeft geïntegreerd in het beloningsbeleid. Het rekent bestuurders af op wereldwijd vergroten van de toegang tot anticonceptie.

Met Bayer is gesproken over het geven van meer transparantie over haar lobbyactiviteiten. De onderneming heeft toegezegd dit te gaan doen en we hebben met Bayer besproken hoe deze transparantie het beste ingevuld kan worden. Bayer gaat in 2023 onze aanbevelingen in de praktijk brengen.

Daarnaast hebben we met de onderneming gesproken over de uitkomsten van de Access to Medicine Index. De onderneming is 4 plaatsen gestegen op de ranglijst (van 13 naar 9). Deze stijging is onder meer te danken aan het versterken van de ESG governance en haar investeringen om de toegang tot anticonceptie, de behandelingen van slaapziekte en de ziekte van Chagas te vergroten. Door deze

voortgang sluiten we deze engagement dan ook met succes af. Een belangrijke kanttekening is dat er op een andere thema, de negatieve impact van bestrijdingsmiddelen bij dochterbedrijf Monsanto op de biodiversiteit, nog een casus in ons normatieve engagement programma speelt.

Johnson & Johnson

Johnson & Johnson hebben we in oktober een brief gestuurd met onze suggesties om de toegang tot medicijnen een plek te geven in haar beloningsbeleid. We hebben deze brief gepresenteerd op een ronde tafel bijeenkomst voor farmaceutische ondernemingen, waar ook Johnson & Johnson aanwezig was. De onderneming heeft daarnaast schriftelijk gereageerd op de brief. De onderneming liet weten onze brief te delen met de betrokken bestuurders en het mee te nemen in haar evaluatie van het beloningsbeleid. De onderneming deed echter nog geen concrete toezeggingen.

Wat betreft de uitkomsten van de Access to Medicine Index zien we dat de onderneming een aantal stappen heeft gezet. Zo heeft de onderneming 270 miljoen aan Covid-19 vaccins tegen kostprijs beschikbaar gemaakt in ontwikkelingslanden. Daarnaast heeft de onderneming een nieuwe strategie en doelstellingen opgesteld op het gebied van toegang tot medicijnen. Eén van de doelstellingen is dat voor elk medicijn of vaccin een plan wordt opgesteld om de toegang tot deze medicijnen te vergroten. De onderneming heeft daarnaast doelstellingen opgesteld voor toegang tot haar medicijnen op het gebied van HIV, schizofrenie en Tuberculose. Deze stappen hebben ertoe geleid dat de onderneming 1 plaats is gestegen in de Access to Medicine Index (van plaats 3 naar 2) en het één van de best scorende ondernemingen van de index is.

Hoewel het in deze engagementcasus lastig is om een direct causaal verband te leggen, zien we dat de onderneming stappen heeft gezet op diverse punten die we in onze engagement hebben besproken. We ronden deze engagement dan ook positief af. Ook bij Johnson & Johnson hebben we hierbij de kanttekening dat de onderneming nog verschillende stappen kan zetten rondom de betaalbaarheid van medicijnen en de transparantie hierover.

Abbvie

Ook Abbvie hebben we een brief gestuurd over het integreren van doelstellingen op het gebied van toegang tot medicijnen in haar beloningsbeleid. Abbvie heeft vorig jaar al eerste stappen gezet, naar aanleiding van een mede door ons ingediende resolutie. Met deze brief vragen we hen extra stappen te zetten.

In de tweede helft van 2022 hebben we weer een resolutie ingediend bij Abbvie voor de aandeelhoudersvergadering van 2023, over het gebruik van zogenaamde secundaire en tertiaire patenten. Dit zijn patenten die worden ingediend na het aflopen van een eerst patent. Hierdoor houdt een farmaceut voor zeer lange tijd een monopolie op een medicijn, waardoor de prijzen zeer hoog blijven en de

toegankelijkheid onder druk staat. Zo heeft Abbvie voor haar medicijn Humira 130 patenten geregistreerd. De resolutie roept de onderneming op om transparant te zijn of en hoe maatschappelijke impact wordt meegewogen bij de besluitvorming voor het indienen van secundaire en tertiaire patenten.

Op het gebied van Access to Medicine heeft Abbvie een aantal stappen gezet, maar relatief minder dan andere farmaceuten. De onderneming is dan ook twee plaatsen gedaald op de Access to Medicine Index (van plaats 17 naar 19). Door het succes dat we met onze resolutie hebben behaald, sluiten we deze engagement positief af. Echter met een belangrijke kanttekening dat de onderneming duidelijk achterloopt op het toegankelijk maken van medicijnen, en dat de onderneming nog vele stappen te zetten heeft op dit thema. In 2023 zullen nog twee gesprekken met de onderneming plaatsvinden over het beloningsbeleid en onze resolutie. Aangezien we dit thema afsluiten wordt hierover in de volgende rapportage gerapporteerd in het hoofdstuk “Collectieve Initiatieven”.

Roche

Ook Roche hebben we een brief gestuurd over haar beloningsbeleid. De onderneming heeft toegezegd deze brief met de verantwoordelijke bestuurders te delen. In de eerste helft van 2022 hebben we Roche de suggestie gedaan om de transparantie over haar lobbybeleid te verbeteren. We hebben Roche in de tweede helft van 2022 gevraagd of dit zal leiden tot een aanpassing van haar beleid en rapportage. De onderneming liet weten dit nog niet op korte termijn te gaan doen.

Wat betreft de Access to Medicine Index heeft de onderneming een aantal verbeteringen laten zien. Zo zal het haar PCR testen voor Covid-19 opnemen in een programma om wereldwijd de toegang tot deze testen te verbeteren. Dit is een belangrijke stap, aangezien de onderneming in het begin van de Covid-19 pandemie veel kritiek heeft ontvangen wat betreft het onvoldoende leveren van testvloeistoffen en het onmogelijk maken hier alternatieven voor te gebruiken. Relatief is Roche 1 plaats gedaald op de Access to Medicine ranglijst (van 9 naar 10).

Hoewel we een open dialoog hebben gehad met de onderneming, sluiten we deze engagement niet af met voortgang op mijlpaal 4 en 5. Wij zien relatief te weinig voortgang bij de onderneming op de door ons opgebrachte verbeterpunten.

Conclusie

We hebben in dit engagementtraject verschillende verbeteringen afgedwongen bij farmaceuten. Toch sluiten we deze engagement af met gemengde gevoelens. Juist over onderwerpen die raken aan de financiële prestaties van farmaceuten, zoals patenten en prijsbeleid, reageerde ondernemingen defensief op de dialoog en zien we onvoldoende vooruitgang. Een belangrijke reden waarom we, in vergelijking met andere thema's, veel

escalatiemechanismes hebben ingezet. Van investor statements, resoluties, de media opzoeken tot vragen op aandeelhoudersvergaderingen. Juist door het inzetten van deze stappen hebben we een aantal toezeggingen kunnen binnenhalen, terwijl dit op andere thema's in het thematisch engagement programma niet direct nodig was voor het behalen van resultaat. Daarnaast zien we ook grote verschillen tussen de ondernemingen. Over het algemeen was de dialoog met de Europese farmaceuten opener en effectiever, terwijl bij de farmaceuten uit de Verenigde Staten de toon defensiever was en er meer weerstand was om stappen te zetten. Door samen te werken met andere investeerders was het mogelijk om meer druk te zetten bij de dialogen. Ook de kennis en uitkomsten van de Access to Medicine Index hielpen om de dialoog op gang te brengen en gericht te voeren.

Human Capital

Een goed personeelsbeleid is van strategisch belang voor ondernemingen. Uit onderzoek van *Global Intangible Finance Tracker* in 2018 blijkt dat het Human Capital en de heersende cultuur gemiddeld 52% van de marktwaarde van de onderneming bepalen.

De wijze waarop het management met haar personeel omgaat en in staat stelt zich te ontwikkelen, kan het verschil maken en concurrentievoordeel opleveren. Bijvoorbeeld in relatie tot het verhogen van de productiviteit en het aantrekken en behouden van voldoende gekwalificeerd en betrokken personeel. Digitalisering en vergrijzing in sommige markten en industrieën vergroten deze uitdagingen.

Achtergrond van het thema

Uit onderzoek van MSCI¹⁹ blijkt dat ondernemingen zijn onder te verdelen in drie categorieën als het gaat om het helpen van hun medewerkers om hun menselijk kapitaal te optimaliseren en personeelsgerelateerde risico's te minimaliseren.

- In staat zijn om kostenefficiënt gekwalificeerd personeel aan te trekken en te behouden;
- De maximale toegevoegde waarde uit medewerkers halen;
- Te voldoen aan arbeidsnormen en wet- en regelgeving en juridische procedures voorkomen.

Door op een goede manier met haar personeel om te gaan kan een onderneming een positieve maatschappelijke bijdrage leveren. Zo kan zij een belangrijke rol spelen in het opleiden van (potentiële) werknemers, het bieden van een eerlijk loon, zorgen voor gezonde werkomstandigheden en het bieden van gelijke kansen voor iedereen. Zo kunnen ondernemingen een belangrijke rol spelen in het behalen van de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties, in het bijzonder SDG's 4, 5 en 8.

Doel van thema

Human Capital is een complex onderwerp, zeker voor ondernemingen met honderdduizenden medewerkers en meerdere vestigingen wereldwijd. Daarom hebben we op meerdere niveaus doelstellingen geformuleerd waarop een onderneming stappen kan zetten. Afhankelijk van de onderneming leggen we de nadruk op één of meer van deze doelstellingen en maken we deze specifiek. Onderstaand de doelstellingen voor het thema:

- Het bedrijf heeft beleid ontwikkeld op het onderwerp Human Capital, inclusief doelstellingen. Ook heeft het onderwerp een gedegen plek in de governance en het beloningsbeleid;
- Het bedrijf implementeert haar beleid in haar eigen bedrijfsvoering en ziet actief toe op de voortgang;
- Het bedrijf zorgt dat de randvoorwaarden voor Human Capital gewaarborgd zijn in de eigen bedrijfsvoering;
- Het bedrijf werkt samen met andere partijen, bijvoorbeeld via sectorinitiatieven, aan de bevordering van goed werkgeverschap;
- Het bedrijf is op het thema transparant naar investeerders en andere belanghebbenden en rapporteert over haar beleid en de implementatie en de voortgang ervan. Denk bijvoorbeeld aan het rapporteren van het percentage flexcontracten en de onderlinge loonverschillen.

Dit engagement thema sluit aan bij de volgende SDGs:

• SDG 4: Kwaliteitsonderwijs

We focussen ons met name op de het onderliggende doel 4.4 en de bijbehorende indicator 4.4.1, die zich richten op het verbeteren van de competenties, inclusief technische en beroepsvaardigheden voor werkgelegenheid, goede banen en ondernemerschap.

• SDG 5: Gendergelijkheid

We focussen met name op het onderliggende doel 5.1, dat zich richt op het beëindigen van alle vormen van discriminatie tegen vrouwen en meisjes en het doel 5.1.1, dat zich richt op het handhaven en toezicht houden op de bevordering van gelijkheid en antidiscriminatie op basis van geslacht.

• SDG 8: Eerlijk werk en economische groei

We focussen op het onderliggende doel 8.3, dat zich richt op het bevorderen van beleid gericht op ontwikkeling en ondersteuning van productieve activiteiten, het creëren van eerlijk werk, ondernemerschap, creativiteit en innovatie en 8.8 dat zich richt op arbeidsrechten en -omstandigheden en onderliggend doel 8.8.2, dat zich richt op toename van naleving van arbeidsrechten en nationale wetgeving.

Geselecteerde sectoren & bedrijven

We zijn eind 2019 met het thema Human Capital van start gegaan. Er zijn twee sectoren geselecteerd; cruisereederijen en restaurants, die we verder zullen toelichten.

De cruisereederijen zijn een subsector van de hotels & reizen sector. Human Capital is een belangrijk thema voor deze sector vanwege het grote aantal medewerkers. Deze zijn meestal laaggeschoold, hebben vaak flexcontracten of zijn onderaannemers, ontvangen lage lonen en genieten weinig wettelijke bescherming, doordat ze grotendeels werkzaam zijn buiten de territoriale wateren. De industrie

¹⁹ MSCI: Human Capital Risks in a changing world (20190

kent een geschiedenis van arbeidsconflicten. Het risico op ontevredenheid onder medewerkers is hoog.

De tweede sector is de restaurantsector, die zich kenmerkt door het hoge aantal medewerkers. De ondernemingen die in deze sector geselecteerd zijn, maken vaak gebruik van franchisenemers. Dit model garandeert relatief stabiele kasstromen en zorgt ervoor dat de franchise-organisatie niet direct verantwoordelijk is voor de loonkosten en andere werknemersverplichtingen. In de Verenigde Staten heeft het franchisemodel veel discussie opgeleverd over werkgeversaansprakelijkheid. Tot recent was de joint employer rule van toepassing. Deze wet, gerelateerd aan gezamenlijk werkgeverschap van franchisegever en franchisenemer, heeft betrekking op het inhuren of ontslaan van een werknemer, werktijden, de hoogte van lonen, de wijze van loonuitbetaling en het bijhouden van werkgelegenheidsgegevens. Door het recent terugdraaien van de wetgeving zijn de arbeidsomstandigheden verslechterd voor medewerkers van franchise-organisaties en dreigen er arbeidsconflicten te ontstaan.

Pandemic 50

In het engagement hebben we in de afgelopen 2 jaar intensief samengewerkt met Pandemic 50 coalitie, met onder andere LGIM, APG, CalSTRS en Resona AM. Via deze samenwerking, bedoeld om de sociale impact van de pandemie te adresseren, hebben we 50 ondernemingen geanalyseerd op hun omgang met Human Capital en hun reactie op de Covid-19 pandemie. Belangrijke conclusies zijn dat de ondernemingen onvoldoende rapporteren op het gebied van Human Capital en daarnaast vaak naar hun personeel kijken als een kostenpost in plaats van een belangrijk fundament voor hun strategie en succes. De uitkomsten van deze analyses zijn gebruikt in het engagement. De samenwerking met andere asset managers uit verschillende continenten stelde ons in staat om gezamenlijk effectief engagement te voeren. Hoewel deze formeel beëindigd is, blijven we ook de komende tijd informeel de samenwerking zoeken met de deelnemers van Pandemic 50.

Voortgang thema

We sluiten dit engagement na 3 jaar af. In de onderstaande tekst geven we een overzicht van de gesprekken die we in het afgelopen halfjaar hebben gevoerd en maken we per onderneming de balans op.

Tijdens de tweede helft van 2022 hebben we gesproken met Sodexo, Carnival en Royal Caribbean Cruises. Van Starbucks hebben we per e-mail antwoord gekregen op onze vragen. Met McDonald's is het helaas niet gelukt om een vervolgesprek te organiseren.

Sodexo

In december 2022 spraken we wederom met Sodexo. Het was een open en constructief gesprek. Zo vertelde Sodexo meer over hun aangescherpte strategie en hoe ze leefbaar loon een plek geven in hun beleid en in de diverse landen waar de onderneming actief is. We zien dat Sodexo open staat voor feedback en hier actief mee aan de slag gaat. Door de stappen die de onderneming ook daadwerkelijk heeft gezet, onder andere de eerste stappen voor de invoering van een leefbaar loon en het vergroten van de transparantie over haar omgang met medewerkers kunnen we deze engagement positief afsluiten.

McDonald's

Onze engagement met McDonald's sluiten we niet met succes af. Hoewel we in 2021 en de eerste helft van 2022 inhoudelijke gesprekken hebben gevoerd, ook met het bestuur van de onderneming, zien we te weinig voortgang. Positief is dat de onderneming wel een goed beleid heeft voor haar werknemers en dit ook een plek heeft gegeven in haar beloningsbeleid. Echter is de vertaling van dit beleid naar andere markten buiten de Verenigde Staten en naar de restaurants die worden geleid door franchisenemers onvoldoende. Ook heeft de onderneming nog onvoldoende nagedacht over het thema leefbaar loon.

Starbucks

De dialoog met Starbucks is de afgelopen jaren moeizaam verlopen. De onderneming krijgt veel kritiek op haar omgang met personeel en houdt kritische vragen en gesprekken af. We hebben in oktober 2022 een aantal vragen toegestuurd met een verzoek voor een gesprek. Starbucks heeft een gesprek afgehouden maar wel schriftelijk op onze vragen gereageerd. Starbucks laat zien stappen te zetten richting haar werknemers. Onder andere door het verhogen van lonen en het verbeteren van arbeidsvoorwaarden, bijvoorbeeld bij ziekte van werknemers. Ook zet de onderneming in op het versterken van diversiteit in haar onderneming, bijvoorbeeld door carrièremogelijkheden beter onder de aandacht te brengen. Toch zijn er nog steeds zorgen over de omgang met vakbondsvrijheid en het betalen van een leefbaar loon in de koffieketen. Daarom sluiten wij deze engagement toch zonder succes af.

Royal Caribbean Cruises

In ons gesprek met Royal Caribbean Cruises (RCL) hebben we gesproken over de stappen die de onderneming heeft gezet en in het nieuwe jaarverslag heeft benoemd. Positief hierbij, en conform eerdere vragen en toezeggingen, is dat de onderneming een leefbaar loonbeleid aan het uitrollen is. Ook is de onderneming meer gaan rapporteren over onder andere de geografische verdeling van haar werknemers. We sluiten deze engagement dan ook positief af, maar zien ook nog genoeg noodzaak voor additionele stappen, zoals het beter waarborgen van de arbeidsrechten van werknemers op haar schepen.

Carnival

Ook met Carnival sluiten we onze engagement positief af. In het gesprek dat we in september 2022 met de onderneming hadden zien we goede voortuitgang. De onderneming heeft een mensenrechtenbeleid gepubliceerd, en hoewel dit nog niet perfect is, is dit een stap vooruit. Ook positief is dat de onderneming werkt aan een leefbaar loon voor haar werknemers op zee, nadat het dit al heeft ingevoerd voor haar werknemers op de wal in de VS. In de afgelopen jaren hebben we gezien dat de onderneming open staat voor de dialoog en hebben we zowel met bestuurders als inhoudelijke experts kunnen spreken. De onderneming neemt onze suggesties serieus en heeft ook daadwerkelijke stappen gezet. We sluiten deze engagement dan ook positief af. Net als bij Royal Caribbean Cruises betekent dit niet dat er geen extra stappen nodig zijn, zoals het waarborgen van de arbeidsrechten van de medewerkers op haar schepen.

Conclusie

Tijdens deze engagement hebben we verschillende verbeteringen afgedwongen bij de geselecteerde ondernemingen. Het verschil in openheid tussen de ondernemingen was groot. Met name McDonalds' en Starbucks stonden minder open voor onze gesprekken en waren defensiever.

Dit verschil in openheid vertaalde zich ook in de verschillen tussen de mijlpalen die bereikt zijn. Juist met de ondernemingen die open stonden voor onze engagement, Sodexo, Carnival en Royal Caribbean Cruises, hadden we meer diepgaande gesprekken en heeft zich dit ook vertaald in toezeggingen en concrete stappen.

Ook bij de ondernemingen die stappen hebben gezet zijn we er echter nog niet. Met name het gebruik van tijdelijke contracten en de onduidelijke arbeidsrechtelijke positie bij werknemers op de schepen van cruiseliners blijven een aandachtspunt.

We kijken positief terug op de samenwerking met andere investeerders in de Pandemic 50. Juist door deze samenwerking kwamen we makkelijker binnen bij ondernemingen en konden we gezamenlijk een gedegen analyse uitvoeren van de prestaties van de ondernemingen op het thema Human Capital. Ook de informatie van het Workforce Disclosure Project, waar wij aan deelnemen, had een grote meerwaarde. In dit initiatief, geleid door ShareAction, worden ondernemingen gevraagd te rapporteren over verschillende onderdelen op de thema's arbeidsrechten en Human Capital.

Arbeidsomstandigheden

Naleving van mensenrechten en fundamentele werknemersrechten in internationale productieketens is niet vanzelfsprekend. Wereldwijd worden meer dan 25 miljoen mensen gedwongen tot arbeid. En ondanks het verbod wordt het aantal kinderarbeiders geschat op 160 miljoen. Ook van een eerlijke beloning is met name bij laaggeschoolde arbeid in productieketens veelal geen sprake. Veel van de slachtoffers van gedwongen arbeid, kinderarbeid en lage beloning zijn afkomstig uit kwetsbare groepen, zoals werklozen en migranten. Vrouwen en meisjes zijn binnen deze groepen vaak extra kwetsbaar.

Om de problematiek aan te pakken, zijn er tal van internationale normen en standaarden opgesteld. De fundamentele principes en rechten op het werk, opgesteld door de aan de Verenigde Naties verbonden Internationale Arbeidersorganisatie (ILO), zijn door vele landen ondertekend. Ze zijn leidend in internationale codes en standaarden voor goed gedrag van (multinationale) ondernemingen, zoals de UN Guiding Principles on Business and Human Rights (UNGP's), de UN Global Compact en de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen. Op hun beurt vormen de OESO-richtlijnen en UNGP's het kader voor Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen²⁰ (IMVO). Veel multinationals onderschrijven deze normen en standaarden, maar naleving in hun volledige productieketen is niet gewaarborgd. Gedwongen arbeid, kinderarbeid en onderbetaling, maar ook ongelijke beloning van mannen en vrouwen komen veelvuldig voor. Dit brengt risico's met zich mee voor de institutionele beleggers.

Financiële instellingen beleggen en investeren wereldwijd in ondernemingen. Vele hiervan zijn mogelijk op enige wijze betrokken bij schendingen van mensen- of arbeidsrechten in hun keten. Voor beleggers is dit niet langer alleen een morele kwestie. Nu de wet- en regelgeving op het vlak van maatschappelijke verantwoordelijkheid en due diligence toeneemt, wordt het beleggen in ondernemingen die (in)direct betrokken zijn bij schendingen van werknemersrechten in toenemende mate een maatschappelijk en financieel materieel risico. Dit engagementprogramma is gericht op het identificeren en reduceren van deze risico's.

Doel van thema

- De onderneming heeft een adequaat mensenrechtenbeleid, in overeenstemming met de UN Guiding Principles on Business and Human Rights²¹en:

²⁰ www.imvoconvenanten.nl

²¹ Inclusief een procedure voor 'herstel en verhaal', respect voor de UN Global Compact Women's Empowerment Principles en (indien relevant) het recht op 'free, prior informed consent' (FPIC).

- heeft een adequate gedragscode voor toeleveranciers, waarin het naleven van mensenrechten en fundamentele arbeidsrechten inclusief beleid voor Herstel en Verhaal is vereist;
- zet zich in voor het betalen van een Leefbaar Loon, ook door toeleveranciers en producenten in de keten;
- De onderneming implementeert het beleid in de eigen bedrijfsvoering en bij de toeleveranciers en ziet actief toe op de voortgang;
- De onderneming werkt samen met andere partijen zoals vakbonden en sectorinitiatieven aan de bevordering van het naleven van mensenrechten, arbeidsrechten en leefbaar loon in de keten;
- De onderneming rapporteert op transparante wijze aan investeerders, consumenten en andere belanghebbenden over het beleid en de implementatie, monitoring en voortgang ervan.

Voor het toetsen van de voortgang bij de ondernemingen maken we gebruik van rapportages van de ondernemingen en ESG-data van MSCI, maar ook van de benchmarks van de World Benchmarking Alliance (WBA), Know the Chain en het Workforce Disclosure Initiative (WDI). Het beleid en de voortgang ten aanzien van Leefbaar Loon van de ondernemingen volgen we ook met de methodologie van het Platform Living Wage Financials (PLWF).

Dit engagement thema sluit aan bij de volgende SDGs:

- **SDG 1: Geen armoede**

We focussen ons met name op de het onderliggende doel 1.1 en de bijbehorende indicator 1.1.1, die zich richten op het verminderen van armoede.

- **SDG 5: Gendergelijkheid**

We focussen ons op het onderliggende doel 5.1: een einde maken aan alle vormen van discriminatie jegens vrouwen en meisjes, voor zover het gaat om de ongelijke behandeling van werk en inkomen.

- **SDG 8: Eerlijk werk en economische groei**

We focussen ons met name op het onderliggende doel 8.5 gericht op waardig werk en werkgelegenheid, inclusief de indicator 8.5.1, die zich richt op het verhogen van het uurloon. Ook doel 8.7 over gedwongen arbeid, moderne slavernij en mensensmokkel en kinderarbeid is relevant.

- **SDG 10: Ongelijkheid Verminderen**

We focussen ons op het onderliggende doel 10.1 en onderliggende indicator 10.1.1, die zich richten op de inkomensgroei van lage inkomens wereldwijd.

Geselecteerde sectoren & bedrijven

Voor de selectie van ondernemingen voor dit engagementprogramma is onderzocht in welke sectoren het

risico op betrokkenheid bij schendingen van mensenrechten en arbeidsrechten hoog is. Op basis van dit onderzoek hebben we de landbouw- en voedingsmiddelenketen gekozen. Daaronder vallen bijvoorbeeld de koffie-, cacao- en suikerketen, waarin veelvuldig schendingen van arbeidsrechten voorkomen. Voor het onderzoek hebben we gebruik gemaakt van ESG-data van MSCI en diverse studies van de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO), Unicef, de World Benchmarking Alliance, Know the Chain en andere. Vervolgens hebben portfolio due diligence toegepast en onderzocht welke bedrijven uit deze sectoren in de beleggingsportfolio's van klanten voorkomen.

Samenwerking

Achmea IM is nog steeds lid van het Platform Living Wage Financials (PLWF). We zijn lid gebleven van dit platform omdat ook in dit nieuwe engagement programma over arbeidsomstandigheden, het betalen van eerlijke lonen een punt van aandacht is. Met dit nieuwe programma voegen we ook een aantal nieuwe ondernemingen toe aan de lijst van ondernemingen waarmee het PLWF eendialoog voert. Dit zijn Ajinomoto, Carlsberg en George Weston. In het kader van onze deelname aan PLWF werkte Achmea IM mee aan een panelsessie voor de werkgroep 'Food & Agri en Food Retail' en namen we deel aan twee panelsessies op de 'Living wage summit 2022' georganiseerd door IDH in Brussel. Ook schreven we met andere PLWF leden een brief aan Bonsucro, het certificeringsinitiatief voor duurzame suiker. In deze brief benadrukten we het belang van een ambitieuze agenda voor de recent ingestelde werkgroep voor bevordering van leefbaar loon / inkomen in de suikerproductie.

Voortgang thema

Carlsberg

We spraken Carlsberg voor het eerst in november. Na een aanvankelijk wat afhoudende reactie, toonde Carlsberg zich in het gesprek open en constructief. De onderneming heeft een beleid voor bescherming van mensenrechten, maar dat is nog vrij algemeen. Ook is de rapportage vooral een verantwoording van het proces en weinig specifiek over de uitkomst van risicoanalyses en de concrete aanpak om die risico's te reduceren. Wel heeft Carlsberg met een externe mensenrechtenconsultant een nieuwe risicoanalyse gemaakt, die nu in beleid en rapportage verwerkt moet worden. Daarin komen ook de door ons gesignaleerde risico's naar voren. Het gesprek en onze suggesties voor verbetering kwamen daarom ook op een goed moment. Carlsberg wil in 2023 al inzichten uit de risicoanalyse verwerken in het duurzaamheidsverslag. We zullen na het verschijnen van dit verslag een volgend gesprek plannen om verdere verbeteringen te bespreken.

Chocoladefabriken Lindt & Sprüngli AG

Het eerste gesprek met Chocoladefabriken Lindt & Sprüngli AG (Lindt) vond plaats in september. Lindt gaf aan al jaren hard te werken aan het verbeteren van arbeidsomstandigheden in de cacaosector. Maar pas sinds 2020 werkt de onderneming aan een meer structurele mensenrechtenrisico's analyse en beleid. Daarmee

onderkent de onderneming ook de nog beperkte scores op bijvoorbeeld de 'Corporate Human Rights Benchmark' met als verklaring: 'we doen al veel, maar moeten het nog beter opschrijven'. We spraken met Lindt over het verbeteren van het duurzaamheidsverslag, met bijvoorbeeld een meer inhoudelijke, feitelijke rapportage over de uitkomsten van mensenrechtenrisico-analyse over het bestrijden van kinderarbeid en het verbeteren van lonen in de cacaoketen. Ook hebben we Lindt gevraagd om bijvoorbeeld via samenwerking met Bonsucro, het certificeringsinitiatief voor duurzame suiker, het werk aan leefbaar loon in de suikerketen te steunen. De ervaringen in de cacaoketen kunnen daarbij goed van pas komen.

George Weston

We spraken George Weston kort in september en uitgebreider in november. George Weston is een van Canada's grootste private ondernemingen en bestaat uit twee segmenten. Loblaw Companies Limited (Loblaw) is het voedselverwerking-, distributie- en retail-segment. Daarnaast is er Choice Properties Real Estate Investment Trust, het vastgoed-segment. Gezien de aard van het engagement thema, is de dialoog vooral voor de voedingsmiddelen en retail-onderneming relevant. We spraken daarom met de duurzaamheidsexpert van het voedingsmiddelen en retail-segment Loblaw. Dit deel van de onderneming heeft in 2022 een uitgebreide mensenrechtenrisico-analyse laten verrichten door een externe consultant. In die analyse zijn 5 voornaamste risico's gesignaleerd, waaronder gedwongen arbeid, kinderarbeid, discriminatie, arbeidsomstandigheden en beloning. De dialoog met Loblaw komt daarom op een goed moment. In het gesprek hebben we aangegeven welke van de gesignaleerde risico's ook in onze visie prioriteit moeten krijgen. De onderneming toonde zich bereid om ook te kijken naar onze wensen op gebied van leefbaar loon.

The Hershey Company

In september hadden we een eerste gesprek met The Hershey Company (Hershey). De mensenrechtenexpert van Hershey informeerde ons over de voortgang in het verbeteren van het mensenrechtenbeleid en rapportage daarover. Op basis van een risicoanalyse heeft Hershey vastgesteld dat voor mensenrechten en arbeidsrechten de productieketens voor cacao, palm olie en suiker de hoog-risico ketens zijn. Het aanpakken van kinderarbeid in de cacaoketen is een belangrijke prioriteit voor Hershey. Maar Hershey werkt ook aan het verbeteren van de lonen in de cacao-productie en neemt deel aan de living wage working group van Bonsucro, een certificeringsinitiatief voor duurzame suiker. We kijken uit naar de voortgang die Hershey kan rapporteren in het volgende duurzaamheidsverslag en zullen naar aanleiding daarvan de onderneming aansporen tot verdere stappen.

The J.M. Smucker Company

Het eerste gesprek met The J.M. Smucker Company (Smucker) vond plaats in september. Wat betreft mensenrechtenrisico's heeft Smucker de productieketens van koffie en vis als hoog-risico geïdentificeerd. De onderneming werkt met externe experts waaronder Verité, een non-profit expertorganisatie op gebied van mensenrechten in wereldwijde productieketens. In de koffieketen werkt Smuckers intensief samen met leveranciers aan het aanpakken van kinderarbeid. En Smuckers zet zich ook in voor verbetering van de inkomsten van boeren in de koffie en cacao-productie. Bijvoorbeeld via het project 'Maximizing Opportunities in Coffee and Cacao in the Americas' (MOCCA). Dit is een samenwerkingsproject met andere branchegenoten en het Amerikaanse ministerie van Landbouw. In de visserijketen werkt Smuckers samen via de 'Seafood taskforce' die tot doel heeft illegale visserij te bestrijden en arbeidsomstandigheden in de visserij wereldwijd te verbeteren. Zowel op gebied van leefbaar loon, maar ook wat betreft het inzichtelijk maken van de risico-analyses en structurele aanpak gesignaleerde risico's kan Smuckers nog flinke stappen zetten. In de volgende gesprekken zullen we ze daartoe verder aanmoedigen.

Vervolg

In de eerste helft van 2023 willen we gesprekken plannen met de ondernemingen waarvan in deze periode al een nieuw duurzaamheidsverslag beschikbaar is. Ook zullen we mogelijk contact hebben met de ondernemingen in het kader van de voortgangsanalyse ten aanzien van leefbaar loon, die we zullen doen vanwege de deelname aan het PLWF.

Mensenrechten en Governance

Het thema Mensenrechten stond en staat volop in de belangstelling. In Nederland heeft het IMVB-convenant een belangrijke rol gespeeld om het onderwerp structureel op de agenda te krijgen. Toch zijn er nog verschillende onderwerpen waar zowel ondernemingen als institutionele beleggers stappen kunnen zetten, zeker als het gaat om preventieve stappen om misstanden te voorkomen. Voorbeelden zijn de onderwerpen "Herstel & Verhaal", "Due Diligence" en hoe ondernemingen om kunnen gaan met het opereren in en/of hun blootstelling aan conflictgebieden of gebieden waar mensenrechten worden geschonden.

De Corporate Human Rights Benchmark²² (CHRB) richt zich op sectoren met een verhoogd risico op mensenrechtenschendingen.

De volgende sectoren zijn geselecteerd door de CHRB:

- Kledingsector;
- Autoindustrie;
- Grondstoffensector;
- Levensmiddelen en landbouwproducten sector;
- ICT-industrie.

²² <https://www.worldbenchmarkingalliance.org/corporate-human-rights-benchmark/>

Mensenrechtenschendingen, zijn een reëel wereldwijd probleem. In ons normatieve engagement programma starten we engagement op met ondernemingen waar schendingen voorkomen met als doel deze te verhelpen. Echter, er zijn veel stappen die ondernemingen met een verhoogd risico op schendingen kunnen nemen om een beter mensenrechten beleid te voeren, met als doel preventieve actie te ondernemen en daarmee juist schendingen te voorkomen.

Op deze wijze kunnen ondernemingen een belangrijke rol spelen in het behalen van de *Sustainable Development Goals* (SDG's) van de Verenigde Naties, in het bijzonder SDG's 1, 8 en 16:

- **SDG 1: Kwaliteitsonderwijs**

Onze focus ligt hierbij met name op onderliggend doel 1.4., dat zich richt op het bevorderen van gelijke rechten voor mensen op economische middelen, toegang tot diensten, technologie en natuurlijke hulpbronnen en eigenaarschap en controle over land. Ook doel 1.5 is van belang, dit doel richt zich op het opbouwen van weerbaarheid van armen en mensen in kwetsbare situaties en op hun blootstelling aan, en kwetsbaarheid voor, economische, sociale en ecologische schokken en rampen beperken.

- **SDG 8: Eerlijk werk en economische groei**

Onze focus ligt hierbij met name op onderliggend doel 8.7, dat zich richt op het nemen van onmiddellijke en effectieve maatregelen om gedwongen arbeid uit de wereld te helpen. Ook richten we ons op onderliggend doel 8.8. dat betrekking heeft op het beschermen en bevorderen van veilige en gezonde werkomgevingen met inbegrip van migrerende werknemers.

- **SDG 16: Vrede, justitie en sterke publieke diensten**

Onze focus ligt hierbij op onderliggend doel 16.1 dat zich richt op een aanzienlijke vermindering van alle vormen van geweld en geweld gerelateerde sterftcijfers. Daarnaast op doel 16.2 dat zich richt op een einde maken aan het misbruik, de exploitatie, de handel en alle vormen van geweld tegen kinderen. En ten slotte doel 16.5 dat zich richt op duurzame wijze een einde maken aan corruptie en omkoperij in al hun vormen.

Doel van thema

Voor ondernemingen met een verhoogd risico op mensenrechtenschendingen zijn er diverse te zetten stappen te identificeren, van een gedegen beleid tot daadwerkelijke verbeteringen in de operaties. We hebben daarom op meerdere niveaus doelstellingen geformuleerd. In onderstaande tabel worden deze doelstellingen getoond. Afhankelijk van de onderneming leggen we de nadruk op één of meer van deze doelstellingen en maken we deze ondernemingsspecifiek.

TABEL 5.3.1 DOELSTELLINGEN MENSENRECHTEN & GOVERNANCE

Doelstelling	Toelichting
Governance	De onderneming heeft het onderwerp Mensenrechten op gedegen wijze bij het bestuur belegd. Er wordt gestructureerd dialoog gevoerd met experts en stakeholders op dit thema.
Beleid	De onderneming heeft gedegen beleid ontwikkeld op het onderwerp Mensenrechten. Ook is er een gedegen uitwerking van de voor de onderneming relevante sub-onderwerpen bijvoorbeeld landrechten, arbeidsrechten, omgaan met conflictgebieden en herstel & verhaal.
Implementatie & monitoring	De onderneming implementeert haar beleid in haar eigen bedrijfsvoering en zet hierin concrete stappen. De onderneming monitort actief het eigen beleid en heeft een klachtenmechanisme opgezet.
Samenwerking in de keten	De onderneming werkt samen met andere partijen, waaronder andere ondernemingen in de toeleveringsketens, met sectorgenoten en andere stakeholders op dit thema.
Transparantie	De onderneming is transparant richting investeerders en andere belanghebbenden en rapporteert over de rol van het bestuur met betrekking tot dit thema, haar beleid, de implementatie en de monitoring. Denk bijvoorbeeld aan het rapporteren over uitkomsten van due diligence en klachtenmechanisme en eventuele genomen acties naar aanleiding hiervan.

Geselecteerde sectoren en ondernemingen

We zijn in de tweede helft van 2022 met het thema Mensenrechten & Governance van start gegaan. Er zijn drie sectoren geselecteerd die aansluiten bij de door CHRB geselecteerde sectoren; Grondstoffen, Telekom en Elektronica.

Mensenrechten spelen een belangrijke rol in de Grondstoffensector. Bijvoorbeeld met betrekking tot eigenaarschap van land en de bijbehorende mineralen. Er zijn al vaker rechtszaken aangespannen tegen ondernemingen in deze sector over bijvoorbeeld de omgang met olielekages en of en hoe een onderneming deze schade herstelt. Daarnaast is het wel of niet opereren in conflictgebieden een belangrijk onderwerp. Zoals onder andere casussen in Zuid-Sudan en Myanmar hebben laten zien. Door de activiteiten van de ondernemingen en de wereldwijde spreiding van deze activiteiten in deze sector is het risico op mensenrechtenschendingen groot.

De tweede sector is de Telecomsector. Deze ondernemingen hebben te maken vraagstukken omtrent opereren in conflictgebieden. Dit gezien de beschikbaarheid van communicatiemiddelen voor inwoners van deze gebieden. Ook hier is Myanmar een relevante casus.

De laatste sector is de Elektronica-sector. Grote spelers opereren wereldwijd en halen hun grondstoffen uit diverse landen. Mensenrechten spelen hierbij een belangrijke rol. De productie van chips is een ander relevant onderwerp niet alleen wat betreft de productie en verkoop van chips, maar ook de export van machines die de chips produceren.

De specifieke ondernemingen zijn geselecteerd op basis van aanwezigheid in de beleggingsportefeuille, diverse data (onder andere MSCI, CHRB) en onze analyse van de onderneming.

Hieronder een overzicht van de geselecteerde ondernemingen.

TABEL 5.3.2 MSCI SECTOR-ANALYSE

Onderneming	ESG score
AT&T Inc.	BBB
ENI SpA	A
General Electric Company	BB
Nokia Oyj	AA
Siemens AG	AA
Sony Group Corporation	AAA
Telenor ASA	AAA
Vodafone Group Plc	AA

Voortgang thema

In het tweede halfjaar van 2022 is het nieuwe thema opgezet. In voorbereiding hiervan is onderzoek uitgevoerd en zijn uiteindelijk de ondernemingen geselecteerd. In de profielen staan de verdere achtergronden per onderneming.

Uit de Telecom sector zijn AT&T (VS), Nokia (Finland), Telenor (Noorwegen) en Vodafone (Verenigd Koninkrijk) geselecteerd. Toegang tot diensten en privacy zijn belangrijke onderwerpen die hier een rol spelen. Ook hoe de ondernemingen omgaan met het opereren in conflictgebieden of in landen waar censuur wordt toegepast zijn relevante onderwerpen voor onze dialoog.

Vanuit de Grondstoffen sector hebben we Eni SpA uit Italië geselecteerd. De onderneming is wereldwijd actief met de winning van grondstoffen die een groot impact op de lokale gemeenschappen kan hebben. De onderwerpen herstel & verhaal en opereren in conflictgebieden zijn daarmee voor beide ondernemingen relevant.

Ten slotte zijn uit de Elektronica sector General Electric Company (Verenigde Staten), Siemens AG (Duitsland) en Sony Group Corporation (Japan) geselecteerd. Deze ondernemingen opereren wereldwijd. De link naar 'human capital' en arbeidsrechten spelen hierbij een rol, evenals het opereren in conflictgebieden. Bij alle geselecteerde ondernemingen zullen we het beleid op deze thema's toetsen en met hen spreken over de aanwezige due diligence en uitkomsten hiervan.

In H2 2022 zijn de brieven uitgegaan om het engagement met de ondernemingen te initiëren.

Vervolg

Meerdere ondernemingen hebben al op de brief gereageerd. Onder andere met Siemens staat al een afspraak ingepland voor begin 2023. Ook met de andere ondernemingen willen we in 2023 één of meerdere gesprekken hebben gevoerd.

5.4. ESG Nederland

Achtergrond

Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen hebben de speciale aandacht van Nederlandse institutionele beleggers vanwege de directe sociaaleconomische belangen die hun bedrijfsactiviteiten met zich meebrengen. Belangrijke strategische besluiten van deze ondernemingen, zoals fusies en overnames, kunnen significante effecten hebben op de lokale werkgelegenheid, de concurrentiepositie van de onderneming en langetermijnwaardecreatie. Ook remuneratievoorstellen of (her)benoemingen van bestuurders leiden regelmatig tot maatschappelijk discussie. We hechten er grote waarde aan om op structurele wijze de dialoog te voeren met Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen. Hierbij toetsten we de beleidsvoorstellen aan de uitgangspunten en best practices van de Nederlandse Corporate Governance Code (herzien in 2016), en sinds 2019 aan de Nederlandse Stewardship Code. Bij het voeren van de dialogen trekken we zoveel mogelijk op in collectief verband, verenigd in Eumedion.

De Stewardship Code geeft ons als institutionele belegger de mogelijkheid verantwoording af te leggen aan deelnemers en klanten over de wijze waarop we invulling geven aan onze aandeelhoudersrechten. De code is in lijn met de verantwoordelijkheden van aandeelhouders ten aanzien van transparantie rond het betrokkenheids- en stembeleid, zoals vastgelegd in de herziene EU-richtlijn aandeelhoudersrechten (Shareholders' rights directive). De Stewardship Code onderstreept het belang van aandeelhoudersbetrokkenheid in het streven naar langetermijnwaardecreatie van de Nederlandse beursondernemingen, zoals vastgelegd in de Nederlandse Corporate Governance Code. Daarnaast verlangt de code van institutionele beleggers de bereidheid om, eventueel samen, een constructieve dialoog aan te gaan met de Nederlandse beursondernemingen en andere belanghebbenden.

Overzicht dialogen

In de tweede helft van 2022 is Achmea IM, namens het Pensioenfonds, in dialoog gegaan met drie Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen. Deze dialogen vonden plaats binnen het Eumedion verband, zie tabel 13.1.1.

TABEL 5.4.1 DIALOGEN MET NEDERLANDSE BEURSGENOTEERDE ONDERNEMINGEN H2 2022

Onderneming	Besproken onderwerpen
Philips	Klimaat, diversiteit, mensenrechten, strategie.
Shell	Klimaat, beloningsbeleid, bestuur.
Vopak	Klimaat en beloningsbeleid

Dialogen met Nederlandse ondernemingen

Philips

In het 2e halfjaar is met de voorzitter van de Raad van Commissarissen van Philips gesproken over het vertrek van Frans van Houten als CEO van Philips en het aantreden van Roy Jakobs als nieuwe CEO. De voorzitter heeft toegelicht waarom er op dit moment gekozen is voor de wisseling, welke overwegingen een rol hebben gespeeld en hoe het proces verlopen is. Wat betreft de timing werd aangegeven dat Philips het een voordeel vond dat de nieuwe CEO het budget voor 2023 kon voorbereiden en daarmee in eigen hand had. Het proces voor opvolging is eind 2021, begin 2022, gestart. Er is zowel naar in- als externe kandidaten gekeken. Hier is ook een recruiter bij betrokken geweest. Dit zorgde voor een internationale lijst. De Raad van Commissarissen had al besproken welke vaardigheden, competenties en ervaring gewenst waren. Begin augustus 2022 werd de keuze gemaakt voor Roy Jakobs. De RvC vindt het een voordeel dat Roy Jakobs bekend is met Dreamstation en de terugroepactie van de apneu-apparaten. Hierdoor kon de nieuwe CEO met dit onderwerp gelijk van start gaan. Philips heeft benadrukt dat Roy Jakobs niet betrokken was bij de start van de problemen met Dreamstation.

Ook is er gesproken over het verloop van de terugroepactie van de apneu-apparaten. Philips geeft aan hard te werken aan een oplossing. Alle relevante apparaten kunnen niet in één keer teruggeroepen en vervangen worden. Dit kost tijd. De terugroepactie gaat de FDA echter te langzaam. Over het nog lopende onderzoek naar de (on)schadelijkheid van de apneu-apparaten op de gezondheid van de gebruikers kon Philips nog niets zeggen. Het is onbekend wanneer het onderzoek is afgerond.

Uiteraard is er ook gesproken over het beloningsverslag van Philips op de jaarlijkse aandeelhoudersvergadering. Wij zijn het niet eens met de discretionaire aanpassing die de RvC heeft toegepast om de doelstellingen aan te passen, waardoor de bonussen toch werden behaald en deze werden uitgekeerd. Zeker gezien de recente problemen met de slaapapneu-apparaten. Ons standpunt is ook toegelicht in het gesprek met Philips in het 1e halfjaar, in aanloop naar de jaarlijkse aandeelhoudersvergadering. Andere aandeelhouders van Philips hebben duidelijk gemaakt dat zij de bonus niet gerechtvaardigd vinden. Zo heeft bijna 80% van de aandeelhouders tegen het beloningsverslag gestemd. De reactie van Philips, tijdens en kort na de aandeelhoudersvergadering, liet ook te wensen over. De kritiek van aandeelhouders leek niet serieus te worden genomen. Philips voert dit 2e halfjaar gesprekken met diverse aandeelhouders om feedback te verkrijgen. De conclusies en eventuele acties die Philips neemt, wordt bekend gemaakt na afronding van het proces. Naar verwachting zal de uitkomst in aanloop naar de aandeelhoudersvergadering 2023 bekend worden gemaakt.

Shell

Met Shell hebben we twee gesprekken gevoerd, namelijk met de chair en met de voorzitter van het Remuneration

Committee. Met de chair is gesproken over het vertrek van Ben van Beurden, voormalig CEO, en de keuze voor Wael Sawan als nieuwe CEO. Shell heeft hierbij het proces en de belangrijkste overwegingen die een rol hebben gespeeld bij de definitieve keuze toegelicht. Als investeerders hebben we aangegeven dat we hopen dat de nieuwe CEO de benodigde versnelling in de klimaattransitie kan gaan brengen. Daarnaast is er gesproken over de huidige wereldwijde problemen zoals de inflatie en de oorlog in Oekraïne en of dit gevolgen gaat hebben voor de strategie van Shell. De chair gaf aan dat, naar verwachting, de strategie niet radicaal zal veranderen. Shell gaf aan dat ze proberen de belangen van alle aandeelhouders en klanten te balanceren. Wat betreft de kapitaaluitgifte is besproken dat het voor aandeelhouders fijn is dat dit deels aan hen ten goede komt na mindere jaren, maar dat het gezien de klimaattransitie ook belangrijk is dat er gekeken wordt naar mogelijke investeringen die de klimaattransitie van Shell kunnen helpen.

Ook is er uitgebreid gesproken over het klimaattransitieplan van Shell. We willen informatie over hoe het plan van Shell bijdraagt aan het terugbrengen van CO₂ uitstoot op het gebied van scope 3. Shell bracht weer naar voren dat dit lastig is. Voor hun gevoel kan dat alleen door (zakelijke) klanten af te stoten. Shell gaf aan dat het belangrijk is dat de (zakelijke) klanten ook gevraagd worden om klimaattransitieplannen op te stellen. Wanneer zij hun uitstoot verminderen werkt dit door voor Shell ten aanzien van scope 3. Hierop is aangegeven dat uiteraard ieder zijn verantwoordelijkheid heeft om stappen te zetten, maar dat Shell dus ook zijn verantwoordelijkheid heeft en in gesprek moet met deze klanten. Opgemerkt wordt dat de onderbouwing van het klimaattransitieplan erg belangrijk is. Wanneer geen cijfers gepubliceerd worden, kan een goede onderbouwing toch vertrouwen geven. Dat mist momenteel. Shell gaf aan hieraan te werken.

Tijdens het gesprek met de voorzitter van het Remuneration Committee is gesproken over het aangepaste beloningsbeleid dat Shell aan de aandeelhouders zal voorleggen op de jaarlijkse aandeelhoudersvergadering in 2023. In dit aangepaste beleid worden wijzigingen aan het Long Term Incentives Plan (LTIP) voorgesteld. We hebben tijdens het gesprek feedback kunnen geven op het voorstel. Het definitieve voorstel voor het aangepaste beloningsbeleid zal pas bekend worden in aanloop naar de aandeelhoudersvergadering. De precieze uitwerking zal dan worden beoordeeld, dan zal ook bekeken worden of de klimaat gerelateerde performance metrics als voldoende worden beoordeeld.

Vopak

In het 2e halfjaar is ook gesproken met Vopak. De steun voor het beloningsverslag van Vopak is de afgelopen 2 jaar dalende. Bij de laatste aandeelhoudersvergadering ontving het beloningsverslag van bijna 30% van de aandeelhouders een 'Tegen' stem. In 2021 was dit percentage ruim 20%. Vopak ontving dit jaar ook kritiek omdat ze in het verslag niet hebben aangegeven hoe ze met de kritiek van aandeelhouders uit 2021 zijn omgegaan. Vopak heeft in 2022 meerdere grote (groepen) aandeelhouders gesproken om hun feedback te vergaren en heeft op basis hiervan aanpassingen opgesteld. In het overleg is besproken welke wijzigingen Vopak wil doorvoeren om tegemoet te komen aan de kritiek van aandeelhouders. Vopak zal transparanter rapporteren, iets waar wij heel blij mee zijn. De transparantie ziet zowel op de definities van de 'Key Performance Indicators' (KPI's) als de weging van de verschillende onderdelen. Nog niet alle specifieke maatregelen zijn bekend. Er wordt momenteel gewerkt aan definitieve uitwerking van de KPI's, de weging en de afweging ex ante/ex-post. De wijzigingen zullen in het beloningsverslag over 2022 zijn doorgevoerd. We kijken uit naar het nieuwe beloningsverslag en zullen op dat moment beoordelen of het voldoet aan onze eisen.

Ook is er gesproken over het klimaattransitieplan van Vopak. Er zijn nog geen doelen gesteld met betrekking tot scope 3. Vopak geeft aan dat ze scope 3 wel meten, maar dat doelstellingen formuleren nu nog te moeilijk is gezien hun business. Er is verder gesproken over de keuze voor het basisjaar van CO₂ meting en het belang om dit consistent te houden, zodat ontwikkelingen goed te volgen zijn.

6. Samenwerking & Collectieve Initiatieven

Waar mogelijk en gewenst is Achmea IM betrokken bij andere vormen van dialoog. Met andere beleggers worden dan bijvoorbeeld de krachten gebundeld voor een collectief engagement. Deze dialogen zijn vaker gericht op sectoren, specifieke onderwerpen (bijvoorbeeld remuneratie of CO₂-uitstoot) of overheden en andere regelgevende instanties.

6.1. Collectieve initiatieven

Achmea IM is actief in een aantal (inter)nationale samenwerkingsverbanden ter bevordering, ontwikkeling of uitdraging van Maatschappelijk Verantwoord Beleggen. Daarnaast is Achmea IM ondertekenaar van een aantal initiatieven, onder wie investor statement, die belangrijk zijn voor de identiteit van de eigen organisatie of die van onze klanten. Ten slotte trekt Achmea IM op met andere institutionele beleggers, bijvoorbeeld waar de collectieve dialoog effectiever is dan de individuele.

Aansluiting bij internationale initiatieven

Achmea IM ondersteunt actief de volgende initiatieven:

Bestuurder van Eumedion
Lid van Investment Committee
Lid werkgroep bestuurdersbezoldiging
Lid Auditcommissie
Lid Juridische commissie

Lid Shareholders Responsibilities Committee

Signatory van de Principles for Responsible Investment

Signatory van het Carbon Disclosure Project

Collectieve initiatieven en investor statements

Achmea IM is actief in een aantal nationale en internationale samenwerkingsverbanden ter bevordering, ontwikkeling of uitdraging van Maatschappelijk Verantwoord Beleggen. Daarnaast ondertekent Achmea IM regelmatig initiatieven waaronder 'investor statements', over onderwerpen die voor ons en voor onze klanten belangrijk zijn. Tenslotte trekt Achmea IM op met andere institutionele beleggers, bijvoorbeeld als we denken dat een collectieve dialoog met ondernemingen of internationale beleidsmakers effectiever is dan individuele actie.

Hieronder bespreken we initiatieven die het afgelopen half jaar zijn ondertekend, en noemen we waar relevant ontwikkelingen rond eerder gesteunde initiatieven.

'Dutch Climate Coalition'

Achmea IM maakt deel uit van de Dutch Climate Coalition (DCC), een groep gelijkgestemde Nederlandse investeerders die de doelstellingen van het samenwerkingsverband 'Institutional Investors Group on Climate Change' (IIGCC) en het 'Climate Action 100+' (CA100+) engagement-initiatief ondersteunen. Deze doelstellingen omvatten toezeggingen van ondernemingen om de uitstoot van broeikasgassen in de hele waardeketen te verminderen in overeenstemming met de doelstellingen van het Klimaatakkoord van Parijs, robuuste governance ten aanzien van klimaatrisico's en verbeterde transparantie in overeenstemming met de aanbevelingen van de 'Task Force on Climate-related Financial Disclosure' (TCFD).

De coalitie richt zich in eerste instantie op de olie- en gasindustrie. In de tweede helft van 2022 lanceerde de DCC een investor statement waarin olie- en gasbedrijven werden opgeroepen aan te tonen hoe hun emissiereductie strategieën voor 2030 in lijn zijn met 1,5 graden Celsius. Daarnaast werd er met een aantal ondernemingen engagement gevoerd, wat tweemaal resulteerde in een bedrijfsspecifiek investor statement. In 2023 zal de focus van de coalitie zich uitbreiden naar de vraagkant, door zich mede te richten op de gebruikers van fossiele brandstoffen.

'Valuing Water Finance Initiative'

Het 'Valuing Water Initiative' is een initiatief van diverse partijen, waaronder de Nederlandse overheid. Binnen deze samenwerking is er een specifieke werkgroep voor institutionele beleggers waaraan Achmea IM deelneemt, de Finance Taskforce, met als doel kennis en ervaring uit te wisselen op het thema "Water". Deze werkgroep onderzoekt bijvoorbeeld hoe waterrisico's in een beleggingsportefeuille in kaart kunnen worden gebracht en hoe engagement over water-risico's, met ondernemingen waarin belegd wordt, zo effectief mogelijk plaats kan vinden. De Finance Taskforce wordt geleid door Ceres, een ngo uit de Verenigde Staten die veel met institutionele beleggers samenwerkt en veel ervaring en expertise heeft op het thema Water.

De Taskforce gaat een aantal zaken leveren. Ten eerste, informatievoorziening over de materialiteit van water, de

impact van ondernemingen hierop en verwachtingen van beleggers richting ondernemingen. Ceres zal deze rapportage leveren. Van deelnemende beleggers wordt verwacht dat zij hier feedback op geven. In 2022 werd er samengewerkt op het gebied van engagement en werden de prestaties van ondernemingen op basis van een benchmark beoordeeld. In een later stadium kan er mogelijk worden samengewerkt op het gebied van aandeelhouderresoluties.

CDP 'Non-Disclosure Campaign'

ESG-informatie is cruciaal voor het maken van beleggingsbeslissingen. Veel ondernemingen rapporteren echter niet, of te weinig over hun milieueffecten. Daarom heeft CDP, een internationale organisatie die een platform en standaard biedt voor klimaat- en milieuraportage, de 'Non-Disclosure Campaign' opgezet. Deelnemers aan dit initiatief worden gevraagd engagement te voeren met ondernemingen die gevraagd zijn de CDP-rapportages op het gebied van klimaat, ontbossing en water aan te leveren, maar dit niet doen. Als deelnemer aan dit initiatief is Achmea IM de 'campaign lead' voor het engagement met het Australische mijnbouwbedrijf South32. In de 2e helft van 2022 heeft Achmea IM er daarom bij South32 op aangedrongen alsnog de voor de onderneming relevante CDP-rapportages op te stellen. South32 heeft in reactie hierop echter laten weten te willen focussen op TCFD-rapportage en er daarom op dit moment voor te kiezen om niet aan de CDP te rapporteren.

Investor statement voor het in lijn brengen van regelgeving en standaarden voor duurzaamheidsrapportages

In dit investor statement worden toezichthouders zoals de 'International Sustainability Standards Board' (ISSB), de 'US Securities Exchange Commission' (SEC) en de 'European Financial Reporting Advisory Group' (EFRAG) gevraagd om uniformiteit te creëren in richtlijnen voor duurzaamheidsverslaglegging, zoals met betrekking op bijvoorbeeld terminologie en indicatoren. Het in lijn brengen van regelgeving en standaarden is van belang om wildgroei in standaarden en onnodig werk bij rapporterende entiteiten te voorkomen en investeerders te helpen bij het maken van duurzame beleggingsbeslissingen.

Investor statement gericht aan overheden over de aanpak van de klimaatcrisis

Achmea IM heeft dit jaar wederom het jaarlijkse investor statement gesteund waarin beleggers regeringen die deelnemen aan de United Nations Climate Change Conference of the Parties (UNCCC) oproepen om over te schakelen naar een klimaatbestendige 'net-zero' economie in 2050. Het statement werd dit jaar in aanloop van COP27 gepubliceerd en is ontwikkeld door The Investor Agenda, een samenwerkingsverband van onder andere CDP, CERES en PRI voor een gemeenschappelijke agenda voor klimaatengagement. Het statement vraagt overheden om hun 'National Determined Contributions' (NDC) en nationaal klimaatbeleid in lijn te brengen met het 1,5 graden scenario.

Specifieke beleidsmaatregelen die in de brief worden genoemd zijn onder andere CO₂-heffingen, plannen voor een rechtvaardige transitie en deadlines voor het uitfasen van steenkool en subsidies voor fossiele energie. Daarnaast vragen de ondertekenaars om wetgeving voor de verplichting van klimaatrapportage door ondernemingen om transparantie te verhogen.

Brief aan Amazon over vakbondsvrijheid en het recht op collectieve onderhandeling

Via het normatieve engagementprogramma, voert ISS ESG namens Achmea IM engagement met Amazon naar aanleiding van diverse schendingen van arbeidsrechten, waaronder ook schendingen van vakbondsvrijheid. Bovendien voert Achmea IM binnen het IMVB-convenant namens BPL Pensioen de dialoog met Amazon op het thema vakbondsvrijheid. Amazon heeft aan deze dialoog tot op heden geen medewerking verleend.

Op 25 mei 2022 stemden aandeelhouders op de aandeelhoudersvergadering (AVA) van Amazon over een resolutie, ingediend door SHARE. In deze resolutie werd de raad van bestuur gevraagd een rapport op te stellen over het huidige mensenrechten en arbeidsrechtenbeleid, met name in relatie tot vakbondsvrijheid. Het voorstel werd gesteund door 39% van de stemmen, waaronder ook door Achmea IM. De raad van bestuur heeft sindsdien echter nog geen actie ondernemen waaruit het voornemen blijkt om het voorstel uit te voeren en daarmee aan de wensen van aandeelhouders te voldoen.

In navolging van de resolutie, vragen aandeelhouders in een investor statement Amazon onder andere om beleid waarin de onderneming zich committeert aan het beschermen van vakbondsvrijheden en een beoordeling van Amazons toezeggingen, beleid en maatregelen met betrekking op vakbondsvrijheid. Deze beoordeling zou moeten worden uitgevoerd door een onafhankelijke externe partij.

Investor statement ter ondersteuning van wetgeving tegen ontbossing in de Verenigde Staten

In dit investor statement van initiatiefnemer ShareAction, spreken beleggers hun steun uit voor wetsvoorstellen in de Verenigde Staten tegen ontbossing.

De wetsvoorstellen zijn erop gericht om ontbossing en mensenrechtenschendingen in de Amerikaanse toeleveringsketens te reduceren en dragen daarmee bij aan het stellen van een mondiale norm. De federale FOREST Act zou de invoer van landbouwproducten afkomstig van illegaal ontbost land verbieden en een traceerbare toeleveringsketen vereisen. De Verenigde Staten zou ter ondersteuning hiervan hulp verlenen aan producerende landen ter bevordering van duurzame productie. In aanvulling hierop zouden wetsvoorstellen in Californië en New York bij overheidsopdrachten vereisen dat de toeleveringsketen vrij is van ontbossing en mensenrechtenschendingen. Vanwege de omvang van deze

markten, zal de voorgestelde wetgeving de vraag naar duurzaam verkregen producten aanzienlijk doen toenemen.

De maatregelen die uit de voorgestelde wetgeving zouden vloeien bieden beleggers inzicht in de risico's van ondernemingen die potentieel via hun toeleveringsketen betrokken zijn bij ontbossing. Daarnaast zou de wetgeving ook direct de risico's met betrekking op ontbossing bij ondernemingen en daarmee die van beleggingsportefeuilles helpen verminderen.

Investor statement toegang tot medicijnen in beloningsbeleid voor bestuurders

In 2020 heeft Achmea IM in samenwerking met meer dan 50 institutionele beleggers een collectief investor statement uitgebracht over de rol van de farmaceutische sector bij de COVID-19 crisis. Een vervolg hierop was de brief 'Vaccines equity & executive remuneration', die begin 2022 naar de producenten van vaccins is gestuurd. Hierin riepen beleggers deze ondernemingen op om toegang tot vaccins een plek in het beloningsbeleid voor bestuurders te geven. Met alle vier de producenten van vaccins is er naar aanleiding van onze brief contact geweest. Al deze ondernemingen hebben ons uitgenodigd om input te leveren voor de evaluatie van hun beloningsbeleid in de tweede helft van 2022.

Met een kerngroep van investeerders en experts, waaronder Access to Medicine, heeft Achmea IM daarom een brief aan de betrokken ondernemingen opgesteld. In de brief worden de criteria en KPI's genoemd waarmee Toegang tot Medicijnen een betere plek in het beloningsbeleid kan krijgen. De brief gaat hiermee ook in op de bezwaren die in de engagement gesprekken door ondernemingen naar voren werden gebracht, namelijk dat er onvoldoende geschikte KPI's zouden zijn. Aangezien deze input niet alleen voor de producenten van vaccins relevant is, is het voornemen om deze brief breder te verspreiden onder farmaceutische bedrijven.

FAIRR engagement programma biodiversiteit, afval & vervuiling

FAIRR (Farm Animal Investment Risk & Return) is een nieuw engagement programma gestart gericht op behoud van biodiversiteit. De organisatie, waar Achmea IM lid van is, voert al een aantal engagement programma's uit op gebied van biodiversiteit, en voegt daar nu dit nieuwe programma aan toe. Het nieuwe thema, waaraan Achmea IM haar steun verleent, richt zich op de problematiek van mest en afval van de intensieve veehouderij, en hoe dit leidt tot milieuvervuiling en bedreiging van biodiversiteit.

Dit nieuwe programma van FAIRR sluit goed aan bij reeds lopende programma's over het bevorderen van vleesvervangers (alternatieve proteïne) en verduurzaming van aquacultuur, waaraan Achmea IM ook meedoet. Het is tevens een goede aanvulling op Achmea IM's eigen engagement op gebied van biodiversiteit. De ondernemingen waarop FAIRR zich met dit programma richt

zijn: BRF, Charoen Pokphand Foods, Cranswick, Hormel Foods, JBS, Maple Leaf Foods, Muyuan Foods Co., Seaboard Corporation, Tyson Foods, WH Group, Darling Ingredients en Yara International. De meeste van deze ondernemingen zijn onderdeel van de beleggingsportefeuilles van Achmea IM fondsen of van onze klanten.

‘Finance for Biodiversity Pledge’ brief aan minister van Financiën Kaag

In een brief gericht aan de minister van Financiën, mevrouw Kaag, roepen de CEO's van Achmea, Actiam, ASN Bank, ASR Nederland en De Nederlandse Waterschapsbank (NWB) de Nederlandse regering op om zich in te zetten voor de totstandkoming van een ambitieus Global Biodiversity Framework (GBF), vast te stellen op de ‘UN Biodiversity’ COP15 in Montreal. De brief is een initiatief van de ‘Finance for Biodiversity Pledge’, waar ook Achmea IM, aan mee doet. Concreet vraagt de brief aan de minister om een passage te steunen waarin het in lijn brengen van de activiteiten van de financiële sector (‘financial flows’) met de doelen voor het behoud van biodiversiteit, wordt genoemd. De minister wordt bovendien opgeroepen om zich vervolgens in te zetten voor de implementatie daarvan in Nederland. Internationaal, wordt de brief tevens gestuurd aan de ministers van financiën van Frankrijk, Zwitserland, Canada, Australië, UK, NL, Noorwegen, Finland, Sweden, ondertekend door pledge-leden uit die landen.

Statement van de private financiële sector aan de 15e biodiversiteitstop van de Verenigde Naties

In navolging van de ‘Finance for Biodiversity Pledge’, waar Achmea IM ondertekenaar van is, roepen private financiële instellingen waaronder Achmea IM in dit statement de deelnemende landen aan de 15e biodiversiteitstop van de Verenigde Naties op om te komen tot een wereldwijd akkoord over het behoud van biodiversiteit, met daarin een duidelijke rol voor de financiële sector. Daarbij vraagt het statement vooral om naar voorbeeld van het Klimaatakkoord van Parijs vast te leggen dat financiële stromen in lijn gebracht worden met het bevorderen van biodiversiteit. Het

statement is opgesteld door ‘UN Environment Programme Finance Initiative’ (UNEP), PRI en ‘Finance for Biodiversity Foundation’.

Collectieve engagement met Australië op het thema klimaat

De urgentie van de bestrijding van klimaatverandering neemt toe, ondanks het Klimaat Akkoord van Parijs waarin het doel is opgenomen om de opwarming van de aarde niet boven de 2°C (inmiddels 1.5°C) te laten stijgen. De nationale actieplannen (NDCs) zijn nog niet toereikend om het gestelde doel te bereiken. Overheden hebben een grote rol in de mate waarin CO₂-emissies worden uitgestoten, in welke mate ondernemingen klimaat actie ondernemen en in welke mate binnenlands beleid klimaat mitigatie en adaptatie ondersteunt. Voor institutionele beleggers is het daarom van belang dat klimaatbeleid van overheden adequaat is, ondernemingen stimuleert om stappen te zetten en daarnaast een gelijk-speelveld stimuleert. Naast de maatschappelijke impact brengt klimaatverandering immers ook grote financiële risico's met zich mee.

Achmea IM steunt daarom het door de PRI geleide engagementprogramma waarin beleggers er bij de overheid van Australië op aandringen stappen te nemen op het gebied van klimaatmitigatie en in lijn te komen met de doelen van het Klimaatakkoord van Parijs. Australië heeft recent te maken gehad met meerdere klimaatrampen zoals bosbranden en overstromingen. Dit heeft ernstige gevolgen en is deels het gevolg van het ontbreken van adequaat nationaal klimaatbeleid. Momenteel zijn de plannen en het beleid van de Australische overheid dan ook niet adequaat om klimaatverandering tegen te gaan. Hoewel de regering zich tot doel heeft gesteld om in 2050 ‘net-zero’ te zijn, zijn de maatregelen in de langetermijnstrategie ontoereikend om dat doel te bereiken. Deelname aan dit initiatief stelt Achmea IM bovendien in staat ervaring op te doen op het gebied van engagement met overheden, en op basis daarvan dit beleid te verdiepen.

TABEL 6.1.1 OVERZICHT LOPENDE COLLECTIEVE ACTIVITEITEN ACHMEA IM

Initiatief	Rol	Thema	Samenwerking	Sinds
Collectieve engagement met Australië op het thema klimaat	Collectieve dialoog		PRI	H2 2022
Statement van de private financiële sector aan de 15e biodiversiteitstop van de Verenigde Naties	Investor statement		Finance for Biodiversity Foundation	H2 2022
‘Finance for Biodiversity Pledge’ brief aan minister van Financiën Kaag	Investor statement		Finance for Biodiversity Foundation	H2 2022
FAIRR collectief engagement programma biodiversiteit, afval & vervuiling	Collectieve dialoog		FAIRR	H2 2022
Investor statement toegang tot medicijnen in beloningsbeleid voor bestuurders	Investor statement		Initiatief van Achmea IM	H2 2022

Investor statement ter ondersteuning van wetgeving tegen ontbossing in de Verenigde Staten	Investor statement		ShareAction	H2 2022
Brief aan Amazon over vakbondsvrijheid en het recht op collectieve onderhandeling	Investor statement		SHARE	H2 2022
Investor statement gericht aan overheden over de aanpak van de klimaatcrisis	Investor statement		PRI	H2 2022
Investor statement voor het in lijn brengen van regelgeving en standaarden voor duurzaamheidsrapportages	Investor statement		PRI, IFAC, WBCSD	H2 2022
‘Valuing Water Finance Initiative’	Investor statement en collectieve dialoog		CERES	H2 2022
CDP ‘Non-Disclosure Campaign’	Collectieve dialoog		CDP	H2 2022
‘Dutch Climate Coalition’	Collectieve dialoog		Dutch Climate Coalition	H2 2022
Investerderbrief aan Amazon over arbeidsrechten in de waardeketen	Investor letter		ICCR	H1 2022
Investor statement om Europees due diligence beleid aan te moedigen	Investor statement	 	The Investor Alliance on Human Rights	H1 2022
Food Emissions 50 – Collectieve engagement met de 50 meest vervuulende voedselbedrijven in Amerika	Collectieve dialoog	 	CERES	H1 2022
Investor statement vanuit acht Nederlandse institutionele beleggers gericht op de transitie van olie en gas bedrijven	Investor statement		Orange Eight	H1 2022
Investor letter aan Australische banken om hun beleid in lijn met het 1.5°C graden te brengen	Investor letter		PRI	H1 2022
Collectieve dialoog omtrent verantwoord beleggen en gezondheid	Collectieve dialoog		ShareAction	H1 2022
CDP Science Based Targets Campaign	Investor statement		CDP	H1 2022
CDP Non-Disclosure Campaign	Collectieve dialoog		CDP	H1 2022
Collectieve dialoog over antimicrobial stewardship omtrent dierenmedicijnen	Collectieve dialoog		PRI	H1 2022
Collectieve dialoog met overheid Australië op het thema klimaat	Collectieve dialoog		PRI	H1 2022
Mentale gezondheid op de werkvloer	Investor statement en collectieve dialoog		CCLA Investment Management	H1 2022
Investor statement voor een Europees Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)	Investor statement	 	PRI	H2 2021
Investor statement gericht aan het Global Reporting Initiative (GRI) om kinderrechten in de standaard op te nemen	Investor statement		UNICEF en ICCR	H2 2021
Investor statement voorafgaand aan de VN-biodiversiteitstop (COP15)	Investor statement		The Finance for Biodiversity Foundation en Ceres	H2 2021
Investor statement gericht aan ondernemingen in de halfgeleiderindustrie om conflict mineralen aan te pakken	Investor statement	 	Coalitie met 156 financiële instellingen	H2 2021

Investor statement voor meer rapportage over diversiteit, gelijkheid en inclusie	Investor statement		As You Sow en PRI	H2 2021
Investor statement voor meer rapportage met betrekking tot betaald verlof	Investor statement		ICCR	H2 2021
Investor statement gericht aan het Amerikaans Congres om een programma voor betaald verlof aan te nemen	Investor statement		ICCR	H2 2021
Investor statement aan Starbucks omtrent beschuldigingen van anti-vakbond activiteiten	Investor statement		Trilium Asset Management en Parnassus Investments	H2 2021
Investor statement aan vaccinproducenten omtrent een effectieve en eerlijke reactie op COVID-19	Investor statement		Coalitie met 65 financiële instellingen	H2 2021
Business statement voor een VN-Verdrag om plasticvervuiling wereldwijd aan te pakken	Business statement		Wereldnatuurfonds (WWF) en Ellen MacArthur Foundation	H2 2021
Engagement met Europese technologiebedrijven omtrent hun uitstoot van broeikasgassen	Investor statement		Arabesque Asset Management	H2 2021
Investor statement voor verplichte controles op het gebied van mensenrechten en milieu	Investor statement	 	Investor Alliance for Human Rights	H2 2021
Investor Statement "Pharmaceutical Sector & Covid-19"	Initiator		Coalitie met 65 investeerders	H1 2020
Farm Animal Investment Risk & Return (FAIRR) initiative	Member	 	Farm Animal Investment Risk & Return (FAIRR) initiative	H1 2019
Platform Living Wage for Financials	Member	 	10 Nederlandse Financiële instellingen	H2 2018
Access to Nutrition	Supporting Investor		Access to nutrition	H1 2018
Investor Alliance for Human Rights	Supporting Investor		ICCR	H1 2018
Investor Decarbonisation Initiative	Supporting Investor		ShareAction	H1 2018
Workforce Disclosure Initiative	Investor Statement		ShareAction	H1 2018
Climate Action 100+	Supporting Investor		IGCC, UN PRI, AIGCC, Ceres	H2 2017
DNB SDG Werkgroep	Lid Werkgroep	 	Nederlandse Institutionele Beleggers	H1 2017
Platform Carbon Accounting Financials	Voorzitter Werkgroep Credits		PCAF	H1 2017
Carbon Disclosure Project	Ondertekenaar		CDP	2009
UN PRI	Ondertekenaar	 	UNPRI	2007

7. Bijlagen

7.1. Uitgangspunten Global Compact

Het UN Global Compact verlangt van bedrijven dat zij binnen hun invloedssfeer een aantal kernwaarden op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anticorruptie omarmen, ondersteunen en uitoefenen. Bedrijven die het initiatief onderschrijven, verbinden zich ertoe de onderstaande doelstellingen en waarden te steunen bij het uitvoeren van hun activiteiten:

Mensenrechten

1e principe: bedrijven dienen binnen de eigen invloedssfeer de internationaal vastgelegde mensenrechten te ondersteunen en te respecteren;

2e principe: bedrijven dienen ervoor te zorgen dat zij niet medeplichtig zijn aan mensenrechtenschendingen;

Arbeidsnormen

3e principe: bedrijven dienen de vrijheid van vakvereniging en de effectieve erkenning van het recht op collectieve onderhandelingen te handhaven;

4e principe: bedrijven dienen alle vormen van verplichte en gedwongen arbeid te elimineren;

5e principe: bedrijven dienen zich in te spannen voor de effectieve afschaffing van kinderarbeid;

6e principe: bedrijven dienen discriminatie met betrekking tot werk en beroep te bestrijden;

Milieu

7e principe: bedrijven hanteren het voorzichtigheidsbeginsel met betrekking tot milieukwesties;

8e principe: bedrijven ondernemen initiatieven om grotere verantwoordelijkheid op milieugebied te bevorderen;

9e principe: bedrijven stimuleren de ontwikkeling en verspreiding van milieuvriendelijke technologieën;

Anticorruptie

10e principe: bedrijven dienen alle vormen van corruptie tegen te gaan, inclusief afpersing en omkoping.

De principes van het UN Global Compact zijn gebaseerd op internationale verdragen, onder andere afgeleid van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, de Verklaring van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) inzake de fundamentele arbeidsrechten en van de Verklaring van Rio met betrekking tot milieu en ontwikkeling.

7.2. Nederlandse Corporate Governance Code (versie 2016)

Principe 4.1 De algemene vergadering

De algemene vergadering kan een zodanige invloed uitoefenen op het beleid van het bestuur en de raad van commissarissen van de vennootschap, dat zij een volwaardige rol speelt in het systeem van checks and balances binnen de vennootschap. Goede corporate governance veronderstelt volwaardige deelname van aandeelhouders aan de besluitvorming in de algemene vergadering.

Relevante best practice bepalingen

4.1.1 Het toezicht van de Raad van Commissarissen op het bestuur omvat mede het toezicht op de verhouding met de aandeelhouders.

4.1.5 Indien een aandeelhouder een onderwerp op de agenda heeft laten plaatsen, licht hij dit ter vergadering toe en beantwoordt zonodig vragen hierover.

4.1.6 Een aandeelhouder oefent het agenderingsrecht slechts uit nadat hij daaromtrent in overleg is getreden met het bestuur. Wanneer één of meer aandeelhouders het voornemen hebben de agendering te verzoeken van een onderwerp dat kan leiden tot wijziging van de strategie van de vennootschap, bijvoorbeeld door het ontslag van één of meer bestuurders of commissarissen, wordt het bestuur in de gelegenheid gesteld een redelijke termijn in te roepen om hierop te reageren (de responstijd). De mogelijkheid van het inroepen van de responstijd geldt ook voor een voornemen als hiervoor bedoeld dat strekt tot rechterlijke machtiging voor het bijeenroepen van een algemene vergadering op grond van artikel 2:110 BW. De desbetreffende aandeelhouder respecteert de door het bestuur ingeroepen responstijd, bedoeld in best practice bepaling 4.1.7.

Principe 4.3 Uitbrengen van stemmen

Principe deelname van zoveel mogelijk aandeelhouders aan de besluitvorming in de algemene vergadering is in het belang van de checks and balances van de vennootschap. De vennootschap stelt, voor zover het in haar mogelijkheid ligt, aandeelhouders in de gelegenheid op afstand te stemmen en met alle (andere) aandeelhouders te communiceren.

Relevante best practice bepalingen

4.3.1 Een aandeelhouder stemt naar eigen inzicht. Van een aandeelhouder die gebruik maakt van stemadviezen van derden wordt verwacht dat hij zich een eigen oordeel vormt over het stembeleid of de door deze adviseur verstrekte stemadviezen.

4.3.5 Institutionele beleggers (pensioenfondsen, verzekeraars, beleggingsinstellingen, vermogensbeheerders) plaatsen jaarlijks in ieder geval op hun website hun beleid ten aanzien van het uitoefenen van het stemrecht op aandelen die zij houden in beursvennootschappen.

4.3.6 Institutionele beleggers plaatsen jaarlijks op hun website en/of in hun bestuursverslag een verslag van de uitvoering van hun beleid voor het uitoefenen van het stemrecht in het desbetreffende boekjaar. Daarnaast brengen zij ten minste eenmaal per kwartaal op hun website verslag uit of en hoe zij als aandeelhouders hebben gestemd op algemene vergaderingen. Dit verslag wordt op de website van de institutionele belegger geplaatst.

7.3. Lijst van ondernemingen: Normatieve Dialogen

	Onderneming	Dialogo geïnitieerd	Normschending
1	Accenture Plc	15-10-2022	Arbeidsnormen
2	Actividades de Construccion y Servicios SA	15-1-2021	Mensenrechten
	Actividades de Construccion y Servicios SA	15-1-2021	Milieu
3	Albemarle Corporation	15-1-2021	Mensenrechten
	Albemarle Corporation	15-1-2021	Milieu
4	Alibaba Group Holding Ltd.	15-7-2021	Corruptie
5	Alphabet Inc. Class C	15-7-2021	Arbeidsnormen
	Alphabet Inc. Class C	15-7-2021	Corruptie
	Alphabet Inc. Class C	15-7-2021	Mensenrechten
6	Amazon.com, Inc.	15-7-2022	Arbeidsnormen
	Amazon.com, Inc.	15-7-2022	Arbeidsnormen
	Amazon.com, Inc.	15-7-2022	Arbeidsnormen
	Amazon.com, Inc.	15-7-2022	Arbeidsnormen
	Amazon.com, Inc.	15-7-2022	Arbeidsnormen
	Amazon.com, Inc.	15-7-2022	Corruptie
7	AmerisourceBergen Corporation	15-1-2020	Mensenrechten
8	Anheuser-Busch InBev	15-7-2022	Arbeidsnormen
9	Apple Inc.	15-10-2017	Mensenrechten
10	Banglalink Digital	15-10-2021	Arbeidsnormen
11	Barclays PLC	15-10-2022	Mensenrechten
12	Bayer AG	15-4-2022	Milieu
13	BHP Group PLC	15-4-2018	Milieu
	BHP Group PLC	15-1-2021	Milieu
	BHP Group PLC	15-1-2021	Milieu
14	Cardinal Health, Inc.	15-1-2020	Mensenrechten
15	Carnival plc	15-10-2022	Milieu
16	Carrefour SA	15-4-2022	Arbeidsnormen
17	CBS Corporation	15-7-2019	Arbeidsnormen
18	China Molybdenum Co., Ltd.	15-4-2022	Arbeidsnormen
19	Coca-Cola Amatil Limited	15-10-2022	Arbeidsnormen
20	Commonwealth Bank of Australia	15-10-2018	Corruptie
21	Daimler AG	15-4-2017	Milieu
22	Deutsche Bank AG	15-7-2021	Corruptie
23	Deutsche Bank AG /New York Branch/	15-7-2021	Corruptie
24	Deutsche Telekom AG	15-7-2020	Arbeidsnormen
25	ENGIE SA	15-1-2017	Mensenrechten
	ENGIE SA	15-1-2017	Milieu

	Onderneming	Dialogo geïnitieerd	Normschending
26	Eni SpA	15-3-2019	Arbeidsnormen
	Eni SpA	15-7-2022	Milieu
27	Exelon Corporation	15-10-2022	Corruptie
28	Experian PLC	15-1-2021	Mensenrechten
	Experian PLC	15-1-2021	Mensenrechten
29	Exxon Mobil Corp.	15-10-2022	Mensenrechten
	Exxon Mobil Corp.	15-10-2022	Milieu
	Exxon Mobil Corp.	15-10-2022	Milieu
	Exxon Mobil Corp.	15-10-2022	Milieu
30	FAST RETAILING CO., LTD.	15-4-2022	Arbeidsnormen
31	First Pacific Co. Ltd.	15-7-2018	Arbeidsnormen
32	Formosa Petrochemical Corp.	15-10-2022	Milieu
33	Fresenius Medical Care AG & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius Medical Care AG & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius Medical Care AG & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius Medical Care AG & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius Medical Care AG & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius Medical Care AG & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius Medical Care AG & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius Medical Care AG & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
34	Fresenius SE & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius SE & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius SE & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius SE & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius SE & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius SE & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius SE & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
	Fresenius SE & Co. KGaA	15-7-2020	Corruptie
35	Glencore plc	15-10-2022	Corruptie
	Glencore plc	15-10-2022	Mensenrechten
	Glencore plc	15-10-2022	Mensenrechten
	Glencore plc	15-10-2022	Milieu
	Glencore plc	15-10-2022	Milieu
36	Hankook Tire & Technology Co., Ltd.	15-7-2022	Arbeidsnormen
37	Hyundai Engineering & Construction Co. Ltd.	15-4-2022	Corruptie
38	Hyundai Heavy Industries Holdings Co., Ltd.	15-7-2022	Arbeidsnormen
39	Iberdrola SA	15-4-2021	Mensenrechten
	Iberdrola SA	15-4-2021	Milieu
40	Iflytek Co., Ltd.	15-7-2022	Mensenrechten

	Onderneming	Dialogoog geïnitieerd	Normschending
41	ING Groep NV	15-1-2022	Corruptie
42	JBS SA	15-7-2017	Corruptie
	JBS SA	15-7-2017	Milieu
	JBS SA	15-7-2022	Arbeidsnormen
43	Johnson & Johnson	15-1-2020	Corruptie
44	LG Chem Ltd.	15-10-2022	Mensenrechten
45	LG Electronics, Inc.	15-7-2022	Arbeidsnormen
46	LM Ericsson Telefon AB	15-10-2021	Corruptie
	LM Ericsson Telefon AB	15-10-2021	Corruptie
	LM Ericsson Telefon AB	16-10-2021	Corruptie
47	Lyft, Inc.	15-1-2022	Arbeidsnormen
48	Marubeni Corporation	15-4-2018	Mensenrechten
49	McDonald's Corp.	15-10-2020	Arbeidsnormen
50	McKesson Corp.	15-1-2020	Mensenrechten
51	Meituan	15-1-2022	Corruptie
52	Meta Platforms, Inc.	28-3-2019	Mensenrechten
	Meta Platforms, Inc.	15-7-2021	Arbeidsnormen
	Meta Platforms, Inc.	15-7-2021	Arbeidsnormen
53	Mitsubishi Corporation	15-10-2018	Mensenrechten
54	Mitsui & Co.,Ltd	15-1-2020	Mensenrechten
	Mitsui & Co.,Ltd	15-1-2020	Milieu
55	Nutrien Ltd.	15-1-2022	Mensenrechten
	Nutrien Ltd.	15-1-2022	Milieu
56	Paramount Global	15-10-2022	Arbeidsnormen
57	Petroleos Mexicanos SA	15-10-2021	Milieu
58	Petróleos Mexicanos SA	15-10-2021	Milieu
59	PG&E Corporation	15-10-2022	Mensenrechten
60	Repsol SA	15-10-2022	Mensenrechten
	Repsol SA	15-10-2022	Milieu
61	Rio Tinto plc	15-10-2020	Milieu
	Rio Tinto plc	15-1-2022	Mensenrechten
62	Samsung Electronics Co., Ltd.	15-10-2022	Arbeidsnormen
	Samsung Electronics Co., Ltd.	15-10-2022	Corruptie
63	Shandong Gold Mining Co., Ltd.	15-7-2022	Milieu
64	Shell plc	15-1-2017	Mensenrechten
	Shell plc	15-7-2022	Milieu
	Shell plc	15-7-2022	Milieu
65	Sony Group Corporation	15-10-2022	Arbeidsnormen
66	Starbucks Corporation	15-7-2022	Arbeidsnormen

	Onderneming	Dialogo geïnitieerd	Normschending
67	Stellantis NV	15-4-2022	Milieu
68	Sumitomo Corporation	15-1-2022	Arbeidsnormen
69	Target Corporation	15-4-2022	Arbeidsnormen
70	Telefonaktiebolaget LM Ericsson	17-10-2021	Corruptie
71	The AES Corporation	15-7-2020	Mensenrechten
	The AES Corporation	15-7-2020	Milieu
	The AES Corporation	15-7-2020	Milieu
72	The Coca-Cola Company	15-10-2022	Arbeidsnormen
	The Coca-Cola Company	15-10-2022	Arbeidsnormen
73	Total SA	15-7-2020	Arbeidsnormen
74	TotalEnergies SE	15-7-2022	Mensenrechten
	TotalEnergies SE	15-7-2022	Milieu
75	Tyson Foods, Inc.	15-10-2022	Arbeidsnormen
76	Uber Technologies, Inc.	15-7-2021	Arbeidsnormen
	Uber Technologies, Inc.	15-7-2021	Arbeidsnormen
	Uber Technologies, Inc.	15-7-2021	Mensenrechten
77	UBS AG	15-10-2021	Mensenrechten
78	UBS Group AG	15-10-2021	Mensenrechten
79	Verizon Communications, Inc.	15-10-2022	Arbeidsnormen
80	Vestas Wind Systems A/S	15-7-2021	Mensenrechten
81	Volkswagen AG	15-10-2022	Milieu
82	Wal-Mart Stores, Inc.	15-4-2022	Arbeidsnormen
83	Woodside Energy Group Ltd.	15-10-2022	Milieu

7.4. Lijst van ondernemingen: Thematische Dialogen

	Onderneming	Sector	Land van herkomst	Engagement omschrijving
1	AbbVie, Inc.	Gezondheidszorg	Verenigde Staten	Goede en Beschikbare Medicijnen
2	Agnico-Eagle Mines Limited	Basismaterialen	Canada	Klimaatadaptatie en water
3	Alimentation Couche-Tard Inc. Class B	Niet-duurzame consumptiegoederen	Canada	Biodiversiteit in de landbouwketen
4	AT&T Inc.	Telecommunicatiediensten	Verenigde Staten	Mensenrechten & Governance
5	Bayer AG	Gezondheidszorg	Duitsland	Goede en Beschikbare Medicijnen
6	Biogen Inc.	Gezondheidszorg	Verenigde Staten	Goede en Beschikbare Medicijnen
7	Canadian National Railway Company	Industrie	Canada	Klimaat en Transport 2
8	Canadian Pacific Railway Limited	Industrie	Canada	Klimaat en Transport 2
9	Carlsberg A/S Class B	Niet-duurzame consumptiegoederen	Denemarken	Arbeidsomstandigheden in de voedingsmiddelenketen
10	Carnival plc	Duurzame consumptiegoederen	Verenigd Koninkrijk	Human Capital
11	Carrefour SA	Niet-duurzame consumptiegoederen	Frankrijk	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
12	Chocoladefabriken Lindt & Sprüngli AG	Niet-duurzame consumptiegoederen	Zwitserland	Arbeidsomstandigheden in de voedingsmiddelenketen
13	Conagra Brands, Inc.	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Access to Nutrition
14	Costco Wholesale Corporation	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Biodiversiteit in de landbouwketen
15	CSX Corporation	Industrie	Verenigde Staten	Klimaat en Transport 2
16	Eni SpA	Energie	Italië	Mensenrechten & Governance
17	General Electric Company	Industrie	Verenigde Staten	Mensenrechten & Governance
18	General Mills, Inc.	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Biodiversiteit in de landbouwketen
19	George Weston Limited	Niet-duurzame consumptiegoederen	Canada	Arbeidsomstandigheden in de voedingsmiddelenketen
20	Gilead Sciences, Inc.	Gezondheidszorg	Verenigde Staten	Goede en Beschikbare Medicijnen
21	Henkel AG & Co. KGaA	Niet-duurzame consumptiegoederen	Duitsland	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
22	Hershey Company	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Arbeidsomstandigheden in de voedingsmiddelenketen
23	Hydro One Ltd.	Nutsbedrijven	Canada	Reductie CO2 uitstoot
24	Industrias Penoles SAB de CV	Basismaterialen	Mexico	Klimaatadaptatie en water
25	J. M. Smucker Company	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Arbeidsomstandigheden in de voedingsmiddelenketen
26	Jeronimo Martins, SGPS S.A.	Niet-duurzame consumptiegoederen	Portugal	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
27	Johnson & Johnson	Gezondheidszorg	Verenigde Staten	Goede en Beschikbare Medicijnen
28	Kellogg Company	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Biodiversiteit in de landbouwketen
29	Kimberly-Clark Corp	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen

	Onderneming	Sector	Land van herkomst	Engagement omschrijving
30	Kroger Co.	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Biodiversiteit in de landbouwketen
31	L'Oreal SA	Niet-duurzame consumptiegoederen	Frankrijk	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
32	Martin Marietta Materials, Inc.	Basismaterialen	Verenigde Staten	Reductie CO2 uitstoot
33	McDonald's Corporation	Duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Human Capital
34	Meiji Holdings Co., Ltd.	Niet-duurzame consumptiegoederen	Japan	Access to Nutrition
35	Newcrest Mining Limited	Basismaterialen	Australië	Klimaatadaptatie en water
36	Nokia Oyj	Informatietechnologie	Finland	Mensenrechten & Governance
37	Norfolk Southern Corporation	Industrie	Verenigde Staten	Klimaat en Transport 2
38	Novartis AG	Gezondheidszorg	Zwitserland	Goede en Beschikbare Medicijnen
39	Nucor Corporation	Basismaterialen	Verenigde Staten	Reductie CO2 uitstoot
40	Nutrien Ltd.	Basismaterialen	Canada	Reductie CO2 uitstoot
41	ONEOK, Inc.	Energie	Verenigde Staten	Reductie CO2 uitstoot
42	Procter & Gamble Company	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
43	Qorvo, Inc.	Informatietechnologie	Verenigde Staten	Klimaatadaptatie en water
44	Repsol SA	Energie	Spanje	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
45	Rio Tinto plc	Basismaterialen	Verenigd Koninkrijk	Klimaatadaptatie en water
46	Roche Holding AG	Gezondheidszorg	Zwitserland	Goede en Beschikbare Medicijnen
47	Royal Ahold Delhaize N.V.	Niet-duurzame consumptiegoederen	Nederland	Afbouw plastic in verpakking van consumentengoederen
48	Royal Caribbean Cruises Ltd.	Duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Human Capital
49	Siemens AG	Industrie	Duitsland	Mensenrechten & Governance
50	Sodexo SA	Duurzame consumptiegoederen	Frankrijk	Human Capital
51	Sony Group Corporation	Duurzame consumptiegoederen	Japan	Mensenrechten & Governance
52	Starbucks Corporation	Duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Human Capital
53	Steel Dynamics, Inc.	Basismaterialen	Verenigde Staten	Reductie CO2 uitstoot
54	Suntory Beverage & Food Ltd.	Niet-duurzame consumptiegoederen	Japan	Access to Nutrition
55	Sysco Corporation	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Biodiversiteit in de landbouwketen
56	Telenor ASA	Telecommunicatiediensten	Noorwegen	Mensenrechten & Governance
57	TFI International Inc	Industrie	Canada	Klimaat en Transport 2
58	The Coca-Cola Company	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Access to Nutrition
59	Tyson Foods, Inc.	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Biodiversiteit in de landbouwketen
60	Umicore	Basismaterialen	België	Reductie CO2 uitstoot

	Onderneming	Sector	Land van herkomst	Engagement omschrijving
61	Unilever NV	Niet-duurzame consumptiegoederen	Nederland	Access to Nutrition
62	Union Pacific Corporation	Industrie	Verenigde Staten	Klimaat en Transport 2
63	Valero Energy Corporation	Energie	Verenigde Staten	Reductie CO2 uitstoot
64	Vanguard International Semicon	Industrie	Taiwan	Klimaatadaptatie en water
65	Vodafone Group Plc	Telecommunicatiediensten	Verenigd Koninkrijk	Mensenrechten & Governance

7.5. Overzicht van de Achmea IM beleggingsfondsen

	Uitsluitingen				
	Controversiële wapens	Tabak	Fossiele brandstoffen	Landen	Normatieve schending
Aandelen					
Achmea IM Global Multi Factor Equity Fund	√	√	√	√ ¹	√
Achmea IM Global Multi Factor Equity Fund EUR hedged	√	√	√	√ ¹	√
Achmea IM Global Enhanced Equity Fund EUR hedged	√	√	√	√ ¹	√
Achmea IM Global Defensive Equity Fund-I	√	√	√	√ ¹	√
Achmea IM Global Defensive Equity Fund-IH	√	√	√	√ ¹	√
Achmea IM Emerging Markets Equity Fund	√	√	√	√ ¹	√
Achmea IM Global Equity Fund EUR hedged	√	√	√	¹	√
Vastrentende waarden					
Achmea IM Euro Government Bond Fund	√	√	√	√	√
Achmea IM Euro Investment Grade Credit Fund	√	√	√	√	√
Achmea IM Investment Grade Credit Pool EUR hedged	√	√	√	√	√
Achmea IM Euro Corporate Bond Fund	√	√	√	√	√
Achmea IM Euro Green Bond Fund	√	√	√	√	√
Achmea IM (LC) Emerging Markets Debt Fund				√	
Achmea IM (HC) Emerging Markets Debt Fund EUR hedged	√	√	√	√	√
Achmea IM Global High Yield Fund EUR hedged	√	√	√	√	√
Achmea IM Global High Yield Pool EUR hedged	√	√	√	√	√
Achmea IM Euro Local Government Loans Fund					
Achmea IM Euro Inflation Linked Bond Fund				√	
Achmea IM Long Duration Bond Fund	√	√	√	√	√
Geldmarkt					
Achmea IM Euro Money Market Fund					
LDI Overlay					
Achmea IM 10 Year Overlay Fund					
Achmea IM 20 Year Overlay Fund					
Achmea IM 30 Year Overlay Fund					
Achmea IM 40 Year Overlay Fund					
Achmea IM 50 Year Overlay Fund					
Vastgoed					
Achmea IM Global Real Estate Equity Fund					
Achmea IM Global Real Estate Equity Fund EUR hedged					

Uitsluitingen					
Grondstoffen					
Achmea IM Commodity Fund EUR hedged					
Achmea IM Diversified Commodity Fund EUR hedged					

1 Bij het uitsluiten van landen gaat het om bedrijven in die landen waar het uitgesloten land een meerderheidsbelang heeft.

	Engagement	Stemmen	Integratie duurzaamheid informatie (ESG)	CO2-reductie
Aandelen				
Achmea IM Global Multi Factor Equity Fund	✓	✓	✓	✓
Achmea IM Global Multi Factor Equity Fund EUR hedged	✓	✓	✓	✓
Achmea IM Global Enhanced Equity Fund EUR hedged	✓	✓	✓	✓
Achmea IM Global Defensive Equity Fund-I	✓	✓	✓	✓
Achmea IM Global Defensive Equity Fund-IH	✓	✓	✓	✓
Achmea IM Emerging Markets Equity Fund	✓	✓	✓	✓
Achmea IM Global Equity Fund EUR hedged	✓	✓	✓	✓
Vastrentende waarden				
Achmea IM Euro Government Bond Fund	✓		✓	
Achmea IM Euro Investment Grade Credit Fund	✓		✓	✓
Achmea IM Investment Grade Credit Pool EUR hedged	✓		✓	
Achmea IM Euro Corporate Bond Fund	✓		✓	✓
Achmea IM Euro Green Bond Fund	✓		✓	✓
Achmea IM (LC) Emerging Markets Debt Fund				
Achmea IM (HC) Emerging Markets Debt Fund EUR hedged			✓	
Achmea IM Global High Yield Fund EUR hedged	✓		✓	✓
Achmea IM Global High Yield Pool EUR hedged	✓		✓	
Achmea IM Euro Local Government Loans Fund				
Achmea IM Euro Inflation Linked Bond Fund				
Achmea IM Long Duration Bond Fund	✓		✓	
Geldmarkt				
Achmea IM Euro Money Market Fund				
LDI Overlay				
Achmea IM 10 Year Overlay Fund				
Achmea IM 20 Year Overlay Fund				
Achmea IM 30 Year Overlay Fund				
Achmea IM 40 Year Overlay Fund				

	Engagement	Stemmen	Integratie duurzaamheid informatie (ESG)	CO2-reductie
Achmea IM 50 Year Overlay Fund				
Vastgoed				
Achmea IM Global Real Estate Equity Fund				
Achmea IM Global Real Estate Equity Fund EUR hedged				
Grondstoffen				
Achmea IM Commodity Fund EUR hedged				
Achmea IM Diversified Commodity Fund EUR hedged				

Colofon

Deze halfjaarrapportage Maatschappelijk Verantwoord Beleggen is een uitgave van Achmea Investment Management.

Disclaimer

Achmea Investment Management B.V. ('Achmea IM') heeft de informatie in dit document met zorg samengesteld. De informatie is alleen bestemd voor gekwalificeerde beleggers en/of professionele beleggers zoals bedoeld in de Wet op het financieel toezicht (Wft). Dit document is of bevat (i) geen aanbod of uitnodiging om financiële instrumenten te kopen, te verkopen of te verhandelen, (ii) geen beleggingsaanbeveling of beleggingsadvies, (iii) geen juridisch, fiscaal of ander advies. Achmea IM raadt u af een (beleggings)beslissing uitsluitend te baseren op de informatie in dit document. Raadpleeg in voorkomende gevallen een juridisch, fiscaal of andere adviseur. Achmea IM is niet aansprakelijk voor schade die het gevolg is van zo'n (beleggings)beslissing. De informatie in dit document is (mede) gebaseerd op informatie die Achmea IM van betrouwbaar geachte informatiebronnen heeft verkregen. Achmea IM garandeert niet de betrouwbaarheid van die bronnen en de juistheid en volledigheid van de van die bronnen verkregen informatie. De informatie in dit document is puur informatief en u kunt daaraan geen rechten ontleen. Alle informatie is een momentopname, tenzij uitdrukkelijk anders is aangegeven. Het verstrekken van dit document na de oorspronkelijke publicatiedatum is geen garantie dat de hierin opgenomen informatie op die latere datum nog juist en volledig is. Achmea IM heeft het recht om deze informatie zonder aankondiging te wijzigen. Het noemen van rendementen op beleggingen in dit document dient uitsluitend als uitleg en toelichting. Achmea IM spreekt daarmee geen verwachting uit over het rendement of koersverloop van die beleggingen. De waarde van uw belegging kan fluctueren en in het verleden behaalde resultaten bieden geen garantie voor de toekomst. U mag de informatie in dit document alleen voor eigen persoonlijk gebruik kopiëren.

U mag de informatie niet overnemen, vermenigvuldigen, distribueren of openbaren zonder schriftelijke toestemming van Achmea IM. Alle informatie (teksten, foto's, illustraties, grafisch materiaal, handelsnamen, logo's, woord en beeldmerken) blijft eigendom van of in licentie bij Achmea IM en wordt beschermd door auteursrecht, merkenrecht en/of intellectueel eigendomsrecht. Er worden geen rechten of licenties overgedragen bij gebruik van of toegang tot deze informatie. Achmea Investment Management B.V., statutair gevestigd te Zeist (KvK 18059537), beschikt over een vergunning als beheerder van beleggingsinstellingen zoals bedoeld in de Wet op het financieel toezicht. Achmea Investment Management B.V. is ingeschreven in het register van de Stichting Autoriteit Financiële Markten onder nummer 15001209.

Disclaimer bij het uitsluitingsproces Achmea IM beleggingsfondsen

Uitsluitingslijsten worden jaarlijks of tweejaarlijks opgesteld. Hierbij wordt onder andere gebruik gemaakt van ESG-informatie van onafhankelijke dataleveranciers zoals ISS ESG en MSCI ESG-Research. Om tot een uitsluitingslijst te komen worden de door ons gebruikte marktbrede benchmarks gescreend op naleving dan wel overtreding van de ESG-normen zoals opgenomen in het MVB-beleid. Voldoet een land of ondernemingen op basis van de beschikbare ESG-informatie niet aan onze ESG-normen, dan komt deze in aanmerking voor uitsluiting van het beleggingsuniversum van de Achmea IM beleggingsfondsen. Zowel interne als externe portefeuille beheerders worden gevraagd te controleren of er posities in deze landen of ondernemingen in hun beleggingsportefeuilles voorkomen. Indien dit het geval is, worden zij gevraagd deze binnen een redelijke termijn te verkopen. Mutaties in de beleggingsportefeuilles, door bijvoorbeeld corporate actions, beleggingen buiten de reguliere benchmark of wijzigingen in de benchmark, worden tussentijds niet aan de uitsluitingslijsten getoetst. Ook wordt de beschikbare ESG-informatie niet getoetst op volledigheid. Hierdoor is het mogelijk dat er wordt belegd in landen en ondernemingen die op de uitsluitingslijst staan of die conform de in het MVB-beleid opgenomen ESG-normen, uitgesloten hadden moeten worden. Op het eerst volgende moment van het opstellen van de uitsluitingslijst wordt het proces, zoals hierboven geschetst weer gevolgd. Achmea IM kan geen garanties geven over de volledigheid en juistheid bij de vaststelling en implementatie van de uitsluitingslijsten. Wij aanvaarden daarvoor geen aansprakelijkheid.